

“Təsdiq edilmişdir”

Azərbaycan Respublikası
Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura
Komitəsinin Kollegiyası
Qərar № _____

“ _____ ” _____ 2013-cü il
Sədr _____ A. Ələsgərov

İCTİMAİ BİNALAR VƏ QURĞULAR. LAYİHƏLƏNDİRMƏ NORMALARI

1. Tətbiq sahəsi

1.1. Bu normalar yeni tikilən, yenidən qurulan və əsaslı təmir olunan, 55 m-ə* qədər hündürlüyü, zirzəmi mərtəbəsi və avtomobillər üçün çoxsəviyyəli dayanacaqları (bu dayanacaqlar AzDTN 2.7-1-in tələblərinə uyğun layihələndirilir) olan ictimai binaların layihələndirilməsinə şamil edilir. Bu normalar həmçinin yaşayış binaları və digər obyektlərin daxilində qurulan və müvafiq sanitar-epidemioloji tələblərə cavab verən ictimai təyinatlı obyektlərə də şamil edilir.

1.2. Yaşayış binaların içərisində qurulan və onlara bitişik tikilmiş ictimai təyinatlı obyektlər üçün, həmçinin yaşayış binalarının layihələndirilməsinə dair qüvvədə olan normativ sənədlərin tələbləri nəzərə alınmalıdır.

1.3. İctimai binalara olan müvafiq ekoloji, sanitar-epidemioloji və təhlükəsizlik tələblərinə riayət etməklə digər təyinatlı otaqların ictimai bina və qurğularda yerləşdirilməsinə yol verilir.

1.4. Müxtəlif mülkiyyət və təşkilati-hüquqi formalı müəssisə və idarələrin bina və otaqlarının layihələndirilməsində bu normaların müddəalarına riayət etmək lazımdır.

1.5. Bu normalar şamil edilən ictimai təyinatlı binaların əsas qruplarının siyahısı əlavə 1-də verilmişdir.

1.6. Bu normalar ictimai təyinatlı mövsümi və inventar sayılan (modul tipli, tez bir zamanda gətirilib quraşdırılan) binalara və qurğulara şamil edilmir.

2. Normativ istinadlar

Bu normalarda aşağıda göstərilən normativ sənədlərə istinad edilmişdir:

AzDTN 2.6-1 «Şəhər, qəsəbə və kənd yaşayış məskənlərinin planlaşdırılması və tikilib abadlaşdırılması»;

AzDTN 2.7-1 «Avtomobil dayanacaqları»;

AzDTN 2.13-1 «Qaz təchizatı. Layihələndirmə normaları»;

«Məişətdə, nəqliyyatda və ictimai yerlərdə əlillər üçün münasib həyat və fəaliyyət şəraitinin yaradılması məqsədilə əlillərin reabilitasiyası üzrə texniki vasitələrdən və memarlıq-planlaşdırma həllərindən istifadə olunması üzrə Metodiki göstərişlər» (Azərbaycan Respublikasının Dövlət Tikinti və Arxitektura Komitəsinin 25.07.2001-ci il tarixli 92 №-li əmri ilə təsdiq edilmişdir);

«Bina və qurğuların layihələndirilməsində əlillər üçün zəruri olan həyat və fəaliyyət şəraitinin yaradılması üzrə Müvəqqəti Təlimat» (Azərbaycan Respublikasının Dövlət Tikinti və Arxitektura Komitəsinin 14.03.2002-ci il tarixli 42 №-li əmri ilə təsdiq edilmişdir);

«Ətraf mühitə və insan sağlamlığına mənfi təsir göstərən vibrasiya və səs-küy çirklənmələri normaları» (Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 08.07.2008-ci il tarixli 796 №-li Fərmanı ilə təsdiq edilmişdir);

* Burada və sonradan, qabaqcadan müəyyən edilmiş hallardan başqa, binanın hündürlüyü yuxarı texniki mərtəbə nəzərə alınmadan sonuncu mərtəbənin yerləşmə hündürlüyü ilə müəyyən edilir, mərtəbənin yerləşmə hündürlüyü isə yangınsöndürən maşınlar üçün keçid səthinin və xarici divarda açılan boşluğun (pəncərənin) aşağı hüdudunun hündürlük səviyyələrinin fərqi ilə müəyyən edilir.

«Tikinti obyektinin sahəsinin və həcmnin hesablanması qaydaları» (Azərbaycan Respublikasının Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin Kollegiyasının 04.12.2012-ci il tarixli 7Nəli qərarı ilə təsdiq edilmişdir);

МСН 2.02-01-97 «Пожарная безопасность зданий и сооружений»;

МСН 2.04-05-95 «Естественное и искусственное освещение»;

МСН 3.02-01-2002 «Производственные здания»;

МСН 3.02-03-2002 «Здания и помещения для учреждений и организаций»;

МСН 4.02-02-2002 «Тепловые сети»;

СНиП 2.01.01-82 «Строительная климатология и геофизика»;

СНиП 2.02.01-83 «Основания зданий и сооружений»;

СНиП 2.03.11-85 «Защита строительных конструкций от коррозии»;

СНиП 2.04.01 -85* «Внутренний водопровод и канализация зданий»;

СНиП 2.04.05-91* «Отопление, вентиляция и кондиционирование»;

СНиП 2.04.09-84 «Пожарная автоматика зданий и сооружений»;

СНиП 2.06.15 -85 «Инженерная защита территории от затопления и подтопления»;

СНиП 2.08.01-89* «Жилые здания»;

СНиП 2.09.04 -87* «Административные и бытовые здания»;

СНиП II-3-79* «Строительная теплотехника»;

СНиП II-11-77* «Защитные сооружения гражданской обороны»;

СНиП II-35-76* «Котельные установки»;

ВСН 6-75 «Инструкция по проектированию производства газообразных и сжиженных продуктов разделения воздуха»;

ВСН 8-72 «Указания по проектированию мусоропроводов жилых и общественных зданий»;

ВСН 46-86 «Спортивные и физкультурно-оздоровительные сооружения. Нормы проектирования»;

ВСН 59-88 «Электрооборудование жилых и общественных зданий. Нормы проектирования»;

ВСН 62-91* «Проектирование среды жизнедеятельности с учетом потребностей инвалидов и маломобильных групп населения»;

ОНТП 24-86 «Определение категорий помещений и зданий по взрывопожарной и пожарной опасности»;

РД 34.21.122-87 «Инструкция по устройству молниезащиты зданий и сооружений»;

«Правила устройства и безопасной эксплуатации сосудов, работающих под давлением», утвержденные Госгортехнадзором СССР 27.11.87г.;

ПУЭ «Правила устройства электроустановок» (6-е издание);

ГОСТ 12.1.004 -91 ССБТ. «Пожарная безопасность. Общие требования»;

ГОСТ 12.2.052 -81 «Оборудование, работающее с газообразным кислородом»;

ГОСТ 25772-83 «Ограждения лестниц, балконов и крыш стальные. Общие технические условия»;

ГОСТ 27751-88 «Надежность строительных конструкций и оснований. Основные положения по расчету»;

ГОСТ 30247.1-94 «Конструкции строительные. Методы испытаний на огнестойкость. Несущие и ограждающие конструкции»;

ГОСТ 30494-11 «Здания жилые и общественные. Параметры микроклимата в помещениях»;

ГОСТ 5746-83 «Лифты электрические пассажирские. Основные параметры и размеры»;

AZS 745-2012 «Mehmanxana və mehmanxana tipli obyektlərin təsnifatı, ulduz kateqoriyalarının müəyyənləşdirilməsi və qiymətləndirilməsi və qiymətləndirmədə meyarların tətbiq edilməsi»;

СанПиН 2605-82 «Санитарные нормы и правила обеспечения инсоляцией жилых и общественных зданий и территорий жилой застройки»;

СанПиН 4617-88 «Предельно допустимые концентрации (ПДК) вредных веществ в

воздухе рабочей зоны»;

СанПиН 5146-89 «Временные санитарно-гигиенические нормы и правила устройства, оборудования, содержания и режима работы на персональных электронно-вычислительных машинах и видеодисплейных терминалах в кабинетах вычислительной техники и дисплейных классах всех типов средних учебных заведений».

Müəyyən tip ictimai binanın layihələndirilməsində, həmçinin müvafiq sanitar-epidemioloji və sahə texnoloji tələblərdən (normativlərdən) də istifadə etmək lazımdır:

«Tibbi tullantıların idarə olunmasına dair tələblərə» (Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 28.12.2007-ci il tarixli 213 №-li qərarı ilə təsdiq edilmişdir);

«Tibb müəssisələrində sanitariya-epidemioloji tələblərə dair qaydalar» (Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin 07.04.2009-cu il tarixli 37 №-li əmri ilə təsdiq edilmişdir);

«Təhsil müəssisələrinin tikintisinə, maddi-texniki təchizatına dair vahid normalar, ümumi sanitariya-gigiyena tələbləri, şagird yerləri ilə təminat normativləri» (Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 03.08.2012-ci il tarixli 171 №-li qərarı ilə təsdiq edilmişdir və bu qərara 25.06.2013-cü il tarixli 165 №-li qərar ilə dəyişikliklər təsdiq edilmişdir);

«Sanatoriya-kurort müəssisələrində sanitar-gigiyenik tələblər» (Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 17.10.2012-ci il tarixli 234 №-li qərarı ilə təsdiq edilmişdir);

СН 981-72 «Санитарные правила устройства, оборудования и содержания парикмахерских»;

СанПиН 42-123-5777-91 «Санитарные правила для предприятий общественного питания, включая кондитерские цехи и предприятия, вырабатывающие мягкое мороженое».

3. Əsas anlayışlar

Bu normalarda aşağıdakı əsas anlayışlardan istifadə olunur:

lift hollu - liftin girişi qarşısında sahə;

lociya - binanın içərisində və yaxud ona bitişik tikilmiş, xarici məkana açıq, üç tərəfdən divarlarla bağlanmış (künc yerləşməsi halında iki tərəfdən bağlanmış), dərinliyi otaqların təbii işıqlandırılması tələbləri ilə məhdudlaşdırılmış, xarici divara bitişik sahə. Şüşələnmiş ola bilər;

mansarda pəncərəsi - damın maili səthində quraşdırılan pəncərə;

zirzəmi və yaxud kürsü mərtəbəsinin bölməsi - yanğın əleyhinə sədlərlə (divarlarla, arakəsmələrlə, örtüklərlə) məhdudlaşdırılmış məkan. Bölmənin hüdudları daxilində otaqlar müvafiq odadavamlılıq həddi olan arakəsmələrlə bölünə bilər;

tambur - qapılar arasında yerləşən, binaya, pilləkən qəfəsinə və yaxud sahələrə soyuq havanın, tüstünün və qoxuların keçməsinin qarşısını almaq üçün nəzərdə tutulmuş keçid məkanı;

tribuna - tamaşaçılar üçün hündürlüyə artan sıraları olan qurğu;

çardaq - üst mərtəbənin örtüyü ilə binanın dam örtüyü və üst mərtəbənin örtüyündən yuxarıda yerləşən xarici divarlar arasında olan məkan;

mansarda mərtəbəsi (mansarda) - binanın çardaq hissəsində yerləşən, fasadı bütünlüklə və ya hissə-hissə maili, sınıq və ya əyrixətli dam örtüyündən (örtüklərindən) əmələ gəlmiş mərtəbə. Mansarda mərtəbəsinin bayır divarlar boyunca hündürlüyü 1,6 m-dən, yüksək hissəsində hündürlüyü 2,7 m-dən az olmamalıdır;

yerüstü mərtəbə - döşəməsinin hündürlük səviyyəsi yerin planlaşdırılan səviyyəsindən yuxarıda olan mərtəbə;

zirzəmi mərtəbəsi - döşəməsinin hündürlük səviyyəsi yerin planlaşdırılan səviyyəsindən otaqların hündürlüyünün yarısından çoxu qədər aşağıda olan mərtəbə;

texniki mərtəbə - binanın mühəndis avadanlığının yerləşdirilməsi və kommunikasiya xətlərinin çəkilişi üçün nəzərdə tutulmuş mərtəbə. Texniki mərtəbə binanın aşağı (texniki döşəməaltı), yuxarı (texniki çardaq) və yaxud orta hissəsində yerləşə bilər;

kürsü mərtəbəsi - döşəməsinin hündürlük səviyyəsi yerin planlaşdırılan səviyyəsindən otaqların hündürlüyünün yarısına qədər aşağıda olan mərtəbə;

hospis - ağır xəstələrə layiqli qulluq göstərməklə onların fiziki və psixoloji vəziyyətinin yüngülləşdirilməsini təmin edən tibb müəssisəsi.

4. Ümumi müddəalar

4.1. Binaların, otaqlar qrupunun və ya ictimai təyinatlı ayrı-ayrı otaqların, eləcə də bilavasitə əhaliyə xidmət göstərmək üçün nəzərdə tutulan və layihə tapşırığına müvafiq olaraq əlillər və digər hərəkət imkanları məhdud əhali qrupu (tamaşaçılar, alıcılar, şagirdlər və s.) üçün əlverişli olan ictimai təyinatlı müəssisələrin sahələrinin planlaşdırılması və avadanlıqla təchiz edilməsi qüvvədə olan müvafiq normativ sənədlərin tələblərinə uyğun olmalıdır.

4.2. Binanın ümumi, faydalı və hesabi sahələrinin, tikinti həcmnin və tikinti sahəsinin hesablanması «Tikinti obyektinin sahəsinin və həcmnin hesablanması qaydaları»-nda verilmişdir.

4.3. Otaqların xalis hündürlüyü (döşəmədən tavanadək) ictimai binalar üçün, bir qayda olaraq, ən azı 3 m qəbul edilir. Ümumtəhsil müəssisələrinin tədris otaqları üçün tavanın xalis hündürlüyü 3,6 m-dən az olmamalıdır; sıx tikilmiş ərazidə isə mərtəbənin hündürlüyü (döşəmədən döşəməyə qədər) 3,6 m qəbul edilməsinə yol verilir.

Otaqların və sahələrin funksional proseslərlə müəyyən edilən hündürlüyü müvafiq texnoloji norma və tələblərə əsasən təyin edilməlidir.

Funksional proseslərə münasibətdə köməkçi təyinatı olan otaq və dəhlizlərin hündürlüyünün binaların həcm-planlaşdırma həllindən və texnoloji tələblərdən asılı olaraq müvafiq azaldılmasına yol verilir. Bu zaman hündürlük 2,2 m-dən az olmamalıdır.

Yaşayış binasının daxilində qurulduğu halda ümumi tutumu 40 nəfərə qədər olan ictimai təyinatlı obyektlərin və həmçinin ticarət sahəsi 250 m²-ə qədər olan pərakəndə satış müəssisələrinin hündürlüyünün onların qurulduğu yaşayış binasının mərtəbəsinin hündürlüyü səviyyəsində qəbul edilməsinə yol verilir.

4.4. Texniki mərtəbənin hündürlüyü orada yerləşdirilən mühəndis avadanlığı və şəbəkələrinin növündən və onların istismarının optimal şərtlərindən asılı olaraq müəyyən edilir. Xidmət personalının gedişi üçün keçid yerlərində hündürlük konstruksiya çıxıntıların altına qədər 1,8 m-dən az olmamalıdır.

Yalnız boru xətləri və yanmayan materiallarla izolə edilmiş boru xətləri olan mühəndis şəbəkələrinin yerləşdirilməsi üçün nəzərdə tutulan texniki mərtəbədə (texniki döşəməaltıda) döşəmədən tavana qədər hündürlük 1,6 m-dən az olmamalıdır.

4.5. Binanın girişində döşəmə səviyyəsi, bir qayda olaraq, girişin qarşısındakı səkinin səviyyəsindən ən azı 0,15 m hündür olmalıdır.

Yağıntıdan qorunmaq şərti ilə binanın girişində döşəmənin səviyyəsinin 0,15 m-dən az (həmçinin səki səviyyəsindən də dərin) qəbul edilməsinə yol verilir.

4.6. Kürsü və zirzəmi mərtəbələrində yerləşdirilməsinə yol verilən ictimai binaların otaq və sahələrin siyahısı əlavə 2-də verilmişdir.

4.7. Mülki müdafiə qurğularının yerləşdirilməsi sxeminə görə müəyyən edilən ayrı-ayrı ictimai binalarda layihə tapşırığına uyğun olaraq ikili təyinatlı otaqlar nəzərdə tutmaq lazımdır.

4.8. İctimai binalarda şaquli nəqliyyat vasitələri qismində liftlər, eskalatorlar, sənişin konveyerləri (travolatorlar), əlillər üçün qaldırıcı platformalar və həmçinin layihə obyektinin fəaliyyət texnologiyası nəzərə alınmaqla şaquli nəqliyyat üçün digər qurğular da istifadə oluna bilər.

4.9. Sənişin liftləri nəzərdə tutulur:

-ictimai binalarda - yuxarı mərtəbə döşəməsinin hündürlük səviyyəsi ilə birinci mərtəbə döşəməsinin səviyyəsi arasında fərq 9,9 m və daha çox olduqda;

-sanatoriya və sanatoriya-profilaktoriyalarda; «üç ulduz» kateqoriyalı mehmanxanalarda, turist bazaları və motellərdə - yuxarı mərtəbə döşəməsinin hündürlük səviyyəsi ilə birinci mərtəbə döşəməsinin səviyyəsi arasında fərq 6,6 m və daha çox olduqda;

-xəstəxana və doğum evlərinin, ambulator-poliklinika müəssisələrinin binalarında, əhaliyə sosial xidmət müəssisələrinin binalarında və həmçinin «beş ulduz» və «dörd ulduz» kateqoriyalı mehmanxana və motellərdə – binanın hündürlüyündən asılı olmayaraq.

Mövcud binada mansarda mərtəbəsi tikildikdə liftin quraşdırılması nəzərdə tutulmaya bilər.

Xəstəxana binalarında (inzibati korpus istisna olmaqla), doğum evlərində, hospislərdə, tibb bacısı qulluğu evlərində, reabilitasiya mərkəzlərində; əlillər üçün internat evlərində; palata (yaşayış) şöbələri 2-ci və daha yuxarı mərtəbədə (xəstələrin digər korpuslara keçirmək üçün nəql edilən mərtəbə daxil olmaqla) yerləşən sanatoriya və sanatoriya-profilaktoriyalarda xəstəxana liftləri nəzərdə tutulmalıdır.

Xəstəxana liftlərinin konstruksiyası və idarəetmə sistemi həmçinin sənişin daşınması üçün uyğunlaşdırılıbsa, həmin liftlərin sayı daşıma qabiliyyəti hesabı üzrə kifayətdirsə, sənişin liftlərinin quraşdırılmamasına yol verilir.

Yük liftləri və bu bənddə qeyd olunmayan digər şaquli nəqliyyat vasitələrinin quraşdırılmasının zəruriliyini texnoloji tələblərə uyğun olaraq nəzərə almaq lazımdır.

4.10. İctimai binanın ikinci və daha yuxarı mərtəbəsində (səviyyəsində), həmçinin əlillərə xidmət etmək üçün nəzərdə tutulmuş otaqlar olduqda, sənişin liftlərini və ya əlillər üçün qaldırıcı qurğuları qüvvədə olan müvafiq normativ sənədlərin tələblərinə uyğun olaraq layihələndirmək lazımdır.

4.11. Sənişin liftləri hesablama ilə müəyyən edilməli, lakin sayı ikidən az olmamalıdır. Binada şaquli nəqliyyatın hesablanmasına görə bir sənişin lifti quraşdırılması yetərli olarsa, ikinci liftin insanları daşımaya icazə verilən yük lifti ilə dəyişdirilməsinə yol verilir.

Xəstənin təcili yardım xərəyində daşınmasının mümkünlüyü üçün binadakı liftlərin (sənişin və ya yük) birində kabinənin dərinliyi ən azı 2100 mm olmalıdır.

4.12. Ən uzaq otağın qapısından ən yaxın sənişin liftinin qapısına qədər olan məsafə 60 m-dən artıq olmamalıdır.

Sənişin liftlərinin hollunun eni aşağıda göstərilənlərdən az olmamalıdır:

- liftlər bir sırada yerləşdiyi halda lift kabinəsinin dərinliyi 1,5 m-ə qədər olduqda - 2,0 m-dən, 1,5-2,0 m-ə qədər olduqda - 2,5 m-dən, 2,0 m-dən böyük olduqda isə - kabinənin dərinliyinin 1,3 mislindən;

- ümumi lift hollu olmaqla liftlər iki sırada yerləşdiyi halda – kabinələrin ən az dərinliyini iki dəfə artırmaqla, lakin 5 m-dən artıq olmamaqla.

Kabinənin dərinliyi 2100 mm və daha çox olan liftlərin qarşısında lift hollunun eni 2,5 m-dən az olmamalıdır.

4.13. Ventilyasiya kameraları, lift şaxtaları və liftlərin maşın şöbələri, nasosxanalar, soyuducu qurğuların maşın şöbələri, istilik məntəqələri və səs-küy və vibrasiya yaradan avadanlıq olan digər otaqlar, bir qayda olaraq, ictimai binalarda yerləşdirilən tamaşa və məşq zalları, səhnə, səs aparatları otaqları, oxu zalları, palatalar, həkim kabinetləri, əməliyyat otaqları, uşaq müəssisələrində uşaqlar olan otaqlar, tədris otaqları, iş otaqlarının və kabinetlərin, yaşayış otaqlarının üstündə, altında və yanaşı yerləşdirilməməlidir.

Qeyd olunan otaqların yanaşı yerləşdirilməsinə səs təzyiqinin və vibrasiyanın normativ səviyyəsinin təmin olunması şərti ilə yol verilir.

4.14. İctimai binalarda təsərrüfat-icməli, yanğın əleyhinə və isti su təchizatı, kanalizasiya və su axıdılma sistemləri СНиП 2.04.01-in tələblərinə və əlavə 3-ə uyğun olaraq nəzərdə tutulmalıdır.

4.15. İctimai binalarda müvafiq temperaturu, rütubəti, havanın təmizlənməsini və zərərsizləşdirilməsini təmin edən isitmə, ventilyasiya və kondisiyalaşdırılma sistemləri nəzərdə tutulmalıdır.

İctimai binaların isidilməsi, ventilyasiyası və havanın kondisiyalaşdırılması СНиП 2.04.05, ГОСТ 30494, «Tibb müəssisələrində sanitariya-epidemioloji tələblərə dair qaydalar» və bu normaların tələblərinə uyğun olaraq layihələndirilməlidir.

4.16. İctimai binalarda elektrik avadanlığı, elektrik işıqlandırılması, ümumi istifadəli telefon şəbəkələrinə çıxışı olan telefon rabitə şəbəkəsi, televiziya və radio qəbulu şəbəkəsi, naqillə ötürücü veriliş şəbəkəsi nəzərdə tutulmalıdır.

Texniki-iqtisadi əsaslandırılmaqla, həmçinin layihə tapşırıqına uyğun olaraq binaların

kompleksləri, ayrı-ayrı bina və otaqlar elektrik-saat qurğuları, mühafizə siqnalizasiya sistemi, informasiya və səsəndirmə sistemləri, mühəndis avadanlığının avtomatlaşdırma və dispetçerləşdirmə sistemləri və digər qurğular ilə təchiz edilir.

Yanğın siqnalizasiyası və yanğın xəbərdarlıq sistemləri СНиП 2.04.09-un tələblərinə uyğun olaraq nəzərə alınmalıdır.

Məktəbəqədər təhsil müəssisələrin, məktəblərin, əlillər və qocaların internat evlərinin, əlil uşaq evlərinin binaları avtomatik yanğın siqnalizasiyası məlumatını yanğınsöndürmə bölməsinə ötürən kanalla təchiz olunmalıdır.

4.17. İctimai binalarda videodispley terminalı, personal elektron-hesablayıcı maşın (bundan sonra - ПЕИМ) və digər hesablama texnikası vasitələri ilə təchiz olunmuş otaqları layihələndirəndə СанПиН 5146-in tələbləri və Internetə çıxış imkanı nəzərə alınmalıdır.

4.18. İctimai binaların elektrotexniki qurğuları, zəruru hallarda elektrik təchizatının ehtiyat mənbələri ВСН 59 və ПУЭ-in («Правила Устройства Электроустановок») tələblərinə uyğun olaraq layihələndirilməlidir.

4.19. İctimai binaların ildırım vurmada mühafizəsi televiziya antenalarının və telefon şəbəkələrin boru dayaqlarının və ya ötürücü veriliş şəbəkəsinin mövcud olması şərti nəzərə alınmaqla ПД 34.21.122-in tələblərinə uyğun olaraq yerinə yetirilir.

4.20. İctimai binaların məişət qaz təchizatı sistemləri AzDTN 2.13-1-in tələblərinə uyğun olaraq nəzərə alınmalıdır.

Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin mətbəxlərində, teatr və kinoteatrların bufet və kafelərində qaz avadanlığının quraşdırılmasına yol verilmir.

Müalicə müəssisələrində mərkəzləşdirilmiş tibbi qaz təchizatı ГОСТ 12.2.052, “Правила устройства и безопасной эксплуатации сосудов, работающих под давлением” və ВСН 6-in tələblərinə uyğun olaraq nəzərdə tutulmalıdır.

4.21. Bina və qurğularda torpaq və ya birinci mərtəbənin səviyyəsində piyada və ya nəqliyyat keçidləri üçün iki tərəfə çıxan boşluqların (yanğınsöndürmə maşınlarının gedişi üçün nəzərdə tutulmamış) maneəsiz keçid üçün lazım olan hündürlüyə riayət etməklə istənilən konfigurasiyada edilməsinə yol verilir.

Binalarda iki tərəfə çıxan keçidlərin eni ən azı 3,5 m, hündürlüyü isə ən azı 4,25 m qəbul edilməlidir.

4.22. İctimai binaların torpaq sahələrinin ölçüləri, həmçinin xidmət idarələrinin və müəssisələrinin hesablaması normaları AzDTN 2.6-1-ə uyğun olaraq qəbul edilir. İctimai, yaşayış və digər binaların torpaq sahələri ərazi planlaşdırılma sənədləri ilə müəyyən edilmiş qırmızı xətlər çərçivəsində yerləşdirilməlidir.

4.23. İctimai binaların vestibül və pilləkən qəfəslərinə olan bütün xarici girişlərində birinci mərtəbədə dərinliyi ən azı 1,2 m olan (məktəbəqədər təhsil müəssisələrində 1,6 m-dən az olmamaqla) tambur nəzərdə tutulmalıdır. Tamburun eni giriş qapısının enindən ən azı 0,3 m çox olmalıdır. Tamburlar təbii işıqlanmaya malik olmalıdır.

4.24. Damlar aşağıdakı tələblər nəzərə alınmaqla layihələndirilməlidir:

- iki mərtəbəyə qədər (ikinci mərtəbə daxil olmaqla) – su axımı təşkil edilmir, bu halda girişlərin və ikinci mərtəbənin balkonları üstündə hökmən çıxıntısı 0,6 m-dən az olmayan günlük quraşdırılmalıdır;

- beş mərtəbəyə qədər (beşinci mərtəbə daxil olmaqla) – nizamlanmış xarici su axımı nəzərdə tutulmalıdır;

- altı və daha çox mərtəbələr – daxili su axımı quraşdırılmalıdır.

Hündürlüyü 10 m-dən çox olan binaların damında ГОСТ 25772-in tələblərinə uyğun olaraq məhəccər nəzərdə tutulmalıdır.

4.25. Parametrləri bu normaların və tələblərin hüdudlarından kənara çıxan ictimai bina və

qurğuların layihələndirilməsi, həmçinin texnoloji normalar olmadığı halda, onların layihələndirilməsi xüsusi texniki şərtlər üzrə müəyyən edilmiş qaydaya uyğun olaraq aparılır.

5. Əsas otaqlara dair tələblər

5.1. Otaqların tərkibi və onların sahələri müvafiq növ ictimai binaların funksional proseslərinin texnologiyasına və bu normalarda göstərilən hesabi normativlərə uyğun olaraq müəyyən edilir.

5.2. Ayrı-ayrı otaqlar və ya otaqlar qrupu üçün normalarla müəyyən edilmiş sahələrin azaldılması 10%-dən, yaşayış binaların daxilində tikildikdə isə 15%-dən çox olmamalıdır. Normaların qeyd olunan azaldılması həmin otaqlarda və ya otaqlar qrupunda fəaliyyət prosesini pisləşdirməməlidir.

5.3. Məktəbəqədər təhsil müəssisələrində (bundan sonra - MQTM) tam komplektli qrup özəklərinin (ümumi tip müəssisələr üçün) əsas otaqlarının, həmçinin az komplektli qrup özəklərinin tərkibi və sahələri cədvəl 5.1 üzrə qəbul edilir. Xəstəliklərin növləri nəzərə alınmaqla kompensasiya növlü məktəbəqədər müəssisələrin əsas otaqların sahələri «Təhsil müəssisələrinin tikintisinə, maddi-texniki təchizatına dair vahid normalar, ümumi sanitariya-gigiyena tələbləri, şagird yerləri ilə təminat normativləri»-in tələblərinə uyğun olaraq qəbul edilir.

Cədvəl 5.1

Otaqlar	Tam komplektli qrup özəyi (körpələr və məktəbəqədər qrupu üçün universal olan) üçün, ən azı, m ²	Az komplektli qrup özəyi	
		1 körpə üçün, ən azı, m ²	1 məktəbəqədər yaşlı uşaq üçün, ən azı, m ²
Qrup (oyun) otağı	50	2,5	2,0
Yataq otağı	50	1,8	2,0
Soyunub-geyinmə otağı	18	1,0	1,0
Tualet	16	0,8	0,8
Bufet	3,8	3,8 (qrup üçün)	3,8 (qrup üçün)

5.4. MQTM-də müxtəlif yaşlı qrupların qrup özəklərini bir-birindən və digər otaqlardan ayrıca olaraq yerləşdirilməlidir.

Qrupları yuxarı mərtəbədə yerləşən uşaqlar üçün soyunub-geyinmə otaqları binanın 1-ci mərtəbəsində, hər qrup üçün ayrı-ayrı otaqlar olmaqla yerləşdirilir.

5.5. MQTM binalarında gəzinti üçün eyvanlar nəzərdə tutulmalıdır, bir yer hesabı ilə, ən azı:

1,8 m² - körpə yaşlı uşaqlar üçün;

2 m² - məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün.

Körpə və məktəbəqədər yaşlı uşaqlar üçün gəzinti eyvanları bir birindən ayrı olmalıdır.

5.6. Hər qrup özəyindən ən azı iki təxliyə çıxışı olmalıdır.

5.7. Yaşayış binalarında məktəbəqədər yaşlı uşaqların qısa müddətdə qaldığı otaqların (məktəbə hazırlıq və gəzinti qrupları) sahələri hər qrup üçün aşağıdakı kimi qəbul edilməlidir: qrup (oyun) otağı - 40 m², soyunub-geyinmə otağı - 18 m², tualet - 16 m², bufet - 3,8 m².

Otaqların tərkibinə həmçinin personal üçün ayaqyolu ilə birgə qarderob otağı da daxil edilməlidir.

5.8. Ümumi tipli MQTM-in binasında musiqi və bədən tərbiyəsi məşğələləri üçün hər birinin sahəsi 100 m²-dən çox olmayan 2 zal nəzərdə tutulmalıdır. Tutumu 5 qrupa (100 yer) qədər olan MQTM-in binasında musiqi və bədən tərbiyəsi məşğələləri üçün bir ümumi zal qəbul edilməsinə yol verilir. Zallar keçid funksiyasını daşımamalıdır.

5.9. Ümumi tipli MQTM-in binalarında ölçüləri 3 x 6 (7) m və ya 6 x 10 (12,5) m, dəyişən dərinliyi isə 0,6-0,8 m olan su hovuzlarının yerləşdirilməsinə yol verilir.

5.10. 1-ci və 2-4-cü siniflər üçün tədris seksiyaları bir birindən ayrı olmalı və digər yaş qruplarının şagirdləri üçün keçidsiz olmalıdır.

5.11. Ümumi təhsil müəssisələrin (bundan sonradan - məktəblər), ilk peşə-ixtisas və orta ixtisas

təhsili müəssisələrin, ali təhsil müəssisələrin (bundan sonradan - ali təhsil müəssisələri) əsas tədris otaqlarının sahələri cədvəl 5.2 üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 5.2

Otaqlar	Bir şagird (tələbə) üçün sahə, ən azı, m ²
Məşğələlərin aparılma formasına görə məktəblərin sinif-kabinetləri: - üzbəüz - fərdi və qrup şəklində	2,0-2,5 2,5-3,0
Təbiət elmləri üzrə xüsusi kabinetlər və laboratoriyalar (ali təhsil müəssisələrindən başqa)	2,5-3,0
Gimnaziya və liseylərdə tutumu 75 yerə qədər olan mühazirə auditoriyaları	1,0
Ümumi nəzəriyyə (ümumtəhsil) profilli laboratoriyalar: - orta ixtisas təhsili müəssisələrində - ali təhsil müəssisələrində	2,5 4,0
Peşə-texniki və xüsusi profilli laboratoriya və kabinetlər: - ilk peşə-ixtisas və orta ixtisas təhsili müəssisələrində - ali təhsil müəssisələrində	2,4* 6,0
İnformatika və hesablama texnikası kabinet, kompüter sinfi	4,5 (displayin yanında 1 yer üçün)
Linqafon kabinetləri: - bütün təhsil müəssisələrində (ali təhsil müəssisələrindən başqa) - ali təhsil müəssisələrində	2,4 3,0
Rəsmxət, kurs və diplom layihələri kabinetləri: - ilk peşə-ixtisas və orta ixtisas təhsili müəssisələrində - ali təhsil müəssisələrində	2,4 3,6
Yerlərin sayına görə auditoriyalar: 12-15 25 30 ilk peşə-ixtisas və orta ixtisas təhsili müəssisələrində 50 -150 ali təhsil müəssisələrində və tədris kombinatlarında: 50-75 76-100 101-150 151-350 351 və daha çox	2,5 2,2 1,8 1,2 1,5 1,3 1,2 1,1 1,0
Məktəblərdə əmək təlimi və ictimai-faydalı əmək emalatxanaları (tədris-istehsalat emalatxanalardan başqa)	7,5
<i>*Laboratoriyanın ümumi sahəsinə əlavə olaraq tədris profili üzrə texnoloji avadanlığının yerləşdirilməsi üçün lazım olan sahə də daxil edilməlidir.</i> <i>Qeyd. Cədvəl 5.2-də qeyd olunmayan tədris otaqlarının sahəsi layihə tapşırığı ilə təyin edilir.</i>	

5.12. Hesablama texnikası ilə təmin edilmiş ümumtəhsil müəssisələrinin tədris otaqlarının layihələndirilməsi zamanı СанПиН 5146 və «Təhsil müəssisələrinin tikintisinə, maddi-texniki təchizatına dair vahid normalar, ümumi sanitariya-gigiyena tələbləri, şagird yerləri ilə təminat normativləri»-nin tələbləri rəhbər tutulmalıdır. Binanın lokal kompüter şəbəkəsinin qlobal kompüter şəbəkəsinə (İnternet) çıxışı nəzərdə tutulmalıdır.

5.13. İnternat məktəblərində və məktəblərin nəzdindəki internatlarda yataq otaqlarının sahəsi bir şagirdə ən azı 4 m² sahə hesabı ilə nəzərdə tutulmalıdır.

Birinci sinif şagirdləri üçün məktəblərdə yataq – oyun otaqlarının sahəsi bir şagirdə ən azı 2,5

m² hesabı ilə qəbul edilməlidir.

5.14. Məktəblərin binalarında tibb otaqları nəzərdə tutulmalıdır, onların tərkibi və sahəsi layihə tapşırığı ilə təyin edilir.

5.15. İctimai binaların inzibati otaqların sahəsi MCH 3.02-03-ün tələblərinə uyğun qəbul edilməlidir. Həmçinin nəzərə almaq lazımdır ki, orqtexnikanın yerləşdirməsi üçün lazım olan sahə nəzərə alınmadan bu otaqlarda bir işçiyə ən azı 6 m² düşməlidir.

5.16. Təhsil və inzibati təyinatlı binalarda texniki və təbiət istiqamətli laboratoriya və istehsalat otaqları MCH 3.02-01-in tələblərinə uyğun olaraq layihələndirilməlidir.

5.17. Müalicə müəssisələrinin palatalarının tutumu 4 çarpayıdan artıq olmamalıdır. Yeni doğulmuş körpələr üçün, əməliyyatdan sonrakı, reanimasiya və intensiv terapiya palatalarının tutumu 12 çarpayıdan artıq olmamalıdır.

Müalicə müəssisələrinin iki və daha çox çarpayı olan palatalarının təqribi sahəsi 1 yerə düşən sahənin hesabi göstəricisinə görə cədvəl 5.3 üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 5.3

Şöbələr	1 çarpayı üçün sahə, ən azı, m ²
Böyükələr üçün	
Kreslo-arabanın köməyi ilə hərəkət edən xəstələr üçün ortopediktravmatoloji, neyrocərrahiyyə, yanıq, radioloji, bərpaedici müalicə şöbələri və sair	10
İntensiv terapiya	13
Əməliyyatdan sonrakı	13
Digər	8
7 yaşa qədər uşaqlar üçün	
Anaların uşaqlarla gündüz qalması ilə	9
Anaların uşaqlarla gecə-gündüz qalması ilə	12
Kreslo-arabanın köməyi ilə hərəkət edən xəstələr üçün ortopediktravmatoloji, neyrocərrahiyyə, yanıq, radioloji, bərpaedici müalicə şöbələri və sair	10
İntensiv terapiya	13
Əməliyyatdan sonrakı	13
Digər	6
Yeni doğulmuş körpələr üçün	4,5
Anaların körpələrlə gündüz qalması ilə olan palatalarda	10
Anaların körpələrlə gecə-gündüz qalması ilə	9
İntensiv terapiya, yeni doğulmuş körpələr üçün əməliyyatdan sonrakı	9

Birçarpayılı palataların minimal sahəsi (şlüzlər və sanitariya qovşaqların sahəsi nəzərə alınmadan) cədvəl 5.4 -də verilmişdir.

Cədvəl 5.4

Şöbənin profili	1 çarpayı üçün sahə, ən azı, m ²
Tibbi-sosial (tibb bacısı qulluğu və hospis evlərində və şöbələrində)	14
Kreslo-arabanın köməyi ilə hərəkət edən xəstələr üçün ortopediktravmatoloji, neyrocərrahiyyə, yanıq, radioloji, bərpaedici müalicə şöbələri və palatalar	12
Yeni doğulmuş körpələr üçün	6
Anaların gecə-gündüz qalması ilə 7 yaşa qədər uşaqlar üçün	14
Böyükələr və ya 7 yaşdan yuxarı uşaqlar və onları müşayiət edənlər üçün	16
Yanıqlı xəstələr üçün	18

İntensiv terapiya və əməliyyatdan sonrakı	18
Digər	12

5.18. Rentgen kabinetlərinin prosedura otaqları, ionlaşdırıcı şüalanma mənbələri yerləşən şüa terapiya şöbəsinin kabinet və sahələri, I və II sinfə mənsub işlər aparılan radioizotoplu diaqnostika laboratoriyası otaqlarının hamilə və uşaqlar üçün palatalarla (həm üfüqi, həm də şaquli istiqamətdə) yanaşı yerləşdirilməsinə yol verilmir.

5.19. Sanatoriya, sanatoriya-profilaktoriya və istirahət müəssisələrində yaşayış otaqlarının sahəsinin bir yer üçün hesabi göstəricisi cədvəl 5.5 üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 5.5

Müəssisələr	Sahə, bir yer üçün, ən azı, m ²
Sanatoriyalar, sanatoriya-profilaktoriyalar və həmçinin böyüklər (və ya uşaq) ailələr üçün istirahət müəssisələri	9
Uşaq sağlamlıq və yuxarı sinif şagirdləri üçün sağlamlıq düşərgələri	6
Sanatoriya uşaq sağlamlıq düşərgələri	7

Yaşayış otağının sahəsi 12 m²-dən az olmamalıdır.

5.20. Tamaşa zallarının sahəsi bir yer üçün aşağıdakı göstəricilərdən az olmamaqla qəbul edilməlidir, m²:

1,0 - gecə-gündüz fəaliyyət göstərən kinoteatrlar üçün;

0,9 - mövsümi fəaliyyət göstərən kinoteatrlar üçün;

0,65 - klublar üçün;

0,7 - teatrlar, konsert və universal zallar üçün;

0,9 - kiçik, kamera teatrları üçün.

Balkonlu, lojalı və yaruslu tamaşa zalının sahəsi qoruyucu konstruksiyaların hüdudlarında müəyyən edilməlidir:

- kinoteatrlar üçün – estrada daxil olmaqla;

- klublar, teatrlar, konsert və universal zallar üçün - estrada, səhnə, ön səhnə, arena və ya orkestr yerləşməsinin baryerinin ön sərhədinə qədər.

Səhnə (ön səhnə, estrada) planşetinin hündürlük səviyyəsi üfüqi döşəməli zallarda tamaşaçı yerlərin birinci sıraların döşəməsinin səviyyəsindən 1,1 m-dən çox olmamalıdır.

5.21. Konfrans-zalların sahəsi bir yer üçün aşağıdakı göstəricilərdən az olmamaqla qəbul edilməlidir, m²:

tutumu 150 yerə qədər olan zallarda:

1,25 - kreslolar püpitrlərli olduqda ;

1,1 - kreslolar püpitrsiz olduqda;

tutumu 150 və daha çox yer olan zallarda:

1,1 - kreslolar püpitrlərli olduqda;

1,0 - kreslolar püpitrsiz olduqda.

5.22. Təhsil müəssisələrində akt zalının (estrada istisna olmaqla) sahəsi bir tamaşaçı yerinə 0,65 m² hesablanmaqla qəbul edilməlidir.

5.23. Foyenin sahəsi bir tamaşaçı yeri üçün aşağıdakı göstəricilərdən az olmamaqla qəbul edilməlidir, m²:

0,4 - ilk peşə-ixtisas və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin akt zallarında, kinozallar və idman-tamaşa zallarında;

0,6 - teatrlar, klublar, konsert zalları, ali təhsil müəssisələrinin akt zallarında ;

0,55 - kinoteatrlarda;

0,7 - universal zallı kinoteatrlarda;

0,8 - uşaq kinoteatrlarında.

Ümumi təhsil müəssisələrinin rekreasiya (tənəffüs) sahəsi hər şagirdə 2 m^2 hesabı ilə, bir qayda olaraq, zal şəklində layihələndirilir. İlk peşə-ixtisas və orta ixtisas təhsili müəssisələrində rekreasiya sahəsi hər tələbəyə $0,6 \text{ m}^2$, ali təhsil müəssisələrində və tədris kombinatlarında isə hər tələbəyə $0,5 \text{ m}^2$ hesabı ilə layihələndirilir.

5.24. Kino qurğuları avadanlıqları quraşdırıldıqda mədəni-tamaşa müəssisələrinin tamaşa zalı və kinoekranın parametrləri əlavə 4-də verilmişdir.

5.25. Tamaşa zallarının və auditoriyaların həcmi bir tamaşaçı yeri üçün aşağıdakı göstəricilərdən az olmamaqla qəbul edilməsi tövsiyə edilir, m^3 :

4-5 - dram teatrlarında;

4-6 - kinoteatrlarda;

4-7 - klublarda;

5-7 - musiqili-dram teatrlarında və musiqili komediya teatrlarında;

6-8 - opera və balet teatrlarında;

4-5 - auditoriyalarda;

- konsert zallarında – layihə tapşırığına görə.

Qeyd. Zalın həcm-planlaşdırma həllindən asılı olaraq, qeyd olunan ölçülərinin 20%, müvafiq mühəndis həlləri tətbiq edildikdə isə 20%-dən artıq azalmasına və ya artırılmasına yol verilir.

5.26. Tədris müəssisələrində akt və idman zallarının yerləşdirilməsini, onların ümumi sahəsini, həmçinin klub işi üçün otaqların seçimini yerli şəraitdən və onların əhaliyə xidmət edilmə imkanından asılı olaraq dəqiqləşdirilməlidir.

5.27. Bədən tərbiyəsi - idman zallarının və otaqlarının (onların nəzdindəki köməkçi sahələri nəzərə almadan) ümumi sahəsi bir məşğul olan üçün aşağıdakı göstəricilərdən az olmamaqla qəbul edilməlidir, m^2 :

0,9 - ümumi və tam orta məktəb;

1,0 - ilk peşə-ixtisas, orta ixtisas və ali təhsil müəssisələri;

0,2 - diplomdan sonrakı təhsilin tədris müəssisələri.

Bədən tərbiyəsi - idman zallarının və onların nəzdindəki köməkçi sahələrin ölçüləri və qurulması «Təhsil müəssisələrinin tikintisinə, maddi-texniki təchizatına dair vahid normalar, ümumi sanitariya-gigiyena tələbləri, şagird yerləri ilə təminat normativləri», BCH 46 və layihə tapşırığının tələblərinə uyğun olaraq müəyyən edilir.

Hovuzun və yüngül atletika manejinin quraşdırılması zəruriliyi layihə tapşırığı ilə təyin edilir.

5.28. Mərkəzləşdirilmiş kitabxana sisteminin kütləvi kitabxanalarının oxu zalının sahəsi bir oxucu yeri üçün (oxu zalı bir- və ya iki yerli masalar ilə təchiz olunduqda) ən azı $2,4 \text{ m}^2$ qəbul edilməlidir.

5.29. Kitabxana fondları və arxiv sənədlərinin qapalı saxlanması üçün otaqların sahəsi saxlanılan hər 1000 vahidi üçün ən azı $2,5 \text{ m}^2$ qəbul edilməlidir.

Açıq daxil olma oxu zallarının və abonementin kitab fondu zonasının sahəsi saxlanılan hər 1000 vahidi üçün ən azı $4,5 \text{ m}^2$ olmalıdır.

5.30. Tədris müəssisələrinin kitabxanasının ümumi sahəsi bir şagird (tələbə) üçün sahənin hesabi göstəricisinə görə aşağıdakı göstəricilərdən az olmamaqla qəbul edilməlidir, m^2 :

0,3 - məktəblərdə və ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrində;

0,6-0,8 - ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrində .

5.31. Yemək zalının sahəsi (paylama sahəsi istisna olmaqla) bir oturacaq yeri üçün aşağıdakı göstəricilər nəzərə alınmaqla qəbul edilməlidir, m^2 :

0,7 - məktəblərdə (şagirdlərin $1/3$ sayına);

0,8 - ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrində;

1,3 - orta ixtisas təhsili müəssisələrində;

1,6 - ali təhsil müəssisələrində;
 2,5 - ortopedik və nevroloji profilli bərpaedici müalicə xəstəxanalarında, kreslo-arabalardakı əlillər olan sosial müəssisələrdə;
 1,2 - stasionarlı müalicə və sosial müəssisələrində;
 1,8 - restoranlarda;
 2,0 - estrada və rəqs meydançaları olan restoranlarda;
 1,8 - kütləvi yeməxanalarda;
 1,6 - kafe, qəlyanaltı və pivə barlarında;
 1,4 - kafe-avtomatlarda, tez xidmət göstərən müəssisələrdə və alkoqolsuz barlarda, turist komaları və evlərində;
 1,0 - uşaq sağlamlıq (yay) və yuxarı sinif şagirdləri üçün sağlamlıq düşərgələrində;
 1,4 - uşaq sanatoriya sağlamlıq düşərgələrində;
 sanatoriyalarda, sanatoriya-profilaktoriyalarda, istirahət evlərində (pansionatlarda), istirahət bazalarında, gənclər düşərgələrində, turist bazalarında;
 1,8 - özünəxidmət olduqda (paylama xətti daxil edilməklə);
 1,4 - ofisiant xidməti olduqda.
 İxtisaslaşdırılmış ictimai iaşə müəssisələrində yemək zallarının sahəsi layihə tapşırığına görə qəbul edilməlidir.

5.32. İctimai binalarda bir hesabi gələn üçün vestibülün sahəsi 0,2-0,3 m², qarderobun sahəsi isə 0,15 m² hesabı ilə qəbul edilir.

5.33. Xidmət personalı, işçilər və s., həmçinin gələnlər, tamaşaçılar və s. üçün sanitar-məişət otaqları bir birindən ayrı nəzərdə tutulmalıdır. Əgər layihə tapşırığında digər nisbət göstərilməyibsə sanitar cihazları sayının hesabı üçün qadın və kişilər 1:1 nisbətində qəbul edilir.

5.34. Bir sanitar cihazına hesabi yük ictimai binanın növündən asılı olaraq təyin edilir:

kişilər - 1 unitaz 20 nəfərdən 40 nəfərə qədər (əməkdaşlar, şagirdlər üçün), 50 nəfərdən 60 nəfərə qədər (gələnlər üçün); 1 pissuar 15 nəfərdən 18 nəfərə qədər (əməkdaşlar üçün), 50 nəfərdən 80 nəfərə qədər (gələnlər üçün), 0,5 novlu pissuar (40 şagird üçün); 4 unitaz üçün 1 əlüzyuyan (ayaqyolu üçün 1-dən az olmayaraq);

qadınlar - 1 unitaz 15 nəfərdən çox olmadıqda (əməkdaşlar üçün), 30 nəfərə (şagirdlər üçün), 25 nəfərdən 30 nəfərə qədər (gələnlər üçün); 2 unitaz üçün 1 əlüzyuyan (ayaqyolu üçün 1-dən az olmayaraq).

Qeyd:

1. Cihazların sayı müəssisənin təyinatından asılı olaraq dəqiqləşdirilir.
2. Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin, müalicə və sosial müəssisələrinin stasionarlarında, bədən tərbiyəsi - idman qurğularında əlavə sanitar avadanlığı və onların buraxıcılıq qabiliyyəti texnoloji tapşırıq ilə təyin edilir.

5.35. İctimai binalarda işləyənlər üçün, tamaşa və ya klub kompleksində artistlər və personal üçün, təhsil müəssisələrinin yataqxanalarında, internatların yataq korpuslarında qadın ayaqyolularında əlavə olaraq gigiyenik duş, bide və ya digər gigiyenik avadanlıq quraşdırılır. Onlar unitazla birgə bir kabinədə yerləşdirilməlidir.

5.36. İctimai binalarda və qurğularda (açıq idman qurğularından başqa) ayaqyolular insanların daimi olduğu ən uzaq yerdən 75 m-dən artıq olmayan məsafədə yerləşdirilməlidir.

Açıq tipli idman qurğuları, xizək və avar bazaları və s. məşğələ yerlərindən və ya tamaşaçılar üçün tribunaların ən uzaq yerlərindən ayaqyolulara qədər məsafə 150 m-dən artıq olmamalıdır.

Binaların və ya açıq qurğuların mövsümi istifadəsi zamanı kanalizasiya olmayan rayonlarda biotualetlər üçün xüsusi yerlər ayrılmalıdır.

5.37. Müalicə və sosial müəssisələrin stasionarlarının palatalarına yaxınlaşdırılmış sanitar qovşaqları nəzərdə tutulmalıdır. Sanitar qovşaqlarının qapıları palata yanında həm şlüzə, həm də birbaşa palataya açıla bilər.

5.38. Binalarda ayaqyolular ilə yanaşı, bir qayda olaraq, təmizlik işlərində istifadə olunan inventarın saxlanması, təmizlənmə və qurudulması üçün isti və soyuq su sistemi ilə təchiz olunmuş otaqlar nəzərdə tutulmalıdır. Həmin otaqların sahəsi mərtəbə sahəsinin hər 100 m²-ə 0,8 m² hesabı ilə, lakin 4 m²-dən az olmayaraq qəbul edilməlidir.

6. İstismar zamanı etibarlılığın və təhlükəsizliyin təmin edilməsi

6.1. Bina elə tikilməli və təchiz edilməlidir ki, gələnlər və işçilər binanın daxilində və ətrafında hərəkət edərkən, binaya girərkən və binadan çıxarkən, həmçinin binanın hərəkətdə olan elementlərindən və mühəndis avadanlığından istifadə edərkən zədələnmə təhlükəsinin qarşısı alınmış olsun.

6.2. Tikinti obyektinin sifarişçisinin tələbi ilə binaların layihə sənədlərinin tərkibinə əlavə olaraq istismar üzrə təlimat əlavə edilməlidir. Onun tərkibində istismar prosesində bina və qurğuların təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün lazım olan tələblər və müddəalar, o cümlədən əsas konstruksiyalar və mühəndis sistemləri haqqında məlumatlar, karkasın gizli elementlərinin, gizli elektrik xətlərin və mühəndis şəbəkələrin yerləşdirilmə sxemləri, həmçinin binanın konstruksiyalarının elementlərinə və onun elektrik şəbəkəsinə təsir edən yüklərin son hədd qiymətləri daxil olmalıdır. Həmin məlumatlar icra sənədlərinin surətləri şəklində təqdim edilə bilər.

6.3. Pilləkən marşı hüdudunda hündürlüyü və dərinliyi müxtəlif ölçüdə olan pillələrin tətbiqinə yol verilmir.

6.4. İqlim rayonlarının hamısında bütün odadavamlılıq dərəcəli binalarda mailliyi 45°-dən çox olmayan xarici açıq pilləkənlərin (3-cü tip pilləkənlər) ikinci təxliyə çıxışı qismində nəzərdə tutulmasına yol verilir. MQTM binalarında (fiziki və əqli inkişafı pozulmuş uşaqlar üçün MQTM, məktəb və internat məktəblərin binalarından və müalicə müəssisələrinin stasionarlarından başqa) ikinci mərtəbədən təxliyə üçün istifadə olunan belə pilləkənləri mailliyi 30°-dən artıq olmamaq şərti ilə nəzərdə tutmaq lazımdır.

Xarici açıq pilləkənlərin 3-cü mərtəbənin (bu mərtəbə daxil olmaqla) hündürlüyünə qədər quraşdırılmasına yol verilir. Hər mərtəbədən pilləkənə çıxışdakı qapılı pəncərəni nəzərə almadan, pilləkənlər pəncərə boşluqlarından 1 m-dən yaxın olmayaraq yerləşdirilməlidir. Belə pilləkənlərin eni 0,8 m-dən, onların pillələrinin ayaq basma yerinin eni isə 0,2 m-dən az olmamalıdır.

6.5. Binaya giriş qapısının qabağındakı (gələnlərin istifadə etdikləri) meydançanın ölçüsü qapı layının eninin 1,5 mislindən az olmamalıdır.

Binanın girişlərində səkinin səviyyəsindən 0,45 m-dən hündür olan xarici pilləkən və meydançaların məhəccəri olmalıdır.

6.6. Yerüstü mərtəbələrdə pilləkən marşlarının mailliyi, bir qayda olaraq, 1:2 nisbətində qəbul edilməlidir. Lift olan binalarda daimi istifadə olunmayan ikinci pilləkən üçün 45°-dən dik olmayan mailliyin tətbiq edilməsinə yol verilir.

Zirzəmi və kürsü mərtəbələrinə, çardağa aparən, həmçinin insanların təxliyəsi və gələnlərin istifadəsi üçün nəzərdə tutulmamış yerüstü mərtəbələrdəki pilləkən marşlarının mailliyi 1:1,5 nisbətində qəbul edilməsinə yol verilir.

İnsanların hərəkət etdiyi yollarda pandusların mailliyi aşağıdakılardan artıq olmamalıdır:

1:6 - binanın, qurğuların daxilində;

1:8 - bayırda;

1:10–1:12 - kreslo-arabalarda olan əlillərin hərəkət yollarında, həmçinin müalicə müəssisələrinin stasionarlarında.

Qeyd. Tamaşa zallarının keçidlərində və sıraya girişdə ölçüsü 0,2x0,2 m olan pillələrə yol verilir.

6.7. Açıq və örtülü idman qurğularının tamaşaçıları üçün tribunaların pilləkənlərinin mailliyi 1:1,6-dən, təxliyə yolu boyunca tribunaların pilləkənlərində hündürlüyü ən azı 0,9 m olan tutacaqların (və ya onları əvəz edən digər qurğuların) olduğu halda isə 1:1,4-dən artıq olmamalıdır.

Təxliyə yollarında olan lyuklarda pilləkənlərin və ya pillələrin olması yol verilməzdir.

6.8. İctimai binalarda pilləkən marşının eni ən çox adam olan mərtəbədən pilləkən qəfəsinə çıxışın enindən az olmamalıdır (lakin aşağıdakılardan az olmamaqla) m:

1,35 - mərtəbəsində 100-dən çox adam olan binaların, həmçinin yerlərin sayından asılı olmayaraq klub, kinoteatr və müalicə müəssisələrinin binalarının pilləkənləri üçün;

1,2 - digər binaların, həmçinin kinoteatlarda, klublarda tamaşaçıların və gələnlərin qalması ilə bağlı olmayan otaqlara aparan və müalicə müəssisələrinin binalarında xəstələrin və onların yanına gələnlərin qalması üçün nəzərdə tutulmayan otaqlara aparan pilləkənlər üçün;

0,9 - eyni vaxtda 5-ə qədər adamın olduğu otaqlara aparan pilləkənlər üçün.

Ali təhsil müəssisələrinin tədris, tədris-laboratoriya və mühazirə-auditoriya korpuslarında pilləkən marşların eni 1,5 m-dən az olmamalıdır.

Pilləkən meydançalarının eni marşın enindən az olmamalıdır. Pilləkənin düz marşında aralıq meydançanın dərinliyi 1 m-dən az olmamalıdır.

Pilləkən meydançalarında isitmə radiatorlarının quraşdırılması zamanı hər bir hündürlükdə keçidin normativ eni və hündürlüyü təmin olunmalıdır.

6.9. Hərəkət yollarının döşəmələrində 3 pillədən (pillələrin hündürlüyü ən azı 0,12 m) az hündürlük fərqi və hündürlüyü 0,05 m-dən çox olan kandarların olmasına yol verilmir. Hündürlük fərqləri daha az olduğu yerlərdə mailiyyə 1:6-dən artıq olmayan pandus nəzərdə tutulmalıdır.

6.10. Bir və ya yanaşı (arəskmə ilə ayrılmamış) otaqlarda döşəmənin müxtəlif səviyyələrinin fərqi 1 m-dən çox olarsa, üst səviyyənin perimetri boyu hündürlüyü ən azı 0,9 m olan məhəccərin (və ya insanların yığılma təhlükəsinin qarşısını alan digər qurğunun), uşaqlar olan otaqlarda isə - 1,1 m-ə qədər nəzərdə tutulmalıdır. Bu tələb tamaşa zalına yönəldilmiş səhnə planşetinin tərəfinə şamil edilmir.

6.11. Meydançalar arasında bir marşda pillələrin sayı (əyrixətli pilləkənlər istisna olmaqla) 3-dən az və 16-dan çox olmamalıdır. Birinci mərtəbə hüdudundakı birmarşlı pilləkənlərdə, həmçinin iki- və ya üçmarşlı pilləkənlərin bir marşında 18 pillədən artıq yerləşdirilməsinə yol verilmir.

6.12. Pilləkən, balkon, terrasların xarici qalereyaları və hündürlük fərqləri təhlükəli olan digər yerlərdə məhəccərlərin hündürlüyü 0,9 m-dən az olmamalıdır.

Məhəccərlər arası kəsilmədən davam etməli, tutacaqlarla təchiz edilməli və ən azı 0,3 kN/m yük götürmə qabiliyyətinə hesablanmalıdır.

MQTM binalarında və birinci sinif otaqların yerləşdiyi məktəblərdə və internat məktəblərin tədris korpuslarında, həmçinin uşaq poliklinikaları və stasionarları binalarında məhəccərlər aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir:

- uşaqların istifadə etdiyi pilləkən məhəccərlərinin hündürlüyü 1,5 m-dən, əqli inkişafında qüsurlar olan uşaqlar üçün məktəbəqədər müəssisələrdə isə 1,8 m-dən və ya metal tor çəkilmiş məhəccər olduğu halda 1,5 m-dən az olmamalıdır;

- pilləkənlərin məhəccərində şaquli elementlərin arasındakı məsafə 0,1 m-dən çox olmamalıdır (məhəccərlərdə üfüqi elementlərin olmasına yol verilmir);

- artırma üç və daha artıq pilləli olduqda, məhəccərinin hündürlüyü 0,8 m olmalıdır.

6.13. Açıq və örtülü idman qurğularının tribunalarındakı pilləkənlərin, keçidlərin və ya lyukların hesabi eni 2,5 m-dən çox olduqda, ən azı 0,9 m hündürlüyündə ayırıcı tutacaqlar nəzərdə tutulmalıdır. Pilləkənlərin və ya lyukların hesabi eni 2,5 m-dən az olduqda, eni 2,5 m-dən çox olan pilləkənlər və ya lyuklar üçün ayırıcı tutacaqların quraşdırılması tələb olunmur.

6.14. Pilləkən marşlarının tutacaqlarının hündürlüyü 0,9 m-ə bərabər olmalıdır. MQTM-in və məktəbəqədər uşaqlara xidmət edən digər müəssisələrin binalarında tutacaqların hündürlüyü 0,5 m-ə bərabər olmalıdır.

6.15. İdman qurğularının tribunalarında yanaşı cərgələrin döşəmələrinin səviyyələrinin fərqi 0,55 m-dən çox olduqda, hər bir tamaşaçı cərgəsinin keçidi boyunca, görüntüyə mane olmayan, hündürlüyü ən azı 0,8 m olan məhəccər quraşdırılmalıdır.

6.16. İdman və tamaşa zallarının balkonlarında və yaruslarında birinci sıranın qarşısında olan

baryerin hündürlüyü 0,8 m-dən az olmamalıdır.

Baryerlərdə əşyaların aşağıya düşməsindən qoruyan qurğular nəzərdə tutulmalıdır.

6.17. Teatr binalarının səhnəyə xidmət otaqları kompleksində, çardağa və dama çıxışı olan təbii işıqlandırmaya malik 2-dən az olmayan qapalı pilləkən qəfəsi və işçi qalereyalarla və dekorasiya tirləri ilə əlaqələndən iki səhnə pilləkəni nəzərdə tutulmalıdır. Tüstülənməyən pilləkən qəfəsləri təbii işıqlanmasız ola bilər.

6.18. Təxliyə yollarının hesablanması zamanı, mərtəbədə eyni zamanda olan adamların maksimal sayı, həmin mərtəbədəki otaqların və sahələrin (burada ola bilən şagirdlər, tamaşaçılar və s. nəzərə alınmaqla) hesabi tutumuna görə müəyyən edilməlidir.

6.19. Şagirdlərin hesabi sayı 15 nəfərdən çox olduqda, tədris otaqlarından çıxış qapılarının eni ən azı 0,9 m olmalıdır.

6.20. Binalardakı kommunikasiya yolları yanğın zamanı insanların onlardan təhlükəsiz (vaxtli-vaxtında və maneəsiz) təxliyəsinə təmin etməlidir.

Zalların layihələndirilməsi zamanı təxliyə üçün lazım olan vaxt, onların həcmi və zəlin ən uzaq nöqtəsindən ən yaxın təxliyə çıxışına qədər məsafəni nəzərə almaqla, cədvəl 6.1a və 6.1b üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 6.1b-də sadalanan zalları olan I-III odadavamlılıq dərəcəli binalardan birbaşa bayıra təxliyə üçün zəruri vaxt aşağıdakı kimi qəbul edilməlidir:

5 dəq. - hündürlüyü 17 m-ə qədər (17 m daxil olmaqla) olan binalar üçün;

10 dəq. - hündürlüyü 17 m-dən 28 m-dək olan binalar üçün.

Həmin zallardan və onlardan kənarda tamaşaçıların təxliyə marşrutları əlavə 5-də verilən məlumatlara uyğun olaraq layihələndirilməlidir.

Tüstülənməyən pilləkən qəfəsləri üzrə təxliyə vaxtı normalaşdırılmır.

Cədvəl 6.1a

Zalların təyinatı	Zalların həcmi, min m ³			Binanın odada-vamlılıq dərəcəsi
	Məsafə (artıq olmayaraq), m / təxliyə üçün lazım olan vaxt (artıq olmayaraq), dəq.			
	5-ə qədər	5-dən 10-dək	10-dan çox	
1. Gözləmə zalı, kassa, sərgi, rəqs, istirahət və s. zallar	30/2,0 20/1,5 15/1,0	45/3,0 30/2,0 -	55/3,5 - -	I, II III, IV V
2. Yemək, oxu zalları – hər əsas keçidin sahəsi hər təxliyə olunan adam üçün ən azı 0,2 m ³ * hesabı ilə olduqda	65/2,0 45/1,5 30/1,0	- - -	- - -	I, II III, IV V
3. Ticarət zalları, əsas təxliyə keçidlərinin sahəsinin xüsusi çəkisi (zalın sahəsindən %-lə) aşağıdakı kimi olduqda: 25 və daha çox	70/1,5 50/1,0 35/0,8	90/2,0 60/1,5 -	100/2,5 - -	I, II III, IV V
25-dən az	35/1,5 20/1,0 15/0,7	40/2,0 30/1,5 -	50/2,5 - -	I, II III, IV V

Cədvəl 6.1b

Zalların təyinatı	Təxliyə üçün lazım olan vaxt, artıq olmayaraq, dəq., zalı həcmi*, min m ³				
	5-ə qədər	10	20	40	60
Teatrların, klubların, mədəniyyət evlərinin tamaşa zalları və digər asma dekorasiyalı səhnəsi olan zallar	1,5	2	2,5	2,5	-
Tamaşa, konsert, mühazirə zalları və yığıncaqlar üçün zallar, sərgi zalları və s. asma dekorasiyalı səhnəsi olmayan (kinoteatr, örtülü idman qurğuları, sirkələr, yeməxanalar və s.)	2	3	3,5	4	4,5

* Həcmərin aralıq göstəricilərində zəruri təxliyə vaxtı interpolasiya ilə müəyyən edilməlidir.

Qeyd:

1. Balkonlardan, eləcə də zalın hündürlüyünün yarısına bərabər səviyyədən yüksəkdə yerləşdirilmiş tribunallardan adamların təxliyəsi üçün zəruri vaxt cədvəldə verilən göstəricilərlə müqayisədə iki dəfə azalır.

2. Zallardan və foyelərdən və yaxud zallara xidmət edən dəhlizlərdən adamların təxliyəsi üçün vaxt, adamların zallardan təxliyəsi üçün lazım olan cədvəldə göstərilən vaxtın üzərinə 1 dəqiqə əlavə etməklə qəbul edilir. Bu zaman nəzərə alınmalıdır ki, zallardan və foyelərdən və yaxud dəhlizlərdən adamların təxliyəsi eyni zamanda başlanır.

3. III və IV odadavamlılıq dərəcəsi olan binaların zallarından adamların təxliyəsi üçün zəruri vaxt cədvəldə göstəriləndən 30%, V odadavamlılıq dərəcəsi olan binaların zallarından isə 50% azaldılır.

6.21. İctimai binalarda ən uzaq otaqların qapılarından, MQTM-də isə qrup özəyinin (ayaqyolu, əlüzüyyan, siqaret çəkilən otaq, duş və ya digər xidmət otaqlarından başqa) çıxışından bayıra çıxışa, pilləkən qəfəsinə və ya 3-cü tip pilləkənə qədər məsafə cədvəl 6.2-də göstəriləndən artıq olmamalıdır.

Cədvəl 6.2 qeyd olunan məsafələr: məktəbəqədər təhsil müəssisələri üçün - qrafa 6 üzrə; məktəblər, ilk peşə-ixtisas, orta ixtisas və ali təhsil müəssisələri üçün - qrafa 3 üzrə; müalicə müəssisələrinin stasionarları üçün - qrafa 5 üzrə; mehmanxanalar üçün isə qrafa 4 üzrə qəbul edilməlidir. Digər ictimai binalar üçün dəhlizdə insan axınının sıxlığı layihə üzrə müəyyən edilir.

Dalanlı dəhlizə və ya holla çıxışı olan otaqların tutumu 80 adamdan artıq olmamalıdır. 4 mərtəbədən çox olmayan, I-III odadavamlılıq dərəcəsi olan məktəblərin, ilk peşə-ixtisas və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin binalarında dalanlı dəhlizə və ya holla çıxışı olan otaqların tutumu 125 adamdan artıq olmamalıdır. Bu halda ən uzaq otaqların qapılarından ən uzaq pilləkən qəfəsinin çıxışına qədər məsafə 100 m-dən artıq olmamalıdır.

Cədvəl 6.2

Binanın odadavamlılıq dərəcəsi	Məsafə, m, insan axını sıxlığında, nəfər/m ²				
	2-yə qədər	2-dən 3-dək	3-dən 4-dək	4-dən 5-dək	5-dən artıq
1	2	3	4	5	6
A. Pilləkən qəfəsləri və ya bayıra çıxışlar arasında yerləşən otaqlardan					
I-III*	60	50	40	35	20
IV	40	35	30	25	15
V	30	25	20	15	10
B. Dalanlı dəhlizə və ya holla çıxışları olan otaqlardan					
I-III	30	25	20	15	10
IV	20	15	15	10	7
V	15	10	10	5	5
*Bu qrup binalar üçün məsafələr təxliyə vaxtının 1 dəqiqədən artıq olmaması şərtlə verilmişdir. Digər hallar üçün insanların təhlükəsizliyinin yoxlanılması bu normaların 7.4 bəndi üzrə yerinə yetirilməlidir.					
Qeyd. Otaqlarda yanğınsöndürmə və (və ya) avtomatik tüstü kənarlaşdırma sisteminin və (və ya) dəhlizlərdə, hollarda, rekreasiyalarda və s. yerlərdə avtomatik tüstü kənarlaşdırma sistemi olduğu halda					

cədvəldə verilən məsafələrin və təxliyə üçün zəruri vaxtın 1,5 dəfə artırılmasına yol verilir.

6.22. Ticarət zalında əsas təxliyə keçidlərinin eni aşağıdakılardan az olmamalıdır, m:

- 1,4 - ticarət sahəsi 100 m²-ə qədər olduqda;
- 1,6 - ticarət sahəsi 101-150 m² olduqda;
- 1,8 - ticarət sahəsi 151-400 m² olduqda;
- 2,2 - ticarət sahəsi 401 m² və daha çox olduqda.

6.23. Təxliyə yollarının hesablanması üçün eyni vaxtda ticarət zalında və ya otağında olan alıcıların və ya məişət xidməti müəssisəsinə gələn adamların sayı bir adam hesabı ilə aşağıdakı kimi qəbul edilməlidir:

- şəhər və qəsəbələrdəki mağazalar, həmçinin məişət xidməti müəssisələri üçün - ticarət zalının və ya gələnələr üçün otaqların (avadanlığın tutduğu sahə daxil olmaqla) sahəsinin 3,0 m²-i;
- kənd yaşayış məntəqələrindəki mağazalar və bazarlarda - ticarət zalının sahəsinin 2 m²-i.

Nümayiş zalında və ailəvi tədbirlərin keçirilməsi zalında eyni vaxtda olan adamların sayı zalda olan yerlərin hesabı sayına görə qəbul edilməlidir.

6.24. Açıq idman qurğularının tribunalarından təxliyə yollarının 1 m eni üçün adamların hesabı sayı cədvəl 6.3 üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 6.3

Təxliyə yolunun 1 m eninə adamların sayı (yol aşağıdakı kimi keçdikdə)				Qurğuların odadavamlılıq dərəcəsi
tribunanın keçidlərinin pilləkənləri ilə		tribunanın keçidlərindən lyuk vasitəsi ilə		
aşağıya	yuxarıya	aşağıya	yuxarıya	
600	825	620	1 230	I, II
420	580	435	860	III və IV
300	415	310	615	V

Bir təxliyə lyuku üçün hesablanan tamaşaçıların ümumi sayı aşağıdakı saydan artıq olmamalıdır: tribunalaraltı örtüklərin odadavamlılıq həddi REI 60 olan tribunalarda - 1500 adam, tribunalaraltı örtüklərin odadavamlılıq həddi REI 45 olan tribunalarda - 1000 adam, örtüklərin digər odadavamlılıq həddi olan tribunalarda isə - 750 adam.

6.25. Arabalarda hərəkət edən əlillər üçün təxliyə vaxtı lazım olan (hesabi) vaxtı aşdığı və ya təxliyə yolların təşkili mümkün olmadığı halda qüvvədə olan müvafiq normativ sənədlərin tələblərinə uyğun olaraq yanğın təhlükəsizlik zonalarının qurulması nəzərdə tutulmalıdır. Yanğın təhlükəsizlik zonaları qismində əlillər tərəfindən istifadə edilən liftlərin lift hollarından istifadə edilməsinə yol verilir. Yanğın təhlükəsizliyi zonasından əlillərin xilas edilməsi üçün yararlı olan təxliyə pilləkən qəfəslərinə və liftlərə qədər məsafə 15 m-dən çox olmamalıdır.

6.26. Örtülü idman qurğularında zalların hər çıxışından (lyukdan, qapıdan) təxliyə olunan tamaşaçıların hesabı sayı 600 nəfərdən çox olmamalıdır.

İdman arenasında parter qurulduğu halda yalnız 2 çıxış olduqda, onlar arasında məsafə zalın uzunluğunun yarısından az olmamalıdır.

6.27. Təxliyə yollarının eni aşağıdakılardan az olmamalıdır, m:

- 1,0 - örtülü və açıq idman qurğuları tribunaların üfüqi keçidlərində, panduslarında və pilləkənlərində;
- 1,35 - örtülü idman qurğuların tribunalarının təxliyə lyuklarında;
- 1,5 - açıq idman qurğuları tribunalarının təxliyə lyuklarında.

6.28. Tamaşa zalında qapı boşluqlarının eni ən azı 1,2 m olmalıdır, lojaya girişin isə 0,8 m olmasına yol verilir. Foyenin, vestibülün eni 2,4 m-dən az olmamalıdır.

6.29. Tamaşa zalında kresloların, oturmaqaların və ya skamyaların söykənəcəkləri arasında olan

məsafə 0,9 m-dən az olmamalıdır.

Birtərəfli çıxış olduğu halda sırada arası kəsilmədən quraşdırılmış yerlərin sayı 26-dan, ikitərəfli çıxışda isə 50-dən çox olmamalıdır.

6.30. Tamaşa zallarında (tutumu 12 yerə qədər olan balkonlar və lojalardan başqa) olan kreslolar, oturmaqlar, skamyalar və ya onlardan düzəldilmiş sekiyaların döşəməyə bərkidilməsi üçün qurğular nəzərdə tutulmalıdır. Tamaşaçıları üçün transformasiya edilən yerlərdən ibarət zalların layihələndirilməsi zamanı tamaşaçıların oturması üçün müvəqqəti yerlərin (onları sürüşdürülməyə və çevrilməyə qarşı qurğularla təchiz etməklə) qurulması nəzərdə tutulmalıdır.

6.31. Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin, məktəblərin, istirahət evlərinin və uşaqlı valideynlər üçün sanatoriya şüşəli qapılarında döşəmədən ən azı 1,2 m hündürlükdə qoruyucu barmaqlıqlar nəzərdə tutulmalıdır.

6.32. Tədris binalarında rekreasiya qismində istifadə olunan dəhlizlərin MCH 2.04-05 üzrə təbii işıqlandırılması olmalıdır.

6.33. Hündürlüyü 10 mərtəbədən az olan binalarda 50 və daha çox insanın təxliyəsi üçün nəzərdə tutulmuş təbii işıqlandırılması olmayan dəhlizlərində tüstünün kənarlaşdırılması nəzərdə tutulmalıdır.

6.34. Mühəndis sistemlərinin istismarı zamanı təhlükəsizliyin təmin edilməsi üçün aşağıdakı qaydalara riayət edilməlidir:

- qızdırıcı cihazların və istilik verici boru kəmərləri hissələrinin əlçatan səthlərinin temperaturu 70°C-dən çox olmamalıdır. Onlara toxunulmamaq üçün tədbirlər görüldükdə 80°C-ə yol verilir, digər boru xətləri səthlərinin temperaturu 40°C-dən artıq olmamalıdır;

- hava isitmə cihazlarının buraxılış dəliyindən 0,1 m məsafədə temperatur 70°C-dən artıq olmamalıdır;

- isti su təchizatı sistemində isti suyun temperaturu 60°C-dən artıq olmamalıdır.

6.35. Məktəbəqədər uşaqların daimi qaldıqları otaqlarda qızdırıcı cihazlar, tələb olunan təhlükəsizlik səviyyəsini təmin edən və cihazların mütəmadi təmizlənməsinə imkan verən asanlıqla çıxarılan taxta şəbəkələrlə təchiz edilməlidir.

Bütün növ məktəbəqədər təhsil müəssisələrin qrup otaqlarının pəncərəaltı hissəsində radiatorların döşəmə səviyyəsindən cihazın aşağısına qədər məsafəsinin 0,05 m qəbul edilməsinə yol verilir.

6.36. Binanın yer səviyyəsindən mansarda dam örtüyünə qədər olan hündürlük 10 m və daha yuxarı olduğu halda qar saxlayan qurğuları olan 0,15 m hündürlüyündə məhəccər nəzərdə tutulmalıdır.

9 və daha çox mərtəbəsi olan binaların fasadlarının təhlükəsiz təmiri və təmizlənməsi üçün elektrik ötürücülü inşaat nənnisinin bərkidilməsi imkanı nəzərdə tutulmalıdır.

6.37. Binalarda kriminal təzahürlərin və onların nəticələrinin qarşısının alınmasına, qanuna zidd hərəkətlər nəticəsində baş verə biləcək zərərin minimuma endirilməsinə yönəlmiş təhlükəsizlik sistemləri nəzərdə tutulmalıdır. Bu tədbirlər “Əhalinin sıx toplaşdığı yerlərdə və obyektlərdə videonəzarət sistemlərinin yaradılması barədə” Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 06.07.2010-cu il tarixli 131 nömrəli qərarı nəzərə alınmaqla layihə tapşırığında təyin edilir.

6.38. Xüsusi otaqlarda saxlanılan məlumat və qiymətli əşyalara qəsdlərdən mühafizə məqsədi ilə və digər məqsədlərlə həmin otaqlar üçün gücləndirilmiş qoruyucu konstruksiyalar və həmçinin xüsusi qapılar və boşluqlar nəzərdə tutulmalıdır.

İctimai binalarda digər mühafizə tədbirlərinin zəruriliyi obyektin növü, onun əhəmiyyəti və mühafizənin dərəcəsinə görə layihə tapşırığında təyin edilir.

6.39. Təhsil müəssisələrinin və onlarda təhsil alan şagirdlərin (tələbələrin) kompleks təhlükəsizlik və antiterror mühafizəsi üçün birinci mərtəbədə video-müşahidə, yanğın və mühafizə signalizasiyası sistemlərinin və həyəcən məlumatlarının daxili işlər orqanlarına (təsisatdan kənar mühafizə orqanlarına) və ya Fövqəladə Hallar Mərkəzinin «112 Xidməti»nə ötürən kanalın quraşdırılması ilə mühafizə otaqları nəzərdə tutulmalıdır.

6.40. Tikinti konstruksiyaları və əsaslar elə layihələndirilməlidir ki, tikinti və istismar zamanı xüsusi təsirlər (məsələn, yanğın, partlayış, nəqliyyat vasitəsinin zərbəsi və s.) nəzərə alınmaqla onlar kifayət qədər etibarlılığa malik olsunlar. Bu zaman terror xarakterli hesabi situasiyalara baxılması əsasında obyektlərin tədricən artan dağılmasına qarşı dayanıqlığı üzrə müvafiq hesablamalar aparılmalıdır.

7. Binaların odadavamlılığınə və yanğın zamanı insanların təhlükəsizliyinə dair tələblər

Ümumi müddəalar

7.1. Binaların və onların yanğın bölmələrinin yanğın-texniki təsnifatı və həmçinin yanğın təhlükəsizliyinin ümumi tələbləri MCH 2.02.01-in tələblərinə uyğun olaraq qəbul edilməlidir.

Müxtəlif funksional təyinatlı ictimai binaların funksional yanğın təhlükəsinin sinifləri əlavə 1-də verilmişdir.

7.2. Binaların yanğın təhlükəsizliyinin təmin edilməsi sistemlərinin layihələndirilməsi zamanı bu normaların cədvəl 7.1-in 4-cü qrafasında qeyd olunan xarici asma divarların odadavamlılıq həddinə olan tələblər (bu tələblər yanğının mərtəbələr arasındakı örtükləri aşaraq şaquli istiqamətdə sürətlə inkişafının qarşısının alınmasına yönəldilmişdir) nəzərə alınmalıdır.

Cədvəl 7.1

Binanın odada- vamlılı q dərəcəsi	Tikinti konstruksiyalarının odadavamlılıq həddi, ən azı							
	Binanın yükda- şıyan element - ləri	Xarici yük daşımayan divarlar		Mərtəbələrə - sı örtüklər (həmçinin çardağ və zirzəmilər üstü)	Çardaqsız örtüklərin elementləri		Pilləkən qəfəsləri	
		öz yükünü daşıyan divarla r	asma divarla r		döşəneklər (həmçinin istilik qatı ilə)	yükdaşı- yan mil konstruk- siyalar	daxili divarla r	pilləkənlər n marşları və meydança- ları
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I	R 120	E 30	EI 60	REI 60	RE 30	R 30	REI120	R 60
II	R 90	E 15	EI 45	REI 45	RE 15	R 15	REI 90	R 60
III	R 45	E 15	EI 45	REI 45	RE 15	R 15	REI 45	R 45
IV	R 15	E 15	EI 15	REI 15	RE 15	R 15	REI 15	R 15
V	Normalaşdırılmır							
Qeyd: 1. Öz yükünü daşıyan divarların odadavamlılıq dərəcəsi ГОСТ 30247.1 üzrə müəyyən edilir. 2. Asma, həmçinin tam işıq buraxan divarların odadavamlılıq dərəcəsi müəyyən edilmiş qaydada razılaşdırılmış metodlarla müəyyən edilir.								

7.3. Funksional yanğın təhlükəsinin bütün sinifli ictimai binalarının mərtəbəsinin və ya yanğın bölməsinin sahəsi, $\Phi 3.1$, $\Phi 3.5$ sinifləri və xüsusi olaraq qabaqcıdan şərtləşdirilmiş digər hallar istisna olmaqla, odadavamlılıq dərəcəsi və konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfindən asılı olaraq cədvəl 7.2 üzrə qəbul edilməlidir.

7.4. Yanğın olduqda insanların təxliyə zamanı təhlükəsizliyi aşağıdakı şərtin yerinə yetirilməsi ilə təmin edilir:

$$t_{\text{hesabi}} \leq t_{\text{zəruri}}$$

burada t_{hesabi} - təxliyənin hesabi vaxtı, dəq., *ГОСТ 12.1.004*, əlavə 2, bənd 2.4. üzrə müəyyən edilir;

$t_{\text{zəruri}}$ - təxliyənin lazım olan vaxtı, dəq., 6.20 və 6.21 bəndləri üzrə qəbul edilir.

7.5. Yanğın təhlükəsizlik tələbləri olmadığı, hündürlüyü 55 m-dən çox olan ictimai binalar üçün,

həmçinin Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsinin 60 və 78-ci maddələri ilə müəyyən edilmiş tələblər gözlənilməklə, bu normalara riayət edilməkdən əlavə, onların yanğına qarşı mühafizəsinin spesifik xüsusiyyətlərini əks etdirən xüsusi texniki şərtlər hazırlanmalıdır.

Cədvəl 7.2

Odadavamlılıq dərəcəsi	Konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi	Mərtəbənin yanğın əleyhinə divarlar arasındakı sahəsi, m ² , (aşağıdakı mərtəbəliyi olan binalar üçün)				
		1	2	3 - 5	6 - 9	10 və daha çox
I*	C0	6 000	5 000	5 000	5 000	2 500
II*	C0	6 000	4 000	4 000	4 000	2 200
II*	C1	5 000	3 000	2 000	1 200	-
III	C0	3 000	2 000	1 200	-	-
III	C1	2 000	1 400	800	-	-
IV	C0	2 000	1 400	800	-	-
IV	C1	2 000	1 400	-	-	-
IV	C2, C3	1 200	800	-	-	-
V	C1-C3	1 200	800	-	-	-

*Avtomatik yanğınsöndürmə olduğu halda mərtəbənin sahəsi iki dəfədən artıq olmamaqla artırıla bilər.

Qeyd. Birmərtəbəli binanın ikimərtəbəli hissəsinin sahəsi binanın tikinti sahəsinin 15%-dən az olduqda binanın mərtəbəsinin sahəsini birmərtəbəli binalar üçün olan sahə kimi qəbul edilməlidir.

7.6. V odadavamlılıq dərəcəsi olan MQTM binalarının, uşaq sağlamlıq müəssisələrinin və stasionarlı müalicə korpuslarının (Φ1.1 sinfi), ambulator-poliklinik müəssisələrin (Φ3.4 sinfi) və klubların (Φ2.1 sinfi) (ağac və tirli divarları olan birmərtəbəli klub binalarından başqa) daxili tərəfdən taxta divarları, arakəsmə və tavanları suvaqlanmalı və ya mühafizə olunan konstruksiyaaların yanğın təhlükəsi sinfinin KO(15)-dən aşağı olmamasını təmin edən yanğın mühafizəsi olmalıdır.

7.7. Tutumu 25 yerdən çox olan, məktəb binası (və ya personal üçün yaşayış otaqları - Φ1.1 sinfi) ilə bloklaşdırılmış MQTM otaqları (Φ1.1 sinfi), ümumi tutumu 50 yerdən çox olduqda məktəb binalarından (Φ4.1 sinfi) və ya personal üçün yaşayış otaqlarından odadavamlılıq həddi EI 45-dən az olmayan yanğın əleyhinə sədlərlə ayrılmalıdır.

7.8. Hündürlüyü 10 mərtəbədən çox olmayan, Φ1.2 və Φ4.1-Φ4.3 sinifli, I, II və III odadavamlılıq dərəcəsi olan binaların üstündə yükdaşıyan elementlərinin yanğın təhlükəsi sinfi K1(45)-dən və odadavamlılıq həddi R45-dən az olmayan bir mansarda mərtəbəsinin tikilməsinə (mansarda mərtəbəsinə aşağı mərtəbələrədən 2-ci tipdən aşağı olmayan yanğın əleyhinə örtüklə ayırmaqla) yol verilir. Bu mərtəbənin qoruyucu konstruksiyaaları, üstündə mərtəbə tikilən binanın konstruksiyaalarına olan tələblərə cavab verməlidir.

Mansardalarda ağac konstruksiyalardan istifadə edilən zaman, göstərilən tələbləri təmin edən konstruktiv oddan mühafizə nəzərdə tutulmalıdır.

Mansarda mərtəbəsi, üstündə mərtəbə tikilən bina kimi, yanğın əleyhinə divarlar və arakəsmələrlə seksiya və yanğın bölmələrinə bölünməlidir.

7.9. Müəyyən odadavamlılıq dərəcəsi olan binalararası (korpuslararası) keçidlərin qoruyucu konstruksiyaalarının odadavamlılıq həddi həmin odadavamlılıq dərəcəli binaların konstruksiyaalarına olan tələblərə cavab verməlidir. Keçidlərin birləşdirdiyi binaların (korpusların) müxtəlif odadavamlılıq dərəcəsi olduqda, keçidlərin qoruyucu konstruksiyaaları daha yüksək odadavamlılıq dərəcəsi olan binaların konstruksiyaalarına qoyulan tələblərə uyğun olmalıdır.

Kommunikasiya, həmçinin piyada tunelləri yanmayan materiallardan hazırlanmalıdır. Tunellərin qoruyucu konstruksiyaaları və tunellərin kəsiyi hüdudunda binanın divarları odadavamlılıq həddi EI 120-dən az olmayan yanmayan materiallardan hazırlanmalıdır. Belə divarların boşluqlarında olan qapılar 1-ci tip yanğın əleyhinə olmalıdır.

7.10. Zirzəmi və kürsü mərtəbələrinin (0,5 m-dən çox dərinliyə yerləşdirilən) hər bölməsində,

mülki müdafiə orqanları tərəfindən layihə tapşırığında müəyyənləşdirilmiş hallardan başqa, eni 0,6 m-dən və hündürlüyü 0,8 m-dən az olmayan ən azı iki lyuk və ya eni 0,75 m və hündürlüyü 1,5 m olan pəncərələr olmalıdır. Belə bölmənin sahəsi 700 m²-dən çox olmamalıdır.

7.11. Ф3.1 və Ф3.2 sinifli binalarda birinci mərtəbədən ikinci mərtəbəyə və ya kürsü mərtəbəsindən birinci mərtəbəyədək 2-ci tip pilləkənin nəzərdə tutulmasına yol verilir. Bu zaman ən azı iki pilləkən qəfəsi nəzərdə tutulmalıdır.

7.12. Təyinatından (tamaşa zalları, auditoriyalar, tədris və ticarət otaqları, oxu zalları və s., yanacaq materialları anbarlarından və emalatxanalarından başqa) asılı olmayaraq ictimai binaların otaq və sahələrindən təxliyə çıxışlarından biri birbaşa 2-ci tip açıq pilləkənlə yanaşı olan vestibülə, qarderob otağına, mərtəbə holluna və ya foyeyə çıxıb bilər.

7.13. Kürsü və ya zirzəmi mərtəbəsində foye, qarderob otağı, siqaret çəkilən otaq və ya ayaqyolular yerləşdirildikdə, zirzəmi və ya kürsü mərtəbəsindən birinci mərtəbəyə qədər ayrı açıq pilləkənlər nəzərdə tutmaq olar.

Çoxfunksional binalar

7.14. Müəyyən funksional yanğın təhlükəsi sinfi olan binalarda digər funksional yanğın təhlükəsi sinfi olan binaların hissələrini (yanğın bölmələrini) yerləşdirməyə yol verilir. Bununla da bina, bir qayda olaraq çoxfunksional olur. Binanın 1-ci tipli yanğın əleyhinə örtüklərlə ayrılan mərtəbəsinə yanğın bölməsi kimi baxmaq lazımdır. Əgər mərtəbə heç olmasa 1-ci tipli yanğına aid olmayan bir örtüklə ayrılıbsa, onda mərtəbəyə yanğın bölməsi tərkibində olan otaqlar qrupu kimi funksional yanğın təhlükəsi sinfi verilməlidir.

Yanğın bölmələrinin yol verilən ölçülərini artırmadan, həmçinin onların funksional yanğın təhlükəsi sinfini dəyişmədən və ayrıca yanğın bölməsinə ayırmadan, yanğın bölməsində binaya (yanğın bölməsinə) xidmət edən aşağıdakı funksional yanğın təhlükəsi sinfi olan otaqlar qrupu və mərtəbələrin yerləşdirilməsinə yol verilir:

Ф1.2 - mehmanxanalar;

Ф2.1 və Ф2.2 - tamaşa, mədəni-maarif və mədəni-istirahət müəssisələri;

Ф3 - əhaliyə xidmət üzrə müəssisələr;

Ф4.1 - yalnız məktəbdənkənar müəssisələr;

Ф5.1 - yalnız binaya xidmət edən emalatxanalar;

Ф5.2 - yalnız binaya xidmət edən avtomobil dayanacaqları (AzDTN 2.7-1-in tələblərinə riayət etməklə), kitab anbarları, arxivlər, anbar otaqları və yığnaq yerləri.

7.15. Binalarda, o cümlədən çoxfunksional binalarda yanğın bölmələrinin şaquli şəkildə yerləşdirilməsi zamanı yanğın bölməsinə ayrı bir bina kimi hesab etmək olmaz, çünki:

- bütün yanğın bölmələri eyni odadavamlılıq dərəcəsinə və eyni konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfinə mənsub olmalıdır;

- binanın faktiki hündürlüyü yuxarı mərtəbənin yerləşmə hündürlüyünə görə qəbul edilməlidir.

Bu zaman bina hissələrinin (otaqların və otaqlar qruplarının) yerləşməsi hündürlüyünə qoyulan məhdudiyyətləri onların müvafiq yanğın bölməsi hədudlarında yerləşməsi hündürlüyünə aid etmək lazımdır.

7.16. Binanın üfüqi şəkildə yanğın bölmələrinə bölünməsi zamanı onlara ayrı binalar kimi baxılmağa yol verilir.

Sahələri transformasiya olunan arakəsmələrlə hissələrə böldükdə, ayrılan sahənin hər bir hissəsindən təxliyə çıxışları nəzərdə tutulmalıdır.

7.17. Yanğın bölmələrini ayırmaq üçün 1-ci tipli yanğın əleyhinə divarlar və örtüklər, həmçinin qonşu mərtəbələrədən 1-ci və 2-ci tipli yanğın əleyhinə örtüklərlə ayrılmış texniki mərtəbələr tətbiq edilir.

7.18. Binanı yanğın əleyhinə örtüklərlə və texniki mərtəbələrlə yanğın bölmələrinə böldükdə onlardan keçən pilləkən qəfəslərinin divarlarının odadavamlılıq həddi REI 150-dən az olmamalıdır.

7.19. OHTП 24 üzrə A, B və Γ kateqoriyalı bina hissələrinin çoxfunksional ictimai binalarda yerləşdirilməsinə yol verilmir.

Binaların funksional yanğın təhlükəsi sinifləri

Sinif Φ1

Sinif Φ1.1

7.20. MQTM binalarında yerlərin maksimal sayı və uşaqların qalması üçün nəzərdə tutulmuş otaqların mərtəbələr üzrə yerləşdirilməsinin həddi binanın odadavamlılıq dərəcəsini və konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfini nəzərə almaqla cədvəl 7.3-ə görə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 7.3

Binada yerlərin sayı, daxil olmaqla	Əsas kontingent üçün otaqların yerləşməsi mərtəbəsi, yüksək olmayaraq	Konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi, az olmayaraq	Binanın odadavamlılıq dərəcəsi, az olmayaraq
50-yə qədər	1	C1-C3	IV, V
	2	C0	III
həmçinin, 100	1	C1	III
həmçinin, 150	2	C1	II
həmçinin, 350	3	C0	II
		C0, C1	I

Binada yol verilən yerlərin sayından asılı olmayaraq binanın hündürlüyü aşağıdakı hündürlükdən artıq olmamalıdır:

- iki mərtəbə – kompensasiya növlü xüsusişdirilmiş MQTM üçün;
- bir mərtəbə – görmə qabiliyyəti pozulmuş uşaqların MQTM üçün.

Qeyd olunan binalar II odadavamlılıq dərəcəsindən və K0 sinfindən az olmamalıdır.

7.21. MQTM-nin üçmərtəbəli binalarında körpə yaşlı uşaqlar üçün qrup özəklərini birinci mərtəbədə yerləşdirmək lazımdır.

Üçüncü mərtəbədə aşağıda sadalanan otaqları yerləşdirmək olar: böyük yaşlı qrupların qrup özəkləri, musiqi və bədən tərbiyəsi məşğələləri üçün zallar, gəzinti eyvanları, xidməti-məişət otaqları.

İkinci və üçüncü mərtəbələrdə hər qrup özəyindən iki pilləkən qəfəslərinə ayrılmış çıxışlar layihələndirilməlidir. İkinci mərtəbədəki çıxışlardan birinin 3-cü tipli xarici açıq pilləkən üzrə nəzərə alınmasına yol verilir.

Pilləkən qəfəslərini birləşdirən dəhlizləri 3-cü tip və ya daha yüksək tipli kilidlənməyən, öz-özünə bağlanan, iki tərəfə açılan, yanğın əleyhinə qapılarla, hər qrup özəyindən onlara çıxış olması şərti ilə bölmələrə ayırmaq lazımdır. Qrup özəklərinin giriş qapılarının (örtülmə yerlərini bərkitməklə) eni 0,9 m-dən az olmamalıdır.

Pilləkən qəfəslərini və 3-cü tip pilləkənləri birləşdirən dəhlizin müxtəlif bölmələrinə qrup özəklərindən çıxışların təmin edilməsi üçün qrup özəyi hədudlarında pilləkən qəfəsləri və 3-cü tip pilləkənləri birləşdirən dəhlizin müxtəlif bölmələrinə çıxışları olan əlavə dəhlizin nəzərdə tutulmasına yol verilir.

7.22. Tutumu 50 yerdən artıq olan MQTM-də bitişik tikilmiş gəzinti eyvanlarının konstruksiyaları əsas binalar üçün qoyulmuş tələblərə uyğun olmalıdır.

7.23. Uşaq xəstəxanalarının və korpuslarının palata bölmələri (o cümlədən anaları ilə birlikdə üç yaşa qədər uşaqlar üçün palatalar) beşinci mərtəbədən yuxarı, yeddi yaşdan yuxarı olan uşaqlar üçün palatalar və uşaq psixiatrik şöbələri (palatalar), bel-beyin zədələri olan xəstələr üçün nevroloji şöbələr, «qulluq üzrə» geriatrik şöbələr, hospis şöbələri ikinci mərtəbədən yuxarıda yerləşdirilməməlidir.

7.24. Yay uşaq sağlamlıq düşərgələrinin, yuxarı sinif şagirdləri üçün sağlamlıq düşərgələrinin binaları və turist komaları iki mərtəbədən, il boyu fəaliyyətdə olan uşaq sağlamlıq düşərgələrinin binaları isə üç mərtəbədən artıq olmamalıdır.

7.25. Uşaq sağlamlıq düşərgələrində yataq otaqlarını, pilləkən qəfəsi olan dəhlizə sərbəst

çıxışlara malik, tutumu 40 yerə qədər olan $\Phi 1.1$ sinifli ayrı-ayrı otaqlar qruplarında birləşdirmək lazımdır.

Ayrı-ayrı binalarda və ya ayrı-ayrı yanğın bölmələrində yerləşən uşaq sağlamlıq düşərgələrinin yataq otaqlarının tutumu 160 yerdən artıq olmamalıdır.

7.26. Müalicə-profilaktika və sosial müəssisə (xəstəxanalar, doğum evləri, hospislər və s.) stasionarlarının binalarında pilləkənlərlə hərəkət edə bilməyən yataq xəstələri üçün yanğından təhlükəsizlik zonası nəzərdə tutulmalıdır. Həmin zonadan onlar daha uzun müddət ərzində təxliyə oluna və ya orada xilasetmə bölmələri gələnə qədər qala bilirlər. Yanğın təhlükəsizliyi zonasının ölçüləri üfüqi daşınma vasitələrindən (xərəkli arabalar, çarpayılar) istifadə edən yataq xəstələrinin hesabi sayı ilə müəyyən edilir.

Yanğın təhlükəsizliyi zonası tütülməyən olmalıdır. Yanğın zamanı orada 20 Pa-dan 40 Pa-a qədər izafi təzyiq yaranmalıdır.

Yanğın təhlükəsizliyi zonasına FOCT 5746 tələblərinə cavab verən sənişin liftinin (sənişin liftlərinin), müalicə-profilaktika müəssisələrin binalarında isə xəstəxana liftinin qapıları açılmalıdır.

7.27. Sahəsi $25m^2$ -dən artıq olan paltar saxlama, yanar materialların saxlanması, ütüləmə, yanar materiallar ilə iş üçün emalatxanalar, elektrik lövhələri, ventilyasiya kameraları və digər yanğına təhlükəli texniki otaqların qoruyucu konstruksiyalarının odadavamlılıq həddi EI 45-dən az olmamalıdır.

Sinif $\Phi 1.2$

7.28. V odadavamlılıq dərəcəsi olan yayda istifadə olunan istirahət müəssisələrinin binaları, həmçinin IV və V odadavamlılıq dərəcəsi olan uşaq sağlamlıq düşərgələri və sanatoriya binaları yalnız birmərtəbəli layihələndirməlidir.

7.29. Sanatoriyalar, istirahət və turizm müəssisələrinin binalarının yataq otaqları qida blokları yeməxana otaqlarından və mədəni-kütləvi təyinatlı (estrada və kinoaparət otağı ilə) otaqlardan yanğın əleyhinə sədlərlə ayrılmalıdır.

7.30. Vağzalların daxilində tikilmiş mehmanxanalar pilləkən qəfəslərinə və ya dəhlizə, o cümlədən bilavasitə xaricə (bayıra), xarici açıq estakada və ya platformaya çıxışları olan birləşdirilmiş sənişin zalına aparan sərbəst təxliyə yollarına malik olmalıdır.

Qeyd edilmiş pilləkən qəfəsləri və ya dəhlizlərin 50%-dən artıq olmamaq şərti ilə birləşdirilmiş sənişin zalına çıxışı olmasına yol verilir.

7.31. İctimai binaların hissələrinin tərkibindəki yaşayış otaqlarının yanğın təhlükəsizliyinin təmin edilməsi üçün CHиП 2.08.01-dəki yanğın əleyhinə tələblərə riayət edilməlidir.

Sinif $\Phi 2$

7.32. Auditoriya, akt, konfrans və iclas zalları və idman qurğuları zallarını tutumuna uyğun olaraq cədvəl 7.4-də qeyd olunan mərtəbədə yuxarı olmamaqla yerləşdirilməlidir.

Cədvəl 7.4

Auditoriyada və ya zalda yerlərin sayı	Auditoriyanın və ya zalın yerləşməsi mərtəbəsi, yüksək olmayaraq	Konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi, az olmayaraq	Binanın odadavamlılıq dərəcəsi, az olmayaraq
300-ə qədər	16	C0	I, II
həmçinin, 600	5		
601 və daha çox	3		
300-ə qədər	3	C0	III
həmçinin, 600	2	C1	
həmçinin, 600	1	C2	
həmçinin, 100	1	C1-C3	IV, V

7.33. Tamaşaçıların idman, akt və ya tamaşa zallarının balkonundan çıxışı həmin zalların

içərisindən olmamalıdır.

7.34. Teatrlar, kinoteatrlar, konsert zalları, klublar, sirkilər, tribunali idman qurğuları, kitabxanalar və qapalı sahələrdə tamaşaçılar üçün hesabi oturacaq yerlərinin sayı müəyyən edilmiş digər müəssisələr üçün zalların tutumu və onların yerləşmə hündürlüyü cədvəl 7.5 üzrə binanın odadavamlılıq dərəcəsi və konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi nəzərə alınmaqla qəbul edilməlidir.

Cədvəl 7.5

Zalın maksimal tutumu, yer	Binada və ya yanğın bölməsində zalın yerləşməsi mərtəbəsi, yüksək olmayaraq	Konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi, az olmayaraq	Binanın odadavamlılıq dərəcəsi, az olmayaraq
Normalaşdırılmır	Normalaşdırılmır	C0	I
600	3	C1	II
600	2	C0	III
400	2	C1	IV
300	2	C0, C1	V
150	1	C2, C3	
150	1	Məhdud deyil	

Sinif Ø2.1

Teatr və klublar

7.35. III dərəcəli odadavamlılığı C0 və C1 sinifli konstruktiv yanğın təhlükəsi olan binaların ikinci mərtəbəsində tamaşa zalı və foyenin yerləşdirilməsi zamanı onların altındakı örtüklər yanğın əleyhinə 3-cü tiptən, zirzəmi və kürsü mərtəbələrinin üzərində isə 2-ci tiptən aşağı olmamalıdır.

7.36. Tamaşa zalı üstündə çardaq məkanını yanaşı məkanlardan yanğın əleyhinə 2-ci tipli divarlarla və ya 1-ci tipli arakəsmələrlə ayırmaq lazımdır.

7.37. Teatr, klub binaları və idman qurğularında səhnə və zalın (fermalar, tirlər, döşəmələr və s.) üstündə örtüyün yükdaşıyan konstruksiyaları binanın yükdaşıyan elementləri hesab edilməlidir.

7.38. Nümayiş kompleksinin texnoloji xidmət otaqları odadavamlılıq həddi EI 45-dən az olmayan yanğın əleyhinə sədlərlə ayrılmalıdır.

7.39. Tamaşa zalı və dərinədəki dekorasiya asılan tirləri olan səhnə arasında 1-ci tipli yanğın əleyhinə divar nəzərdə tutulmalıdır.

7.40. Zalların tutumu 800 yer və daha artıq olan klub və teatrların səhnələrinin tikinti portalının boşluğu yanğın əleyhinə pərdə ilə qorunmalıdır.

Yanğın əleyhinə pərdənin qurulmasına dair tələblər əlavə 3-də verilmişdir.

7.41. Yanğın əleyhinə divarda səhnəaltı və səhnə planşeti səviyyəsində olan qapı boşluqları, həmçinin asma dekorasiyalar olan səhnə pilləkənlərindən səhnəaltı və səhnəyə (yanğın əleyhinə pərdə olduğu halda) çıxışlar tambur-şlüzlərdən keçməklə nəzərdə tutulmalıdır.

7.42. Səhnə və ciblər tərəfdən dekorasiya anbarlarının qapı boşluqlarında yanğın əleyhinə 1-ci tipli qapılar, asma dekorasiyalar olan səhnə pilləkənlərində isə 2-ci tiptən aşağı olmayan qapılar nəzərdə tutulmalıdır.

7.43. Anbar otaqları, yığnaq yerləri, emalatxanalar, həcmli və digər dekorasiya quraşdırmaq üçün otaqlar, toz kənarlaşdırma kamerası, ventilyasiya kameraları, yanğın əleyhinə pərdənin bucurğadı və tüstü lyukları otaqları, akkumulyator otağı, transformator yarımstansiyaları odadavamlılıq həddi EI 45-dən aşağı olmayan yanğın əleyhinə sədlərlə ayrılmalıdır.

Yumurlanaraq yığılmış dekorasiyaların seyfi, yanğın əleyhinə pərdənin bucurğadı və tüstü lyukları, yağ doldurucu avadanlığı olmayan qaldırıcı-endirici qurğular istisna olmaqla, qeyd olunan otaqların tamaşa zalı və səhnə planşeti altında yerləşdirilməsinə yol verilmir.

7.44. Tamaşa zalının qabariti hüdudunda yerləşən səhnəni işıqlandırmaq üçün otaqlar 1-ci tipli yanğın əleyhinə arakəsmələrlə və ya 2-ci tipli divarlarla ayrılmalıdırlar.

7.45. Orkestr yerləşgəsinin qoruyucu konstruksiyaları yanğına qarşı davamlı olmalıdır.

7.46. Yanğın dispetçer postunun otağı təbii işıqlandırma ilə layihələndirilməli və səhnə (estrada) planşeti səviyyəsində və ya bir mərtəbə aşağı xarici çıxış və ya pilləkən yanında yerləşdirilməlidir.

Yanğın və təsərrüfat su kəməri nasosxanası dispetçer postunun otağı ilə yanaşı və ya aralarında rahat əlaqə olmaqla onun altında yerləşdirilməlidir.

7.47. Əsas binasında istehsalat sahələrinin, həmçinin ehtiyat anbarlarının yerləşdirilməsi nəzərdə tutulan teatr və klubların layihələndirilməsi zamanı onları başqa otaq və sahələrdən 1-ci tip yanğın əleyhinə arakəsmələrlə ayırmaq lazımdır.

7.48. Rirproyeksiya otaqlarından səhnəyə və ya səhnəarxasına, kinoproeksiyanın, aparat və işıqproyeksiya otaqlarından tamaşa zalına olan pəncərələr və dəliklər, əgər onlarda kinoproektorlar quraşdırılırsa, odadavamlılıq həddi ən azı EI 15 olan pərdələr və ya qapaqlarla qorunmalıdır.

7.49. Dinamiki proyeksiya üçün təchiz edilmiş işıq proyeksiya otağının pəncərələri və dəlikləri şüşə ilə mühafizə olunmalıdır.

7.50. Yumurlanaraq yığılmış dekorasiyaların seyfinin boşluğu odadavamlılıq həddi ən azı EI 45 olan lövhələr ilə qorunmalıdır.

7.51. Maket emalatxanaları otaqlarının qoruyucu konstruksiyaları yanğın əleyhinə odadavamlılıq həddi EI 60-dan az olmamalıdır.

7.52. Eyni vaxtda tutumu ən çoxu 50 adama hesablanmış otaq və sahələrdə (o cümlədən tamaşa zalının amfiteatrı və ya balkonu) keçid boyu ən uzaq yerdən təxliyə çıxışına (qapısına) qədər məsafə 25 metrden artıq olmadıqda bir təxliyə çıxışının nəzərdə tutulmasına yol verilir. Qeyd olunan otaq və sahələrin tutumu 50 adamdan artıq olduqda ən azı iki təxliyə çıxışı nəzərdə tutulmalıdır.

7.53. Səhnədən (estradadan), işçi qalereyadan və dekorasiya asılan tirlərin altındakı döşənəkdən, səhnəaltıdan, orkestr yerləşgəsindən və yumurlanaraq yığılmış dekorasiyaların seyfindən ən azı iki təxliyə çıxışı nəzərdə tutulmalıdır.

7.54. İl boyu fəaliyyət göstərən kinoteatrların, həmçinin klubların kinoproeksiya otağından kino nümayişi nəzərdə tutulan zallarından çıxışa aparan yolların, layihə tapşırığına görə eyni vaxtda (daima) 50-dən artıq adamın qalmasına hesablanmış otaq və sahələrdən keçməsinə yol verilmir.

Foyesiz mövsümi kinoteatrlarda tamaşa zallarından ən azı iki təxliyə çıxışı olmalıdır. Onlardan biri tamaşa zalına olan giriş sayıla bilər.

7.55. Tutumu 600 yerdən çox olmayan estradalı tamaşa zallarında (kinoteatrlarda, tutumundan asılı olmayaraq) estradadan ikinci çıxış qisminə zalın içindən keçən keçidin qəbul edilməsinə yol verilir.

7.56. Teatrların tamaşaçı otaq və sahələrin kompleksində ikidən çox olmamaqla açıq (2-ci tipli) pilləkənlərin nəzərdə tutulmasına yol verilir, bu halda qalan pilləkənlər (ən azı ikisi) qapalı pilləkən qəfəslərində olmalıdır. Sonrakı mərtəbələrdə tamaşaçı kompleksinin otaq və sahələrindən qapalı pilləkən qəfəslərinə aparan təcrid edilmiş təxliyə keçidləri quraşdırılmalıdır.

İdman qurğuları

7.57. Tribunaaltı məkanda iki və daha çox mərtəbədə köməkçi otaqlar yerləşdirilən açıq tipli idman və tamaşa qurğuları tribunalarının, eləcə də tamaşaçılar üçün 20-dən çox sırası olan tribunaların altındakı örtüklərin odadavamlılıq həddi və yanğın təhlükəsi sinfi müvafiq olaraq REI 45 və K0(45)-dən aşağı olmamalıdır. Digər hallarda açıq tipli idman və tamaşa qurğuları tribunalarının altındakı örtüklərin odadavamlılıq həddi və yanğın təhlükəsi sinfi normalaşdırılır.

7.58. Yuxarı mərtəbəsində yalnız köməkçi otaqlar yerləşdirildikdə II odadavamlılıq dərəcəsi olan və konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi C1-dən aşağı olmayan qapalı idman qurğuları binalarının beş

mərtəbəyə qədər hündürlükdə nəzərdə tutulmasına və onlarda idman arenasının və tutumu 800 nəfərə qədər tamaşaçı tribunalarının yerləşdirilməsi üçün III odadavamlılıq dərəcəsi olan və konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi C1-dən aşağı olmayan yanğın bölməsinin qurulmasına yol verilir.

İdman arenasının və tamaşaçılar üçün tribunaların yanğın əleyhinə divarlarındakı qapılar, özü və kip bağlanan olmalıdır. Onların taxtadan düzəldilməsinə yol verilir.

7.59. Qapalı idman qurğularında tutumu 600-dən çox tamaşaçı üçün olan stasionar tribunaların yükdaşıyan konstruksiyalarını K0 sinfi üzrə, 300-dən 600-ə qədər tamaşaçı üçün isə K2-dən az olmayaraq yerinə yetirmək lazımdır.

K1 və ya K2 sinifli stasionar tribunaların yükdaşıyan konstruksiyalarının odadavamlılıq həddi R45-dən az olmamalıdır, tutumu 300 tamaşaçıdan az olan stasionar tribunaların yükdaşıyan konstruksiyaları üçün bu hədd normalaşdırılır.

Tutumundan asılı olmayaraq transformasiya (hərəkət edə bilən və s.) olunan tribunaların yükdaşıyan konstruksiyalarının odadavamlılıq həddi R 15-dən az olmamalıdır.

Göstərilən tələblər arenanın transformasiyası zamanı onun döşəməsində quraşdırılan müvəqqəti tamaşaçı yerlərinə şamil edilmir.

7.60. Qapalı və açıq tipli idman qurğularının tribunalarının altında yerləşdirilən otaqları yanğın əleyhinə sədlərlə tribunlardan ayırmaq lazımdır (3-cü tipli örtüklər, 1-ci tipli arakəsmələr).

7.61. Silah, döyüş sursatı anbarlarını və silah emalatxanasını 3-cü tiptən aşağı olmayan yanğın əleyhinə divarlarla və örtüklərlə digər otaqlardan ayırmaq lazımdır.

Kitabxanalar

7.62. Kitabxana və arxiv binaları hündürlüyü doqquz mərtəbədən çox olmayaraq layihələndirilməlidir.

7.63. Kitab saxlanılan yerlər yanğın əleyhinə sədlərlə sahəsi 600 m²-dən çox olmayan bölmələrə ayrılmalıdır.

Kitab saxlanılan yerin hər bir bölməsinin ən azı iki təxliyə çıxışı olmalıdır. Bölmələrin qapıları yanğın əleyhinə 2-ci tiptən aşağı olmamalıdır.

Unikal və nadir nəşrlərin saxlanıldığı yerlər digər sahələrdən yanğın əleyhinə 1-ci tipli divarlarla və örtüklərlə ayrılmalıdır.

Sinif Φ3

Sinif Φ3.1

7.64. Ticarət müəssisələrinin binaları üçün mərtəbəlik və mərtəbənin sahəsi odadavamlılıq dərəcəsi və konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi nəzərə alınmaqla cədvəl 7.6 üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 7.6

Binanın mərtəbəliyi, çox olmayaraq	Binada mərtəbənin sahəsi, çox olmayaraq, m ²			Konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi, aşağı olmayaraq	Binanın odadavamlılıq dərəcəsi, aşağı olmayaraq
	birmərtəbəli	2 mərtəbəli	3-5 mərtəbəli		
5	3500*	3000*	2500*	C0	I, II
2	2000**	1000	-	C1	III
1	500	-	-	C2, C3	IV
*Avtomatik yanğın söndürmə olduğu halda mərtəbənin sahəsi iki dəfədən çox olmamaqla artırıla bilər. **Ərzaq mallarının satışı olan bir mərtəbəli mağaza binalarının mərtəbəsinin sahəsi, ticarət zalının digər otaq və sahələrdən yanğın əleyhinə divarla ayrılması şərti ilə, iki dəfə artırıla bilər.					

7.65. Başqa təyinatlı binalarda yerləşdirilmiş sahəsi 100 m²-dən çox olan pərakəndə ticarət müəssisələrini başqa müəssisələrdən və otaqlardan 2-ci tiptən aşağı olmayan yanğın əleyhinə divarlarla və örtüklərlə ayırmaq lazımdır.

7.66. Tezalıqan materialların, eləcə də yana bilən mayelərin (yağlar, boyalar, həlledicilər və s.) satışı ilə məşğul olan mağazalar ayrıca yerləşən binalarda yerləşdirilməlidir. Bu binalarda digər mağaza və məişət xidməti müəssisələrinin yerləşdirilməsinə, onları yanğın əleyhinə 1-ci tipli divarla ayırmaq şərti ilə, yol verilir.

7.67. Yanan mallar və yanan qablarda olan malların yığnaq yerlərini, bir qayda olaraq, xarici divarların yanında, sahəsi 250 m² və daha çox olan ticarət zalından yanğın əleyhinə 1-ci tipli arakəsmələrlə ayırmaqla yerləşdirmək lazımdır.

7.68. Ticarət sahəsi 150 m²-ə qədər olan birmərtəbəli mağazalarda (ayrıca yerləşən, başqa tikilinin işərisində, bitişik və ya digər təyinatlı binaların işərisində olduqda) zaldan bir çıxışın nəzərdə tutulmasına yol verilir, ikinci çıxışın, yığnaq yerləri (anbarlar) istisna olmaqla, qeyri ticarət sahələrindən keçməklə nəzərdə tutulmasına yol verilir.

7.69. Ticarət sahəsi 250 m²-ə qədər olan müəssisələrdə ticarət zalı ilə yanaşı olan anbarlardan malların zala verilməsi üçün zala əlavə çıxışların nəzərdə tutulmasına yol verilir.

7.70. I və II odadavamlılıq dərəcəli pərakəndə satış müəssisələri binalarının yuxarı mərtəbələrində anbar, xidməti, məişət və texniki otaqlar yerləşdirildikdə binanın hündürlüyü bir mərtəbə artırıla bilər.

Sinif Ø3.3

7.71. Əgər zirzəmi (kürsü) mərtəbələrdə anbarlar, yığnaq yerləri və içərisində yanan materiallar (baqajın saxlanma kameraları və personalın qarderob otaqlarından başqa) olan digər otaqlar yerləşdirilməyibsə, I odadavamlılıq dərəcəsi olan aerovağzalların binalarında yanğın əleyhinə divarların arasında mərtəbənin sahəsi 10000 m²-ə qədər artırıla bilər.

7.72. Saxlanma kameraları (avtomat saxlanma kameralarından başqa) və qarderob otaqları 1-ci tipli yanğın əleyhinə arakəsmələr ilə zirzəminin digər otaqlarından ayrılmalıdır və avtomatik yanğınsöndürmə qurğuları ilə təchiz edilməlidir, idarə-dispetçer məntəqələri isə yanğın əleyhinə arakəsmələrlə.

7.73. Pilləkən qəfəslərinin 50%-dən, həmçinin vağzal binalarının dəhlizlərindən çıxışların birləşdirilmiş sənişin zalına nəzərdə tutulmasına yol verilir. Həmin zalın bilavasitə xaricə və ya xarici açıq estakadaya və ya platformaya çıxışları olmalıdır.

Sinif Ø3.4

7.74. Kənd ərazilərində 60 və daha az çarpayılıq müalicə müəssisələrinin və növbə ərzində 90 müraciət edən ambulator-poliklinika müəssisələrinin binalarını ağac və ya ağac tırlı divarlarla nəzərdə tutulmasına yol verilir.

Sinif Ø3.5

7.75. Məişət və kommunal xidməti təşkilatlarının binaları üçün mərtəbəlik və mərtəbənin (gələnlər üçün yanğın bölmələrinin) sahəsi binaların odadavamlılıq dərəcəsi və konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfindən asılı olaraq cədvəl 7.7-yə üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 7.7

Binanın mərtəbəliyi, çox olmayaraq	Mərtəbənin* sahəsi, çox olmayaraq, m ²	Konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi, aşağı olmayaraq	Binanın odadavamlılıq dərəcəsi, aşağı olmayaraq
5	3500	C0	I, II*
5	2500	C1	II
2	2000	C0	III
2	1000	C1	III
1	500	C1-C3	IV, V
*Avtomatik yanğın söndürmə olduğu halda mərtəbənin sahəsi iki dəfədən çox olmamaqla artırıla bilər.			

7.76. Hesabi sahəsi 200 m²-dən çox olan məişət xidməti müəssisələrində xidmət personalı üçün giriş və pilləkənlər müştərilər üçün nəzərdə tutulan giriş və pilləkənlərdən ayrılmalıdır.

Sinif Ø3.6

7.77. Məktəblərin bədən tərbiyəsi-idman zalları tədris otaqları və ya yeməxananın üstündə olmamaq şərti ilə, ikinci mərtəbədən yuxarıda yerləşdirilməməlidir.

7.78. Başqa tikilinin içərisində qurulmuş saunalaradakı buxarxananın tutumu 10 yerdən çox olmamalıdır. I, II, III odadavamlılıq dərəcəsi olan binalarda saunanın buxarxana və sahələr kompleksi yanğın əleyhinə 1-ci tip arakəsmələr və 3-cü tip örtüklərlə ayrılmalıdır. III, IV odadavamlılıq dərəcəsi olan binalarda isə EI 30-dan az olmayan yanğın əleyhinə arakəsmələr və örtüklərlə ayrılmalıdır.

7.79. Zirzəmilərdə, tribunaların altında, uşaq sağlamlıq düşərgələrinin və internat məktəblərinin yataq korpuslarında, MQTM-də, xəstəxanaların stasionarlarında, eləcə də 100-dən çox insan yerləşən otaqların altında və onlarla yanaşı saunaların yerləşdirilməsinə yol verilmir.

Sinif Ø4

Sinif Ø4.1

7.80. Məktəblərin, uşaqların əlavə təhsili üçün nəzərdə tutulan tədris müəssisələrinin, ilk peşə-ixtisas və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin binaları üçün binanın tutumunu və mərtəbəliyini cədvəl 7.8 üzrə binanın və ya yanğın bölməsinin odadavamlılıq dərəcəsi və konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfini nəzərə almaqla qəbul etmək lazımdır.

Cədvəl 7.8

Binada şagirdlərin (tələbələrin) və ya yerlərin sayı, nəfər	Binanın mərtəbəliyi, çox olmayaraq	Konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi, aşağı olmayaraq	Binanın odadavamlılıq dərəcəsi, aşağı olmayaraq
270-ə qədər	3	C1, C2, C3	IV
	3	C0	III
350-ə qədər	5*	C1	II
600-ə qədər	5*	C0	II
1600-ə qədər	5*	C1	I
Normalaşdırılmır	12	C0	I

*Məktəb və uşaqların əlavə təhsili üçün tədris müəssisələri binalarının mərtəbəliyinin həddi - 4 mərtəbə.

Qeyd. III odadavamlılıq dərəcəsi olan məktəb binalarında akt zalları-mühazirə auditoriyaları ikinci mərtəbədən yuxarı olmamaqla yerləşdirilməlidir. Akt zalı-mühazirə auditoriyasının altındakı örtük yanğın əleyhinə 2-ci tipdən aşağı olmamalıdır.

7.81. İxtisaslaşdırılmış məktəb və internat məktəblərin binaları (fiziki və əqli inkişafı qüsurlu olan uşaqlar üçün) üç mərtəbədən hündür olmamalıdır.

7.82. Internat məktəblərdə yataq otaqları digər otaqlardan 1-ci tipdən aşağı olmayan yanğın əleyhinə divarlarla və ya arakəsmələrlə ayrılmış bloklarda və ya binanın hissələrində yerləşdirilməlidir.

7.83. III və IV odadavamlılıq dərəcəsi olan məktəb binalarının zirzəmi sahələrinin üstündəki örtüklər yanğın əleyhinə 3-ci tipdən aşağı olmamalıdır.

7.84. Internat məktəblərin və məktəblərin nəzdindəki internatların (sinif Ø1.1) yataq korpusları binalarının tutumunu və mərtəbəliyini cədvəl 7.9 üzrə qəbul etmək lazımdır.

7.85. Dördmərtəbəli məktəblərin və internat məktəblərin təhsil korpusları binalarının tikintisi yalnız iri və çox iri şəhərlərdə tövsiyə edilir.

7.86. Məktəblərin və internat məktəblərin təhsil korpusları binalarının dördüncü mərtəbəsində birinci siniflər üçün otaqlar yerləşdirilməməlidir, digər tədris otaqlarının isə kəmiyyət baxımından 25%-dən çox olmayaraq nəzərdə tutulması tövsiyə edilir.

Cədvəl 7.9

Binada şagirdlərin (tələbələrin) və ya yerlərin sayı, nəfər	Binanın mərtəbəliyi, çox olmayaraq	Konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi, aşağı olmayaraq	Binanın odadavamlılıq dərəcəsi, aşağı olmayaraq
80-ə qədər	1	C0	IV
140-ə qədər	1	C1	III
200-ə qədər	3	C0	III
280-ə qədər	1	C1	III
Normalaşdırılmır	4	C0	I, II

7.87. Yenidənqurma zamanı məktəb binasının üstündə mansarda mərtəbəsi tövsiyə edilən mərtəbəlik hüdudunda nəzərdə tutulmalıdır. Bu zaman mansarda mərtəbəsində yataq otaqlarının yerləşdirilməsinə yol verilmir.

7.88. İlk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrinin binalarının hündürlüyü dörd mərtəbədən çox olmayaraq nəzərdə tutulur.

7.89. Ağacın emalı üzrə emalatxana, və metal və ağacın emalı üzrə birləşdirilmiş emalatxana məktəb binalarının birinci mərtəbəsində yerləşdirilməlidir. Sinif, kabinet və laboratoriyalardan çıxışın olmadığı dəhliz və ya isidilmiş tambur vasitəsilə bilavasitə xaricə (bayıra) təcrid edilmiş əlavə çıxış nəzərdə tutulmalıdır.

7.90. Ümumtəhsil müəssisələrində akt zalları - mühazirə auditoriyaları ikinci mərtəbədən yuxarıda yerləşdirilməməlidir.

Sinif Φ4.2

7.91. Ali ixtisas təhsili və əlavə ixtisas təhsili (mütəxəssislərin ixtisasının artırılması) müəssisələrinin binaları üçün auditoriyaların tutumu və mərtəbələr üzrə yerləşməsi binanın və ya yanğın bölməsinin odadavamlılıq dərəcəsi və konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi nəzərə alınmaqla cədvəl 7.10 üzrə qəbul edilməlidir.

Cədvəl 7.10

Binada auditoriya və ya zalın yerləşməsinin ən son mərtəbəsi	Auditoriya və ya zalda yerlərin sayı	Konstruktiv yanğın təhlükəsi sinfi, aşağı olmayaraq	Binanın odadavamlılıq dərəcəsi, aşağı olmayaraq
16	300-ə qədər	C0	I*
8	301-dən 600-ə qədər	C0	
3	601 və daha çox	C1	
3	300-ə qədər	C1	II
3	300-ə qədər	C0	III
1	100-ə qədər	C3	IV

*Hündürlüyü 28 m-dən çox olan binalar üçün yükdaşıyan elementlərin odadavamlılığı R180-dən, pilləkən qəfəslərinin daxili divarları üçün isə REI 120-dən az olmamalıdır.

7.92. Orta ixtisas təhsili və ali təhsil müəssisələrinin tədris korpusları, bir qayda olaraq, doqquz mərtəbədən hündür nəzərdə tutulmamalıdır.

Ali təhsil müəssisələrinin tədris korpuslarının mərtəbəliyi müvafiq şəhərsalma əsaslandırılması olduqda doqquz mərtəbədən çox ola bilər.

Sinif Φ5

7.93. İctimai binalara xidmət üçün nəzərdə tutulmuş Φ5 sinfinə aid otaqlar və sahələr və onların qrupları MCH 3.02-01-in tələblərinə uyğun olmalıdır.

8. Mühəndis avadanlığı və sanitariya-epidemioloji tələblərin təmin edilməsi

8.1. İctimai binalarda təbii və süni işıqlandırmanın səviyyəsi MCH 2.04-05-in tələblərinə uyğun olmalıdır.

8.2. Təbii işıqlandırma adamların daima olduğu bütün otaqlarda nəzərdə tutulmalıdır.

8.3. Qrup şəkilli məktəbəqədər müəssisələrində işıqlandırmadan (yan, yuxarı və ya kombinasiyalı işıqlandırma) asılı olmayaraq, eləcə də bütün səviyyəli təhsil müəssisələrinin tədris otaqlarında soltərəfli işıq paylanması nəzərdə tutulmalıdır.

8.4. Yuxarıdan düşən (yuxarıdan maillli) təbii işıqla aşağıdakıların işıqlandırılmasına yol verilir: soyunub-geyinmə və tualet otaqları, uşaqların ("ev guşəsi") və böyüklərin psixoloji yüngülləşmə otaqları, personalın otaqları, musiqi və bədən tərbiyəsi məşğələləri üçün zallar, hovuzun olduğu zal, bədənə açılışması hərəkətlərinin edilməsi üçün hovuzun yanında zal, uşaq dərnək və bölmələri üçün otaqlar, kommunikasiya-rekreasiya məkanı.

8.5. Təbii işıqlandırma olan sahələrdə, ictimai binalarda, məktəbəqədər müəssisələrin qrup (oyun) və yataq otaqların ikitərəfli və ya küncdən (o cümlədən dəhliz və ya yanaşı otaq vasitəsilə) havalandırması nəzərdə tutulmalıdır. Texnoloji tələblərə görə xaricdən havanın daxil olmasına yol verilməyən otaqlar istisna olmalı və ya havanın kondisiyalaşdırılması nəzərdə tutulmalıdır.

8.6. Yalnız aşağıdakı yerlərdə ikinci işıqla işıqlandırma nəzərdə tutula bilər:

- təbii işıqlandırılmasız nəzərdə tutulmasına yol verilən otaq və sahələrdə (yığnaq yerləri, mağazaların ticarət zalları və kitab saxlanılan otaqlar istisna olmaqla);
- MQTM-in tualetlərində, izolyatorun qəbul otağında və mətbəx qablarının yuyulduğu yerlərdə;
- hamamların və hamam-sağlamlıq komplekslərinin soyunub-geyinmə və gözləmə otaqlarında;
- boksların və izolyatorların qəbul otaqlarında, müalicə müəssisələrinin proseduralarından sonra pasiyentlərin müvəqqəti istirahət otaqlarında və istənilən müəssisələrin mikrobioloji bokslarında.

8.7. İctimai binalarda aşağıdakı yerlərin təbii işıqlandırılmasız nəzərdə tutulmasına yol verilir:

- zirzəmi mərtəbələrində yerləşdirilməsinə yol verilən otaqlar;
- bufet və MQTM-in xidmət personalının otaqları;
- idman-nümayiş və idman-təmasa zalları; buz örtüklü idman zalları; idman qurğularının təlimatçı və məşqçi heyətinin otaqları;
- müalicə müəssisələrinin stasionarlarındakı narkoz, əməliyyatqabağı, seksiya və seksiyaqabağı otaqları; qalo- və speleoterapiya prosedura, imalə otaqları; çəki ölçmə, termostat otaqları; xidmət personalının otaqları; qida bloku və qida qəbulu otaqları;
- məişət xidməti müəssisələrinə gələnlər üçün salonlar (bərbərxanalar, kosmetik kabinetlər və s.-dən başqa);
- sanitariya-profilaktika məntəqələri; ayaqyolular; soyunub-geyinmə otaqları; duşxanalar; quru buxar hamamlarının sahələri; solyariumlar;
- avtomobil dayanacağı üçün sahələr.

8.8. Əlil və ahıllara xidmət yerləri və otaqlarının, həmçinin bu yerlərdən təxliyə yollarının süni işıqlandırılması MCH 2.04-05-in bu otaqlara və yerlərə olan tələblərindən bir pillə yüksək olmalıdır.

8.9. Məktəbəqədər təhsil müəssisələri, məktəblər, peşə təhsili müəssisələri, stasionarlı səhiyyə və sosial xidməti müəssisələrinin otaq və sahələrində insolyasiya СанПиН 2605-in tələblərinə uyğun olmalıdır.

Günəşdən və həddən artıq isidilmədən mühafizə binanın həcm-planlaşdırılma həlli, günəşdən mühafizə vasitələri, boşluqlarda və pəncərələrdə yerləşdirilən texniki vasitələrlə (qurğularla) təmin edilə bilər. Hündürlüyü 5 və daha çox mərtəbəli I və II odadavamlılıq dərəcəsi olan binalarda günəşdən mühafizə yanmayan materiallardan yerinə yetirilməlidir. Bir- və ikimərtəbəli binalarda günəşdən mühafizənin yaşıllaşdırma vasitələri ilə təmin edilməsinə yol verilir.

8.10. Təhsil müəssisələrində otaqların pəncərələrinin üfüq boyunca cəhətlərə səmtlənməsi aşağıdakı hədudlarda qəbul edilməlidir:

- siniflər, kabinetlər, laboratoriyalar üçün (biologiyadan başqa) - Ş, CŞ, C;

- rəsmxət, təsviri incəsənət, informatika və hesablama texnikası kabinetləri üçün - ŞmQ, Şm, ŞmŞ;
- kitabxanaların oxu zalları üçün - Şm, ŞmŞ, Ş, CŞ.

8.11. Müalicə müəssisələrində otaqların pəncərələrinin üfüq boyunca tövsiyə edilən cəhətlərə səmtlənməsi cədvəl 8.1-də verilmişdir.

Cədvəl 8.1

Otaqlar	Coğrafi en dairəsi	
	55° ş. e. və daha cənub	55° ş. e. şimala
Reanimasiya zalları, seksiyalı (təbii işıqlandırılmada), əməliyyat və doğuş otaqları	ŞmQ, Şm, ŞmŞ	ŞmQ, Şm, ŞmŞ, Ş
Bakterioloji tədqiqatlar, infeksiyon materialın qəbulu və təhlili üçün laboratoriyalar, yarma laboratoriya- ları	ŞmQ, Şm, ŞmŞ, Ş, CŞ	ŞmQ, Şm, ŞmŞ, Ş, CŞ, C
Vərəm və infeksiyon xəstələrin palataları	Ş, CŞ, C, ŞmŞ*, ŞmQ*	Ş, CŞ, C, ŞmŞ*, ŞmQ*
İntensiv terapiya palataları, 3 yaşa qədər uşaqlar üçün uşaq şöbələrinin palataları, uşaq şöbələrində oyun otaqları	Qərb cəhətə, intensiv terapiya palataları üçün - qərb və cənub-qərbə səmtlənməsinə yol verilmir	
* Şöbədəki çarpayıların ümumi sayından 10% -dən çox olmayan hissəsinə yol verilir.		
Qeyd. 55° ş.e. və daha cənub rayonlarda qərbə səmtlənən palataların günəş şüaları ilə həddən artıq isidilmədən mühafizəsi nəzərdə tutulmalıdır.		

8.12. Məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin qrup (oyun) meydançalarının, məktəblərin idman və istirahət zonalarının, sosial və müalicə müəssisələrin stasionarlarının istirahət zonalarının ərazilərinin 50%-də insolyasiyanın davamiyyəti üç saatdan az olmamalıdır.

8.13. MCH 4.02-02-ə uyğun olaraq istilik xətlərinin binaya girişlərində quraşdırılan avtomatlaşdırılmış fərdi istilik məntəqələrini (bundan sonra - FİM) isitmə dövrü ərzində hesabi istilik sərfi 1000 QC və daha çox olan binalarda nəzərdə tutulmalıdır. FİM-də xarici (günəş, külək) və daxili (istilik ayrılması) amillərin birtipli təsiri ilə səciyyəli olan ayrı-ayrı texnoloji zonalar və fəsadlar üzrə isitmə üçün istiliyin buraxılmasının tənzimləmə imkanı olmalıdır.

8.14. Xidmət edilən binanın daxilində quraşdırılmış FİM ayrıca çıxışla layihələndirilməlidir. FİM-in ventilyasiya və havanın kondisiyalaşdırılma qurğuları yerləşən otaqlarla birləşdirilməsinə yol verilir. FİM otağının döşəmədən konstruksiyanın çıxıntısının altına qədər hündürlüyü 2,2 m-dən az olmamalıdır.

8.15. Aşağıdakı yerlər üçün bu otaqlardan kənarda bağlayıcı qurğuları olan su istilik sisteminin ayrı-ayrı qolları nəzərdə tutulur:

- konfrans zalı; istehsalat otaqları olan yeməcxanaların yemək zalı (yerlərin sayı konfrans zalında 400-ə, yeməcxananın yemək zalında 160-a qədər olmaqla binanın ümumi həcmində yerləşdirildikdə ayrı-ayrı qolların nəzərdə tutulmamasına yol verilir); estrada daxil olmaqla tamaşa zalı; səhnə (universal estrada); vestibül, foye, kuluarlar; rəqs zalı; teatrlar, klublar binalarında səhnə daxil olmaqla kiçik zallar;
- fondu 200 min və daha çox saxlama vahidi olan kitabxanalar (oxu, mühazirə zalları və kitab saxlama yerləri üçün);
- pərakəndə ticarət müəssisələri (yük boşaltma yerləri və sahəsi 400 m² və daha çox olan ticarət zalları üçün);
- ictimai binaların tərkibində olan yaşayış otaqları.

8.16. İctimai binaların istilik sisteminin hesablanması üçün otaqlarda daxili hava temperaturunun hesabi qiymətini FOCT 30494-də və müvafiq binalara və ya sahələrə aid sanitariya normalarında yol verilən temperatur göstəricilərinin minimal qiymətinə bərabər qəbul edilməlidir.

İctimai binaların otaqlarında iş vaxtının başlanğıcına tələb olunan parametrlərin təmin edilməsi şərti mikroiqlim göstəricilərinin qeyri-ış vaxtında azaldılmasına yol verilir. Qeyri-ış vaxtında temperatur rejiminin 12°C -dən aşağı olmayaraq normadan aşağı saxlanması mümkündür.

Texniki tapşırıqda və ya rəqlamentdə digər hal nəzərdə tutulmadıqda qeyri-ış vaxtında temperaturun normadan aşağı salınmasına yol verilir.

8.17. Bütün növ MQTM-in birinci mərtəbəsində yerləşən qrup (oyun) otaqlarında və həmçinin dayaq-hərəkət aparatının pozulması olan uşaqlar üçün nəzərdə tutulmuş MQTM-in yataq və soyunub-geyinmə otaqlarında isidilən döşəmələr nəzərdə tutulmalıdır. Otaqda orta temperatur 23°C həddlərində saxlanmalıdır.

8.18. Teatr və klub səhnələrinin isidilməsi üçün qızdırıcı cihazlar kimi radiatorlardan istifadə edilməsi tövsiyə olunur. Qızdırıcı cihazlar səhnə planşetinin səviyyəsindən 0,5 m-dən hündür olmayaraq, səhnənin arxa divarında və ya səhnəarxasında yerləşdirilməlidir.

8.19. Hava və ya isti hava pərdələri aşağıdakı yerlərdə nəzərdə tutulmalıdır:

- binaların xarici divarlarının daim açıq olan boşluqlarının yanında, həmçinin xarici havanın hesabi temperaturu mənfi 15°C və daha aşağı olan rayonlarda (parametr B) xarici divarlardan tamburları olmayan və beş dəfədən çox açılan, yaxud növbə ərzində ən azı 40 dəq. açıq qalan darvazaların və boşluqların yanında;

- ictimai binaların vestibüllərinin xarici qapılarının yanında - xarici havanın hesabi temperaturundan (parametr B) və 1 saat ərzində qapıdan keçən adamların sayından asılı olaraq: mənfi 15°C -dən mənfi 25°C -yə qədər temperaturada - 400 adam və daha çox; mənfi 25°C və daha aşağı temperaturada - 250 adam və daha çox olduqda;

- layihə tapşırığına əsasən kondisiyalaşdırılmış binaların darvaza, qapı və boşluqlarının yanında.

Dövri hərəkətli hava pərdələri ilə verilən istiliyi binanın hava və istilik balansında nəzərə alınmamalıdır.

8.20. Xarici boşluqların, darvaza və qapıların yanında hava və isti hava pərdələri külək təzyiqi nəzərə alınmaqla hesablanmalıdır. Hava sərfini xarici havanın temperaturunu və küləyin sürətini B parametrlərində (5 m/s -dən çox olmamaqla) qəbul etməklə müəyyən etmək lazımdır; əgər A parametrinə nisbətən B parametrində küləyin sürəti aşağıdırsa, onda hava qızdırıcılarını parametr A-ya əsasən yoxlamaq lazımdır. İsti hava pərdələrin yarıqlarından və ya dəşiklərindən hava buraxılmasının sürəti aşağıdakı göstəricilərdən yuxarı qəbul edilməməlidir, m/s:

8 - xarici qapıların yanında;

25 - darvaza və texnoloji boşluqların yanında.

8.21. İctimai binalarının vestibülü üçün xarici qapı, darvaza və boşluqlardan daxil olan hava qarışığının hesabi temperaturu 12°C -dən aşağı qəbul edilməməlidir.

8.22. MQTM-də havanın hesabi temperaturu və hava dəyişməsinin misli «Təhsil müəssisələrinin tikintisinə, maddi-texniki təchizatına dair vahid normalar, ümumi sanitariya-gigiyena tələbləri, şagird yerləri ilə təminat normativləri»-nə əsasən qəbul edilməlidir.

8.23. İkitərəfli və ya küncdən havalandırması olan məktəbəqədər müəssisələrin yataq otaqlarındakı havanın çıxarılması qrup otaqlarından keçirməklə nəzərdə tutulmasına yol verilir.

Qida bloklarından sorucu hava kəmərləri qrup və ya yataq otaqlarından keçirilməməlidir.

8.24. Məktəb binalarında hesabi temperaturu və hava dəyişməsinin mislini cədvəl 8.2 üzrə qəbul etmək tövsiyə olunur. İnternatların yataq otaqlarında istismar rejimində hesabi temperaturun saxlanmasının dəqiqliyi $\pm 1^{\circ}\text{C}$ olmalıdır.

8.25. Məktəblərdə və məktəb nəzdindəki internatlarda iş vaxtında hava ilə isitmə sistemində olan havanın temperaturu 40°C -dən yuxarı qalxmamalıdır.

Cədvəl 8.2

Əsas otaqlar	Havanın hesabi temperaturu, $^{\circ}\text{C}$	1 saat ərzində hava dəyişməsinin misli, ən azı
--------------	--	--

Sinif otaqları, tədris kabinetləri, laboratoriyalar, akt zalı-mühazirə auditoriyası, nəğmə və musiqi sinifi-klub otağı	18	2 dəfə, lakin 1 yer üçün verilən xarici hava 20 m ³ /saat-dan az olmamalıdır
Tədris emalatxanaları	18	Həmçinin
Dərnək otaqları	18	1,5 dəfə, lakin 1 yer üçün verilən xarici hava 20 m ³ /saat-dan az olmamalıdır
İnternat məktəblərin və məktəb nəzdindəki internatların yataq otaqları	20	Həmçinin

8.26. Məktəblərin tədris otaqlarından havanın kənarlaşdırılması СНиП 2.04.05-in tələbləri nəzərə alınmaqla, rekreasiyalar və sanitariya qovşaqlarından, həmçinin xarici şüşələnmənin eksfiltrasiyası hesabına nəzərdə tutulmalıdır.

Mexaniki və ya mərkəzləşdirilməmiş hava axınlı vurucu ventilyasiya olduqda, tədris müəssisələrində 1 saatda hava dəyişməsinin ən azı bir misli və daha çox hesabı ilə təbii sorucu ventilyasiya nəzərdə tutulmalıdır.

Hava ilə isitmə olduqda, tədris otaqlarında sorucu kanallar nəzərdə tutulmur.

8.27. Məktəb binalarında hava ilə isitmə ventilyasiya ilə birlikdə olduqda, sistemlərin avtomatik idarə edilməsi, o cümlədən iş vaxtında otaqlarda hesabi temperaturun və nisbi rütubətin 40-60% həddində saxlanması, həmçinin dərs olmayan vaxtda hava temperaturunun 15°C-dən aşağı olmamasının təmin edilməsi nəzərdə tutulmalıdır.

8.28. Məktəb yeməxanalarında hava dəyişməsi mətbəxin texnoloji avadanlığının işlənməsi zamanı yaranan izafi istiliyin udulmasına hesablanmalıdır. Qida blokunun istehsalat otaqlarına vurucu havanın verilməsi yemək zalından həyata keçirilməməlidir.

Vurulan xarici havanın həcmi yemək zalında bir yer üçün 20 m³/saat-dan az olmamalıdır.

8.29. 200 nəfərə qədər şagirdi olan məktəblərdə havanın mexaniki vurulması olmadan ventilyasiyanın quraşdırılmasına yol verilir.

8.30. İlk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrində havanın hesabi temperaturu və hava dəyişməsi cədvəl 8.2 üzrə, orta ixtisas təhsili və ali təhsil müəssisələrində isə cədvəl 8.3 üzrə qəbul edilməsi tövsiyə olunur.

Cədvəl 8.3

Otaqlar	Havanın hesabi temperaturu, °C	1 saat ərzində hava dəyişməsinin misli, ən azı	
		havanın vurulması	havanın sorulması
Auditoriyalar, tədris kabinetləri, zərərli maddələrin (xoşagəlməz qoxuların) ayrılmağı laboratoriyalar, kurs və diplom layihələndirilməsi üçün zallar, oxu zalları, konfrans zalları, akt zalları, xidməti otaqlar	18	2 dəfə, lakin 1 yerə verilən xarici hava 20 m ³ /saat-dan az olmamalıdır	
Zərərli və radioaktiv maddələrin ayrıldığı laboratoriyalar və digər sahələr, laboratoriya nəzdində sorucu skafları olan yuma yerləri	18	Texnoloji tapşırıqlara müvafiq olaraq. Hesablama üzrə	
Yüksək dəqiqlikli cihazları olan laboratoriyalar	20	Həmçinin	
Sorucu skafları olmayan laboratoriya qablarının yuyulma yerləri	18	4	6

8.31. Otaqlarda videodisplay terminalları və PEHM istifadə edildikdə СанПиН 5146-ın tələbləri

nəzərə alınmalıdır.

8.32. Ali təhsil müəssisələrinin tutumu 150 və daha çox yerlik akt zalları və auditoriyalarında, texniki-iqtisadi əsaslandırma olduqda, СНиП 2.04.05-ə əsasən hava mühitinin optimal parametrləri qəbul edilməlidir.

8.33. Yemək zalları və müştərilər üçün nəzərdə tutulmuş digər otaqların hava dəyişməsi ictimai iaşə müəssisələrinin istehsalat otaqlarının hava dəyişməsindən maksimal dərəcədə təcrid edilməlidir.

8.34. Tamaşa və klub kompleksləri otaqları, səhnəyə (estrada) xidmət, həmçinin inzibati-təsərrüfat otaqları, emalatxana və anbarlar üçün ayrıca vurucu-sorucu ventilyasiya sistemləri nəzərdə tutulmalıdır.

Fasiləsiz kino nümayişli kinoteatrlarda, ümumistirahət klublarında və ümumi tutumu 375 nəfərə qədər olan klublarda sistemlərin yuxarıda göstərilən ayrılmasının nəzərə alınmamasına yol verilir.

8.35. Klubun tamaşa zalında və ya teatrda (dekorasiya asılan tirləri olan səhnə ilə) kənarlaşdırılan hava, zalda 10% təzyiq basqısını təmin etmək üçün, daxil olan hava axınının 90%-ni (resirkulyasiya daxil olmaqla) təşkil etməlidir; səhnədən kənarlaşdırılan hava zaldan kənarlaşdırılan ümumi havanın 17%-dən çox olmamalıdır.

8.36. Kinoteatr, klub və teatrların tamaşa zallarında tamaşaçıların yerləşmə zonalarında havanın parametrləri ventilyasiya və ya havanın kondisiyalaşdırılması sistemləri ilə cədvəl 8.4-də göstərilən tələblərə müvafiq olaraq təmin olunmalıdır.

Cədvəl 8.4

Otaqlar	Havanın hesabi temperaturu, °C	1 saat ərzində hava dəyişməsinin misli, ən azı	Əlavə göstərişlər
Tutumu 800 və daha çox yeri olan tamaşa zalı estrada ilə, tutumu 600 və daha çox yeri olan tamaşa zalı səhnə ilə	19	2 dəfə, lakin 1 tamaşaçı üçün verilən xarici hava 20 m ³ /saat-dan az olmamalıdır	İlin soyuq dövründə: kinoteatrların* isidilməsi üçün - 14°C; B parametrləri üzrə xarici havanın hesabi temperaturunda nisbi rütubət - 40-45% İlin isti dövründə: B parametrləri üzrə xarici havanın hesabi temperaturunda nisbi rütubət - 50-55%
Tutumu 800 yerə qədər olan tamaşa zalı estrada ilə, tutumu 600 yerə qədər olan tamaşa zalı səhnə ilə	19	Həmçinin	İlin soyuq dövründə: kinoteatrların* isidilməsi üçün - 14°C; İlin isti dövründə: A parametrləri üzrə xarici hava temperaturundan 3°C-dən çox olmayaraq yuxarı olmalıdır (IV iqlim rayonunda tutumu 200 və daha çox yeri olan zal üçün tutumu 600 və daha çox yeri olan tamaşa zalı ilə analoji olaraq)
Səhnə, səhnəarxası, cib	20	-	
* Kinoteatrlarda tamaşaçılar üçün qarderob nəzərdə tutulmadığı hallarda.			

8.37. Nadir kitablar və əlyazmalar saxlanılan, həmçinin fondunun həcmi 1 milyon və daha çox saxlama vahidi olan kitabxanaların kitab saxlanılan yerlərində və I qrup arxivlərin materialları saxlanılan yerlərində havanın kondisiyalaşdırılması nəzərdə tutulmalıdır.

8.38. Fondu 200 min və daha çox saxlama vahidi olan elmi kitabxanaların oxu və mühazirə zallarında və kitab saxlanılan yerlərində hava ilə isitmənin vurucu ventilyasiya və ya havanın kondisiyalaşdırılması sistemi ilə birgə tətbiqinə yol verilir.

8.39. Tutumu 300 min saxlama vahidindən çox olan arxivlərdə, kitab saxlanılan yerlərdə, bir qayda olaraq, hava ilə isitmə vurucu ventilyasiya və ya havanın kondisiyalaşdırılması sistemi ilə birgə tətbiq edilməlidir. Arxiv binalarının digər otaqlarında su ilə isitmə sistemi nəzərdə tutulmalıdır.

8.40. Fondu 200 min və daha çox saxlama vahidi olan kitabxana binalarının kitab saxlanılan yerlərində, oxu zallarında və mühazirə zallarında ayrıca vurucu ventilyasiya sistemləri nəzərdə tutulmalıdır.

8.41. Oxucu yerləri, kitab fondları və oxuculara xidmət yerləri zonaları bir otaqda yerləşən fondu 50 minə qədər saxlama vahidi olan kütləvi kitabxanalarda və tutumu 300 minə qədər saxlama vahidi olan arxivlərdə hava dəyişməsinin bir mislindən az olmamaq hesabı ilə təbii ventilyasiya qurulmasına yol verilir.

8.42. Kitabxanaların fondu 200 min və daha çox saxlama vahidi olan kitab saxlanılan yerlərində, oxu və mühazirə zallarında, həmçinin arxivlərin kitab saxlanılan yerlərində havanın resirkulyasiyası nəzərdə tutulmalıdır.

Xarici havanın həcmi hesabalama ilə müəyyən edilməlidir. Kitab saxlanılan yerlərdə bu, onlara verilən havanın ümumi həcmnin 10%-dən çox olmamalıdır. Oxu və mühazirə zallarında vurulan xarici havanın ümumi həcmi 1 nəfərə 20 m³/saat-dan az olmamalıdır.

8.43. Mühazirə zalları, oxu zalları və kitab saxlanılan yerlər üçün təbii sorucu ventilyasiyanın quraşdırılmasına yol verilir.

8.44. Kitabxanaların kitab saxlanılan yerləri üçün xarici havanın tozdan təmizlənməsi və resirkulyasiya edilən havanın zərərsizləşdirilməsi (texnoloji tapşırıq ilə müəyyən edilmiş otağın havasındakı mikroorqanizmlərin konsentrasiyasının yol verilən həddinə qədər) nəzərdə tutulmalıdır.

Kənarlaşdırılan havanın həcmi kitab saxlanılan böyük yer üzrə 1 saatda hava dəyişməsinin altı misli hesabı ilə müəyyən edilməlidir.

Kitabxana və arxivlərdə havanın hesabi temperaturunu 18°C-yə bərabər qəbul etmək lazımdır. Hava dəyişməsinin 1 saatda misli 2 dəfə, lakin 1 yer üçün verilən xarici hava 20 m³/saat-dan az olmayaraq qəbul edilməlidir. Kitabxana və arxiv binalarında havanın nisbi rütubəti 55 %-dən çox olmamalıdır.

8.45. Ticarət sahəsi 250 m²-ə qədər olan mağazalarda təbii ventilyasiyanın nəzərdə tutulmasına yol verilir.

8.46. Mağaza sahələrində havanın hesabi temperaturu texnoloji tapşırıqə görə qəbul edilir. Mağazalarda hava dəyişməsinin misli 1 saatda 1-dən az olmamalıdır.

8.47. İdman və bədən tərbiyəsi-sağlamlıq qurğularında məşğul olunanların yerləşdiyi zonalarda havanın hərəkətliliyi aşağıdakıları keçməməlidir, m/s:

- hovuz zallarında (o cümlədən sağlamlıq üzgüçülüüyü və üzməyi bacarmayanların öyrədilməsi üçün) - 0,2;

- güləş, stolüstü tennis idman zallarında, örtülü buz meydançalarında və avarçəkmə hovuzlarının zallarında - 0,3;

- digər idman zallarında, hovuzlarda hazırlıq məşğələləri üçün zallarda və bədən tərbiyəsi-sağlamlıq məşğələləri üçün yerlərdə - 0,5.

8.48. Havanın nisbi rütubəti aşağıdakı kimi qəbul edilməlidir, %:

- tamaşaçılar üçün yer olmayan idman zallarında, bədən tərbiyəsi-sağlamlıq məşğələləri və hovuzlarda hazırlıq məşğələləri üçün olan zallarda – 30-60;

- hovuz zallarında (o cümlədən avarçəkmə üçün) – 50-60.

Nisbi rütubətin aşağı həddi ilin soyuq dövrü üçün cədvəl 8.5-də göstərilmiş temperaturlarda verilmişdir.

Cədvəl 8.5

Otaqlar və sahələr	Havanın hesabi temperaturu və rütubət	1 saat ərzində hava
--------------------	---------------------------------------	---------------------

		dəyişməsinin misli, ən azı
1. Tribunalarının tutumu 800 yerdən çox olan idman zalları, tamaşaçılar üçün tribunaları olan örtülü buz meydançaları	İlin soyuq dövründə- $+18^{\circ}\text{C}$ 30-45% nisbi rütubətdə və B parametrləri üzrə xarici havanın hesabi temperaturunda İlin isti dövründə- $+26^{\circ}\text{C}$ -dən çox olmayaraq (örtülü buz meydançalarında $+25^{\circ}\text{C}$ -dən çox olmayaraq) 60%-dən çox olmayan (buz meydançalarında 55%-dən çox olmayaraq) nisbi rütubətdə və B parametrləri üzrə xarici havanın hesabi temperaturunda	2 dəfə, lakin 1 məşğul olunan üçün xarici hava $80\text{ m}^3/\text{saat}$, 1 tamaşaçı üçün isə $20\text{ m}^3/\text{saat}$ -dan az olmamalıdır
2. Tribunalarının tutumu 800 yer və ondan az olan idman zalları	$+18^{\circ}\text{C}$ - ilin soyuq dövründə	Həmçinin
3. Tamaşaçı yerləri olan və olmayan hovuz zalları (o cümlədən sağlamlıq üzgüçülüüyü və üzməyi bacarmayanların öyrədilməsi üçün)	Hovuzdakı suyun temperaturundan $1-2^{\circ}\text{C}$ yüksək	Həmçinin
4. Tamaşaçı yerləri olmayan idman zalları	$+15^{\circ}\text{C}$	2 dəfə, lakin 1 məşğul olunan üçün xarici hava $20\text{ m}^3/\text{saat}$ -dan az olmamalıdır
5. Hovuzlarda hazırlıq məşğələləri üçün zallar, xoreoqrafiya sinifləri, bədən tərbiyəsi-sağlamlıq məşğələləri üçün zallar	$+19^{\circ}\text{C}$	Həmçinin

Hovuz zallarının qoruyucu konstruksiyalarının istilik-texniki hesabatında nisbi rütubəti 67%, temperaturu isə $+27^{\circ}\text{C}$ qəbul etmək lazımdır.

Yapışdırılmış ağac konstruksiyalarının tətbiqi zamanı onların yerləşdiyi zonalarda bütün gün və il ərzində 45%-dən az olmamaqla nisbi rütubət təmin edilməlidir, temperatur isə $+35^{\circ}\text{C}$ -dən çox olmamalıdır.

8.49. Havanın hesabi temperaturu və hava dəyişməsinin misli cədvəl 8.5 üzrə qəbul edilməlidir.

İdman zallarının ventilyasiyası və havanın kondisiyalaşdırılması ilə birləşdirilmiş hava isitmə sistemlərində havanın zərərsizləşdirilməsinin təmin edilməsi ilə resirkulyasiyasının tətbiq edilməsinə yol verilir.

8.50. Buz arenası və tamaşaçı yerləri olan universal zallarda hava dəyişməsinin hesablanması fəaliyyətin aşağıdakı istismar rejimləri üçün yerinə yetirilməlidir:

- buz meydançasında keçirilən yarış, tamaşaçılar olmaqla;
- buzdan istifadə etməməklə yarış və ya tamaşa, tamaşaçılar olmaqla;
- buz meydançasında məşq, tamaşaçılar olmadan.

Buzsuz idman zallarında və tamaşaçı yerləri olan hovuz zallarında hava dəyişməsinin hesablanması iki rejimdə (tamaşaçılarla və onlarsız) yerinə yetirilməlidir.

8.51. İl ərzində fəaliyyət göstərən istirahət və turizm binaları və qurğuları, həmçinin yay mövsümündə fəaliyyət göstərən uşaq-sağlamlıq düşərgələrində isitmə sistemləri nəzərdə tutulmalıdır.

8.52. Sanatoriya və istirahət müəssisələrinin yataq otaqlarında təbii sorucu ventilyasiyanın

nəzərdə tutulması tövsiyə edilir.

IV iqlim rayonu üçün istirahət müəssisələrinin yaşayış otaqlarında sorucu mexaniki ventilyasiyanın nəzərdə tutulması tövsiyə edilir.

8.53. Sanitar qovşaqları olan yaşayış otaqları və nömrələrdən havanın kənarlaşdırılması sanitar qovşaqların aşağı hissəsində axma şəbəkəsi qurulmaqla sanitar qovşaqları vasitəsi ilə nəzərdə tutmaq lazımdır.

8.54. İstənilən iqlim rayonunda yerləşdirilən yüksək kateqoriyalı ("beş ulduzlu", "dörd ulduzlu") mehmanxanaların yemək zallarında və ictimai iaşə müəssisələrinin istehsalat sahələrində əhəmiyyətli dərəcədə istilik ayrılması olduqda havanın kondisiyalaşdırılması, həmçinin qalan xidməti sahələrdə vurucu-sorucu ventilyasiya nəzərdə tutulmalıdır.

8.55. Xəstəxana binalarındakı ventilyasiya, hava kütlələrinin axınının havanın təmizliyinə daha aşağı tələblər qoyulduğu sahələrdən havanın təmizliyinə daha yüksək tələblər qoyulduğu sahələrə axmasını istisna etməlidir.

Əməliyyat otaqlarında, intensiv terapiya palatalarında, yanıq palatalarında və havanın təmizliyinə daha çox tələblər qoyulan oxşar otaqlarda verilən təmiz havanın normativ həcminə əlavə olaraq havanın resirkulyasiya edilməsinə yol verilir.

Otaqda havanın hərəkətliliyi 0,3 m/s-dən çox olmamalıdır.

8.56. Əməliyyat, narkoz, doğuşqabağı, doğuş, əməliyyatdan sonrakı palatalarda, reanimasiya zallarında, intensiv terapiya palatalarında, yanıq zədələnmələri olan xəstələr üçün bir çarpayılı və iki çarpayılı palatalarda, südəmər, yeni doğulmuş, vaxtından əvvəl doğulmuş, zədələnmiş uşaqlar üçün olan palatalarda, barokamera zallarında, həmçinin heyvanlar üçün vivariumların steril zonasında havanın kondisiyalaşdırılması məcburi hesab edilir.

Müalicə müəssisələrinin havanın təmizliyinə daha yüksək tələblər qoyulduğu otaqlarına (əməliyyat, intensiv terapiya palataları, yanıq palataları və oxşar otaqlar) vurulan hava, həmçinin resirkulyasiya edilən hava (havadakı mikroorqanizmlərin və virusların ən azı 95% inaktivasiya effektivliyi təmin edilməklə) havanın zərərsizləşdirilməsi qurğularında təmizlənməlidir.

Yoluxucu xəstəliklər, o cümlədən vərəm şöbələrində mexaniki sorucu ventilyasiya fərdi kanallar vasitəsi ilə hər bir boksda və yarımboksda quraşdırılmalı və havanın zərərsizləşdirilməsi qurğuları ilə və antibakterial filtirlərlə təchiz edilməlidir.

8.57. Kənd yaşayış məntəqələrində xəstəxana şöbələrinin palatalarında vurucu ventilyasiya qurğularında havanın nəmləndirilməsinin nəzərdə tutulmamasına yol verilir.

8.58. Vağzalların ventilyasiya və kondisiyalaşdırma sistemlərinin quraşdırılması zamanı СНиП 2.04.05-in tələbləri rəhbər tutulmalıdır.

Resirkulyasiya havasından sahəyə verilən havanın 30%-dən çox olmayan həcmində istifadə edilməlidir.

Resirkulyasiya havası, havadakı mikroorqanizmlərin və virusların ən azı 95% inaktivasiya effektivliyi təmin edilməklə, havanın zərərsizləşdirilməsi qurğuları ilə təmizlənməlidir.

Havanın nisbi rütubəti 30-60% həddində olmalıdır.

Mexaniki vurucu ventilyasiya yerləşgəyə 1 adama 30 m³/saat-dan az olmayan xarici hava verməlidir.

8.59. Mexaniki vurucu ventilyasiya sistemi ilə təchiz edilməyən sahələr üçün açılan, tənzimlənən nəfəslikləri və ya xarici hava verilməsi üçün döşəmədən ən azı 2 m hündürlükdə yerləşdirilən hava klapnları nəzərdə tutmaq lazımdır.

8.60. Vurulan hava, sorucu sistemlər tərəfindən kənarlaşdırılan havanın 90%-i həcmində bilavasitə zərərli maddələrin ayrıldığı sahələrə, havanın qalan hissəsi (10%) isə dəhlizlərə və ya hollara verilməlidir.

8.61. 35 m²-dən az sahəsi olan iş otaqlarından havanın dəhlizə axını hesabına kənarlaşdırılmasının nəzərdə tutulmasına yol verilir.

8.62. Təbii sorucu ventilyasiyanın 1-3 mərtəbə hündürlüyündə və hesabi tutumu 300 nəfərdən az olan binaların otaqlarında nəzərdə tutulmasına yol verilir.

8.63. Havaya toz və aerosolun ayrılmasının mümkün olduğu maket emalatxanalarında və digər sahələrdə sorucu şkaftan kənarlaşdırılan havanın həcmi cədvəl 8.6-ə müvafiq olaraq, şkaftın hesabi boşluğunda havanın hərəkət sürətindən asılı olaraq müəyyən etmək lazımdır.

Cədvəl 8.6

İşçi zonada zərərli maddələrin təhlükəlilik sinfi (СанПиН 4617 üzrə)	Şkaftın hesabi boşluğunda havanın hərəkət sürəti, m/s (ən azı)
4-cü	0,5
3-cü	0,7
1-ci və 2-ci	1

Partlayış təhlükəsi olan maddələrin havaya ayrılması ilə bağlı işlərdə sorucu şkaftın hesabi boşluğunda havanın hərəkət sürəti 1 m/s qəbul edilməlidir.

8.64. Təsərrüfat-ıçməli və təsərrüfat-yanğın əleyhinə su kəməri sistemində hidrostatik basqı ən aşağıda yerləşən sanitar-texniki cihazın səviyyəsində 4 atm-dən çox olmamalıdır. Yanğın söndürülməsi zamanı təsərrüfat-yanğın əleyhinə su kəməri sistemində ən aşağıda yerləşən sanitar-texniki cihazın səviyyəsində basqının 6 atm-ə qədər artırılmasına yol verilir.

Ayrıca yanğın əleyhinə su kəməri sistemində ən aşağı yerləşən yanğın kranının səviyyəsində, həmçinin yanğın dayaqlarının tranzit təsərrüfat-ıçməli su sərfinin yuxarı mərtəbələrə verilməsi sxemlərində hidrostatik basqı yanğınsöndürmə rejimində 9 atm-dən yüksək olmamalıdır.

8.65. Sanitar-texniki cihazlarda suyun yol verilən təzyiqinin normativ tələblərə uyğun olması, su və enerji ehtiyatlarından səmərəli istifadə üçün aşağıdakılar nəzərdə tutulmalıdır:

- tənzim olunan ötürücüsü (mühərrikin dövr etmələri) olan nasos aqreqatları;
- mərtəbə üzrə təzyiq tənzimləyicilərinin quraşdırılması ilə birzonalı su təchizatı sxemi.

8.66. İstehsalat çirkab sularının buraxılma yerlərində yağıtutucuların quraşdırılması aşağıdakı ictimai işə müəssisələri üçün nəzərdə tutulmalıdır:

- yarımfabrikatlarla işləyənlər üçün - zallarda 500 və daha çox yer olduqda;
- xammalla işləyənlər üçün - zallarda 200 və daha çox yer olduqda.

Məktəbəqədər müəssisələrin qida blokları yağıtutucular ilə təchiz edilmir.

8.67. İctimai binalarda zibildən və tozdan təmizləmə sistemi, zibilin müvəqqəti (sanitar normaları həddində) saxlanması və onun daşınması imkanı nəzərdə tutulmalıdır.

İctimai bina və komplekslərdə zibildən təmizlənmənin pnevmatik sistemlərinin qurulması, onların istismarının texniki-iqtisadi məqsədəuyğunluğu layihə tapşırığı ilə müəyyənəndirilməlidir.

Binadan zibilin çıxarılma vasitələri, onun yerləşdiyi yaşayış məntəqəsində qəbul edilmiş təmizləmə sistemi ilə əlaqələndirilməlidir.

8.68. Zibilötürücü borular (pnevmatik zibildən təmizlənmə sistemi olmadığı təqdirdə) aşağıdakı binalarda nəzərdə tutulmalıdır:

- 3-mərtəbəli və daha hündür ali təhsil müəssisələrinin, tutumu 100 və daha çox yer olan mehmanxanaların və motellərin binalarında;
- digər təyinatlı 5-mərtəbəli və daha hündür binalarda - BCH 8-ə müvafiq olaraq.

Digər ictimai binalarda zibilötürücü borularının quraşdırılması zərurəti layihə tapşırığı ilə müəyyənəndirilir.

Mövcud binanın üstündə mansarda mərtəbəsi tikildikdə mövcud olan zibildən təmizləmə sisteminin dəyişdirilməməsinə yol verilir.

Zibilötürücü boruları ilə təchiz edilmiş binalar üçün zibil kamerasının həyət tərəfdən yerləşdirilməsi nəzərdə tutulmalıdır. Zibil kamerasının qapısına zibildəşən maşının yaxınlaşa bilməsi təmin edilməlidir. Zibildəşən maşının bilavasitə zibil kamerasına yaxınlaşmasının təşkili mümkün olmadığı halda zibil konteynerlərinin yerləşdirilməsi üçün yer (meydança) nəzərdə tutulmalıdır.

Zibilötürücü boruları ilə təchiz edilməmiş binalar üçün zibil yığma kamerası və ya təsərrüfat

meydançası (şəhərlərdə - mütləq bərk örtüklü) nəzərdə tutulmalıdır.

8.69. Müalicə müəssisələrinin stasionarlarında zibilötürücü borular layihələndirilmir. Tibbi, qida və məişət tullantılarının yığılması və yenidən emal edilməsi sistemi layihə tapşırığına və “Tibbi tullantıların idarə olunmasına dair tələblərə” müvafiq olaraq layihələndirilməlidir.

8.70. Vakuumlu toz təmizləmənin mərkəzləşdirilmiş və ya kombinasiya edilmiş sistemi aşağıdakı binalarda nəzərdə tutulmalıdır:

- teatrlarda, konsert zallarında, muzeylərdə;
- 200 min və daha çox saxlama vahidi olan kitabxanaların oxu və mühazirə zallarında, kitab saxlanma yerlərində;
- 6500 m² və daha çox ticarət sahəsi olan mağazalarda;
- mehmanxanalar, sanatoriyalar, istirahət və turizm müəssisələri, müalicə müəssisələrinin 500 və daha çox yeri olan stasionarlarında;
- yüksək sanitariya-gigiyenik tələbləri qoyulan ixtisaslaşdırılmış binalarda.

Digər binalarda vakuumlu toz təmizləmənin mərkəzləşdirilmiş və ya kombinasiya edilmiş sisteminin qurulması zərurəti layihə tapşırığı ilə müəyyənləşdirilməlidir.

8.71. Toz təmizləmənin kombinasiya edilmiş sistemi üçün bir qəbuledici klapan ilə xidmət radiusu 50m-dən çox olmamalıdır.

8.72. Mərkəzləşdirilmiş və ya kombinasiya edilmiş toz təmizləmə sisteminin olmadığı təqdirdə, tozsoranların filtirlərinin təmizlənməsi kamerasının quraşdırılması layihə tapşırığı ilə müəyyənləşdirilir.

8.73. Binanın elementlərinin konstruktiv həlləri (o cümlədən boşluqların yerləşməsi, boru kəmərlərinin konstruksiyalardan keçən yerlərinin germetizasiya üsulları, ventilyasiya dəliklərinin quraşdırılması və istilik izolyasiyasının yerləşdirilməsi və s.) gəmiricilərin daxil olmasından mühafizəni nəzərdə tutmalıdır.

9. Enerjiqoruyuculuq

9.1. İctimai bina elə layihələndirilməlidir ki, onun istismarı zamanı otaq və sahələrin mikroiqliminə və digər şəraitlərinə qoyulmuş tələblərin yerinə yetirilməsi enerji ehtiyatların səmərəli sərf edilməsini təmin etsin.

Enerji və istiliyə qənaət edən texnologiyalardan (fasad və dam örtükləri sistemləri və s.), bərpa olunan enerji mənbələrindən (günəşdən, küləkdən və s.) istifadə etmək tövsiyə edilir.

9.2. Binanın tikinti konstruksiyalarının istilik-mühafizə göstəricilərinin müəyyən edilməsi СНиП II-3-ə uyğun olaraq binaların qoruyucu konstruksiyalarının istilik ötürməyə müqaviməti normaları üzrə həyata keçirilməlidir; bu göstəricilərin bütün isitmə dövrü üçün binanın isidilməsi və ventilyasiyasına istiliyin xüsusi sərfinin normativ qiymətinə görə müəyyən edilməsinə yol verilir.

9.3. Binanın qoruyucu konstruksiyalarının tam işıq buraxan səthlərinin sahəsi, bir qayda olaraq, divarların ümumi sahəsinin 18 %-dən çox olmamalıdır. Qoruyucu konstruksiyaların istilik ötürmə müqaviməti 0,56 m² · °C/Vt-dən çox olduğu təqdirdə, tam işıq buraxan səthlərinin sahəsinin artırılmasına yol verilir.

9.4. Xarici havanın hesabi parametrlərini СНиП 2.01.01 və СНиП 2.04.05 üzrə qəbul etmək lazımdır.

Qoruyucu konstruksiyaların istilik-texniki xarakteristikalarının hesablanması üçün daxili havanın hesabi temperaturunu 18°C-yə bərabər və ya texnoloji tələblərə görə qəbul etmək lazımdır.

9.5. Binanın mühəndis sistemləri havanın temperaturunun avtomatik və ya əllə tənzimlənməsinə malik olmalıdır.

Binanın isitmə sistemləri qeyri-iş vaxtında tələb olunan istilik axınının azaldılması üçün cihazlarla təchiz edilməlidir.

Soyuq və isti su, elektrik enerjisi, qaz və istilik ilə mərkəzləşdirilmiş qaydada təchiz edilmə zamanı

və binada müxtəlif təşkilatlara və ya mülkiyyətçilərə məxsus olan bir neçə otaq (sahə) qrupları mövcud olduqda, hər otaq (sahə) qrupu enerji və su sərfiyyatının qeydiyyatı üçün ayrıca cihazlarla təchiz edilməlidir.

9.6. Zallar üçün havanın təmizlənməsi və zərərsizləşdirilməsi ilə havanın resirkulyasiyası tətbiq edilməlidir.

9.7. Binanın və ya otaqların ayrı-ayrı qruplarının istilik təchizatı mərkəzləşdirilmiş, avtonom və ya fərdi istilik mənbələri vasitəsi ilə CHиП 2.04.05, CHиП II-35-ə uyğun olaraq həyata keçirilə bilər. Bu zaman binalarda yerləşdirilən qazla işləyən istilik generatorları bağlı ocaqlı (odluqlu) və tənzimlənən qaz yandıran qurğulu olmalıdırlar.

9.8. İstismə, ventilyasiya və isti su sistemlərinə istiliyin verilməsi istilik məntəqəsindən ayrı-ayrı boru kəmərləri vasitəsi ilə nəzərdə tutulmalıdır.

9.9. Su isitmə boru kəmərlərinin ayrı-ayrı qolları konfrans zalları, yeməxanaların yemək zalları, vestibüllər, foye, kuluarlar üçün nəzərdə tutulmalıdır.

9.10. Əgər tikinti rayonunda ən soyuq beşgünlükdə xarici havanın hesabi temperaturu (B parametrinə görə) mənfi 15°C və daha aşağıdırsa və binada işləyənlərin sayı 200 nəfərdən çoxdursa, binaların əsas girişlərində isti hava və hava pərdələri nəzərdə tutulmalıdır.

10. Uzunömürlülük və təmirə yararlılıq

10.1. Sistemli texniki xidmət, binanın istismarına dair təlimatda təyin edilmiş istismar qaydalarına və təmir müddətlərinə riayət etmək şərti ilə layihələndirilmiş və tikilmiş bina layihə tapşırığında təyin edilmiş müddət ərzində öz yükdaşıyan konstruksiyalarının möhkəmliyini və dayanıqlığını saxlamalıdır.

10.2. Xidmət müddəti binanın nəzərdə tutulan xidmət müddətindən az olan elementlər, detallar, avadanlıq istismara dair təlimatda təyin edilmiş təmirlərarası müddətlərə uyğun olaraq və layihə tapşırığının tələbləri nəzərə alınmaqla dəyişdirilməlidir. Təmirlərarası müddətlərin müvafiq artırılması və ya azaldılması zamanı, daha az və ya daha çox uzunömürlü elementlərin, materialların və avadanlığın tətbiqi barədə qərar texniki-iqtisadi hesabatlar ilə müəyyən edilir.

10.3. Konstruksiyalar, detallar və bəzək materialları rütubət, aşağı və yüksək temperatur, aqressiv mühit və digər əlverişsiz amillərin mümkün təsirlərinə qarşı davamlı materiallardan hazırlanmalı və ya CHиП 2.03.11-ə əsasən mühafizə olunmalıdır.

10.4. Mürəkkəb həcm-planlaşdırma həllərində binanın yağış, qar və qrun sularının binanın yükdaşıyan və qoruyucu konstruksiyalarının içərisinə keçməindən, həmçinin xarici qoruyucu konstruksiyalarda kondensasiya rütubətinin əmələ gəlməsindən mühafizəsi üçün tədbirlər nəzərdə tutulmalı və ya qapalı məkanların ventilyasiyası, yaxud hava aralaylarının qurulması nəzərdə tutulmalıdır.

Normativ sənədlərin tələblərinə uyğun olaraq, zəruri qoruyucu tərkib və örtüklər tətbiq olunmalıdır.

10.5. Yığma elementlərin birləşmə yerləri və çoxlaylı konstruksiyalar əsasların qeyri-bərabər çökməsi və digər istismar təsirlərindən əmələ gələn temperatur deformasiyaları və yüklərin qəbul edilməsinə hesablanmalıdır.

Birləşmə yerlərində istifadə olunan sıxlaşdırıcı və germetikləşdirici materiallar mənfi temperatur və islanmaların təsiri zamanı elastiklik və adgeziya xassələrini saxlamalı və ultrabənövşəyi şüalara davamlı olmalıdır. Germetikləşdirici materiallar konstruksiyaların mühafizə və mühafizə-dekorativ örtükləri ilə onların birləşdirilmə yerlərində bir birilə uyğunlaşan olmalıdır.

10.6. Binanın mühəndis sistemlərinin avadanlığına, armatur və cihazlarına və onların birləşmələrinə və binanın dam örtüyünün yükdaşıyan elementlərinə baxış, texniki xidmət, təmir və əvəzetmə məqsədi ilə daxil olmaq imkanı təmin olunmalıdır.

10.7. Binaların yükdaşıyan konstruksiyaları elə şəkildə layihələndirilməli və quraşdırılmalıdır ki, onların tikintisi prosesində və istismarın hesabi şərtlərində aşağıdakı hallar istisna olunsun:

- konstruksiyaların istismarın dayandırılması zərurətinə gətirib çıxaran dağılması və ya zədələnməsi;

- deformasiya və ya çatların əmələ gəlməsi nəticəsində konstruksiyaların və ya bütövlükdə binaların istismar xüsusiyyətlərinin yolverilməz dərəcədə pisləşməsi.

Binaların konstruksiyaları və əsasları tikinti rayonu və meydançasında təhlükəli geoloji proseslərin təsirləri nəzərə alınmaqla hesablanmalıdır.

Binaların işlənən ərazilərdə, çökmə qruntlarda, seysmik rayonlarda, həmçinin digər mürəkkəb geoloji şəraitdə yerləşdirilməsi zamanı müvafiq normativ texniki sənədlərin əlavə tələbləri nəzərə alınmalıdır.

10.8. Konstruksiyaların hesablanması zamanı, baş verməsi az ehtimal olunan və az müddət davam edən, son həddə çatma nöqtəyi-nəzərindən elə də vacib olmayan qəza halı da (məsələn, partlayış, toqquşma, yanğın, həmçinin konstruksiyanın hər hansı bir elementinin sıradan çıxmasından sonra bilavasitə yaranmış hal - *tədricən artan uçulma*) daxil olmaqla, hesabi hallar nəzərdən keçirilməlidir.

Əlavə 1

İctimai təyinatlı bina və otaqların əsas funksional-tipoloji qruplarının siyahısı

İctimai binaların siyahısı	Funksional yangın təhlükəsi sinfi
A. Əhaliyə xidmət göstərən obyektlərin binaları	
1. Təlim-tərbiyə təyinatlı binalar	
1.1. Təhsil və kadrların hazırlanması müəssisələri:	
1.1.1. Məktəbəqədər təhsil müəssisələri	Φ1.1
1.1.2. Ümumtəhsil müəssisələri (məktəblər, gimnaziyalar, liseylər, kolleclər, məktəb-internatlar və s.) *	Φ4.1
1.1.3. Peşə təhsili müəssisələri:*	
-ilk-peşə, orta ixtisas	Φ4.1
-ali və doktorantura	Φ4.2
1.2. Məktəbdənkənar müəssisələr (şagirdlərin və gənclərin)	Φ4.1
1.3. İxtisaslaşdırılmış müəssisələr (aeroklublar, sürücülük məktəbləri, müdafiə təhsil müəssisələri və s.)*	Φ4.2
2. Səhiyyə və əhaliyə sosial xidməti binaları	
2.1. Səhiyyə müəssisələri:	
2.1.1. Stasionarlı müalicə müəssisələri, tibbi mərkəzlər və s.*	Φ1.1
2.1.2. Ambulator-poliklinika və tibbi-sağlamlıq müəssisələri, qan köçürmə stansiyaları və s.	Φ3.4
2.1.3. Apteklər, süd mətbəxləri	Φ3.1
2.1.4. Tibbi-bərpaedici və korreksiya müəssisələri, həmçinin uşaqlar üçün	Φ3.4
2.2. Əhaliyə sosial xidməti müəssisələri:	
2.2.1. Stasionarsız müəssisələr	Φ3.4
2.2.2. Stasionarlı müəssisələr, o cümlədən əlillər və qocalar üçün internat evləri, əlil uşaqlar üçün internat evləri və s.	Φ1.1
3. Əhaliyə servis xidməti binaları və otaqları	
3.1. Pərakəndə və xırda topdansa satış ticarət müəssisələri, o cümlədən ticarət-əyləncə kompleksləri*	Φ3.1 Φ2.1
3.2. İlaşə müəssisələri (açıq və qapalı şəbəkə)	Φ3.2
3.3. Əhaliyə qeyri-istehsalat məişət və kommunal xidməti obyektləri:	
3.3.1. Əhaliyə məişət xidməti müəssisələri	Φ3.5
3.3.2. Bilavasitə əhaliyə xidmət üçün nəzərdə tutulmuş kommunal təsərrüfatı müəssisələri	Φ3.5
3.3.3. Mülki mərasim müəssisələri	Φ2.1
3.4. Bilavasitə əhaliyə xidmət üçün nəzərdə tutulmuş rabitə obyektləri	Φ3.5
3.5. Bilavasitə əhaliyə xidmət üçün nəzərdə tutulmuş nəqliyyat müəssisələri:	
3.5.1. Bütün növ nəqliyyat vağzal binaları	Φ3.3
3.5.2. Sərnişinlərə xidmət müəssisələri, nəqliyyat agentlikləri, turizm agentlikləri	Φ3.5
3.6. Sanitar-məişət təyinatlı qurğular, binalar və otaqlar	Φ3.6
4. Mədəni-asudə vaxtının keçirilməsilə bağlı fəaliyyət və dini mərasimlər üçün	

qurğular, binalar və sahələr	
4.1. Bədən tərbiyəsi, idman və bədən tərbiyəsi-asudə təyinatlı obyektləri: -tamaşaçılarla* -tamaşaçılarızsız*	Φ2.1 Φ3.6
4.2. Mədəni-maarif təyinatlı və dini təşkilatların binaları və otaqları:	
4.2.1. Kitabxanalar və oxu zalları	Φ2.1
4.2.2. Muzeylər və sərgilər	Φ2.2
4.2.3. Əhali üçün dini təşkilatlar və idarələr	Φ4.3
4.3. Tamaşa və asudə-əyləncə müəssisələri:*	
4.3.1. Tamaşa müəssisələri (teatrlar, kinoteatrlar, konsert zalları, sirkələr və s.)	Φ2.1
4.3.2. Klub və asudə-əyləncə müəssisələri*	Φ2.1 Φ2.2
5. Müvəqqəti yaşayış üçün binalar və otaqlar	
5.1. Mehmanxanalar, motellər və s.*	Φ1.2
5.2. İstirahət və turizm müəssisələri* (sanatoriyalar, pansionatlar, turist bazaları, il boyu fəaliyyət göstərən düşərgələr və s.)	Φ1.2
5.3. Təhsil müəssisələrinin yataqxanaları və internatların yataq korpusları	Φ1.2 Φ1.1
B. Cəmiyyətə və dövlətə xidmət edən obyektlərin binaları**	
6.1. İnzibati təyinatlı binalar:	
6.1.1. İdarəetmə orqanlarının idarələri	Φ4.3
6.1.2. İnzibati idarələr, firma, təşkilat və idarələrin inzibati bölmələri, həmçinin firma və agentliklər və s.	Φ4.3
6.2. Binalar:	
6.2.1. Maliyyə-kredit və sığorta təşkilatları, banklar	Φ4.3
6.2.2. Məhkəmələr və prokurorluq, notariat-hüquq idarələri	Φ3.5
6.2.3. Hüquq-mühafizə təşkilatları (vergi xidmətləri, polis, gömrük)	Φ4.3
6.2.4. Əhəlinin sosial müdafiə idarələri (ictimai təminat idarələri, əmək birjaları və s.)	Φ4.3
6.3. Məhsul verən təşkilatların binaları:	
6.3.1. Elmi-tədqiqat təşkilatları (böyük və xüsusi qurğulardan başqa)*	Φ4.3
6.3.2. Layihə və konstruktor təşkilatları	Φ4.3
6.3.3. Redaksiya-nəşriyyat və informasiya təşkilatları (mətbəə istisna olmaqla)	Φ4.3
Qeyd: 1. Hazırkı əlavə həm yuxarıda göstərilən müəssisə və binaların tiplərinə, həm də bu binaların funksional-tipoloji qruplarının çərçivəsində yenidən yaradılanlara şamil edilir. 2. Sadalanmış müxtəlif təyinatlı binaların qrupları çoxfunksional binalar və komplekslər kimi qurula bilər və ya yaşayış, istehsalat və digər binaların tərkibinə daxil oluna bilər. 3. «*» işarəsi ilə qeyd olunmuş obyektlər yalnız yuxarıda göstərilən funksional yanğın təhlükəsi yarımşinfinin çərçivəsindən kənara çıxan çoxfunksional təyinatlı obyektlərə aid edilir. **Bu qrupa aid idarə və təşkilatların binalarının layihələndirilməsi zamanı əlavə olaraq, MCH 3.02-03-dən istifadə edilməlidir.	

İctimai binaların fəaliyyət prosesi üzrə zirzəmi və kürsü mərtəbələrində yerləşdirilməsinə yol verilən otaq və sahələrin siyahısı

2.1. Zirzəmi mərtəbəsi

1. Boyler otaqları; su kəməri və kanalizasiya nasosxanaları, ventilyasiya və havanın kondisiyalaşdırma kameraları; binaların mühəndis və texniki avadanlığının quraşdırılması və idarə edilməsi üçün idarəetmə qovşaqları və digər sahələr; liftlərin maşın bölməsi.

2. Birinci mərtəbə vasitəsi ilə bayıra çıxışı olan vestibül; qarderob otaqları, ayaqyolular, yuyunma, duş otaqları, siqaret çəkmə yerləri, soyunma otaqları, qadınların şəxsi gigiyena kabinələri.

3. Yığınaq yerləri və anbar otaqları (A və B kateqoriyalı tezalısan və yanan mayelərin saxlanması üçün olan otaqlardan başqa); yanan materialların saxlanması ilə bağlı olmayan emalatxanalar.

4. Məktəbəqədər müəssisələrin binalarında: paltar yuma otağı, paltarların ütülənməsi və təmizləməsi otaqları, paltarların və ayaqqabıların qurudulması üçün sahələr, tərəvəz anbarı, bağ inventarı anbarı.

5. Ümumtəhsil müəssisələrin binalarında: xüsusi fənlərin öyrənilməsi üçün xüsusi avadanlığı olan laboratoriyalar və auditoriyalar; əmək və texniki təhlükəsizlik kabinetləri; sanitariya və yanğın əleyhinə normalarla qadağan olunmayan emalatxanalar.

6. Müalicə müəssisələrində: qarderob otaqları; sanitariya-profilaktika məntəqələri, dezinfeksiya, dəyişək otaqları; xəstələrin əşyalarının saxlandığı otaqlar; speleo- və haloterapiya, şüa terapiyası və diaqnostika otaqları; meyitlərin müvəqqəti saxlanması üçün sahələr; yükboşaltma və qablaşdırılmış yüklərin açılması sahələri; marmit arabaların, gipsin saxlanması və yuyulması otaqları; radioaktiv maddələrin saxlanma sahələri; radioaktiv tullantıların və radioaktiv maddələrlə çirklənmiş paltarların saxlanma sahələri; sterilizasiya otaqları; müalicəvi palçıqın saxlanması, regenerasiyası və qızdırılması üçün sahələr; mələfələrin, qalın kətan və brezent parçalarının yuyulması və qurudulması üçün sahələr, kompressor otaqları. Paltar yuma, paltarların ütülənməsi və təmizlənməsi, paltarların və ayaqqabıların qurudulması üçün otaqlar.

7. Ərzaq malları mağazalarının otaq və sahələri; ticarət sahəsi 400 m²-ə qədər olan qeyri ərzaq malları mağazaları (tezalısan materiallar, yanan mayelərin satışı üzrə mağazalar və şöbələr istisna olmaqla); şüşə qablarının qəbulu, konteynerlərin, təmizləmə üçün inventarın saxlanması otaqları.

8. Məktəbəqədər və ümumtəhsil müəssisələri istisna olmaqla qida blokları və iaşə müəssisələrinin otaq və sahələri.

9. Sanitar-epidemioloji və yanğın əleyhinə normalarla yerləşdirilməsinə icazə verilən emalatxanalar.

10. Məişət xidmətinin kompleks qəbul məntəqələri; gələnlər üçün otaqlar, nümayiş zalları, çəkiliş otaqları, laboratoriyası olan fotoatəlye zalları; kirayə məntəqələrinin otaq və sahələri; ailə şənlilikləri üçün zallar, bərbərxanaların köməkçi otaqları.

11. Radioqovşaqlar; kinofotolaboratoriyalar; qapalı televiziya sistemləri üçün otaqlar.

12. Güllə atmaq üçün tirlər; idman və məşq və bədən tərbiyəsi-sağlamlıq məşğələləri üçün idman zalları və otaqları (təmasaşılar üçün tribunalarsız); xizəklərin saxlanması üçün yerlər; bilyard otaqları; stolüstü tennis oyunları üçün otaqlar, keqelbanlar.

13. Kitab saxlanılan yerlər; arxiv materialları saxlanılan yerlər; tibbi arxivlər.

14. 300-ə qədər yeri olan təmasa zalları; 300 nəfərə qədər gələnlər üçün sərgi zalları; böyüklərin dərnek məşğələləri üçün otaqlar, foye.

15. Oyun avtomatları üçün zallar, stolüstü oyunlar üçün otaqlar, məşq zalları (eyni vaxtda hər bölmədə olanların sayı 100 nəfərdən çox olmadıqda). Bu zaman divar və tavanların işlənməsi yanmayan materiallardan nəzərdə tutulmalıdır.

16. Səhnə, estrada və arenanın səhnəaltı otaqları, orkestr yerləşgəsi, orkestr direktorunun və orkestr musiqiçilərinin otaqları.

17. 50 cütədək rəqs edənlər üçün diskotekalar.

18. Makulaturanın yığılması və qablaşdırılması üçün otaqlar.

19. Baqaj saxlanılma kameraları; baqaj boşaldılması və çeşidlərə ayrılması üçün otaq və sahələr.

20. Minik maşınlarının dayanacaqları (AzDTN 2.7-1-ə müvafiq olaraq).

2.2. Kürsü mərtəbəsi

1. Zirzəmilərdə yerləşdirilməsinə yol verilən bütün otaq və sahələr.

2. Məktəbəqədər və tibb müəssisələrinin binalarında: təbii işıqlanma ilə təmin edildikdə inzibati, məişət-xidmət və MBT (müalicəvi bədən tərbiyəsi) otaqları. Hovuzlar, su və palçıq müalicəxanaları.

3. Ümumtəhsil müəssisələrinin yemək zalları və soyunma otaqları-qarderoqları.

4. Buraxılış, sorğu, qeydiyyat büroları; əmanət və digər kassalar; nəqliyyat agentlikləri; xəstələrin evə yazılması üçün otaqları; dəyişək mərkəzləri.

5. Xidmət və kontor otaqları.

6. Surətçixarma və çoxaldıcı xidmətlərin otaqları.

7. Qeydiyyat zalları.

8. Funksional yanğın təhlükəsi Φ1.3 sinfi olan binalardan başqa iaşə obyektlərinin istehsalat otaqları (o cümlədən stasionarların qida blokları).

9. Hovuzlar, tamaşaçılar üçün tribunalarsız süni buzla örtülmüş üstü örtülü meydançalar.

10. Quru buxar hamamları.

11. Su müalicəxanalarında radon və hidrogen sulfidli sularının hazırlanması üçün laboratoriyalar.

Qeyd:

1. Döşəməsinin səviyyəsi səkinin və ya selsəkinin planlaşdırılmış səviyyəsindən 0,5 m-dən aşağı olmadıqda, kürsü mərtəbəsində məktəbəqədər uşaqların qalması üçün nəzərdə tutulan otaqlar, ümumtəhsil və ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrinin nəzəri məşğələləri üçün tədris otaqları, palata şöbələri, elektrik işığı ilə müalicə kabinetləri, doğuş, əməliyyat, prosedura otaqları və həkim kabinetlərindən, yaşayış otaqlarından başqa bütün otaq və sahələrin yerləşdirilməsinə yol verilir.

2. Yaşayış binalarının kürsü və zirzəmi mərtəbələrində yerləşdirilməsinə yol verilən ictimai otaq və sahələrin siyahısı yaşayış binalarının layihələndirilməsinə dair qüvvədə olan normativ sənədlər üzrə qəbul edilməlidir.

Səhnə üstü örtükdə yanğın əleyhinə pərdə və tüstü lyuklarının qurulmasına dair tələblər

3.1. Yanğın əleyhinə pərdə tikinti portalı boşluğunu yan tərəflərdən 0,4 m və üst tərəfdən 0,2m örtməli və qaz keçirməyən olmalıdır.

Dekorasiya anbarlarının yanğın əleyhinə pərdə və qapılarının (qapı pərdələrinin) karkasının hesablanması zamanı tamaşa zalı tərəfindən üfüqi təzyiq nəzərə alınır (bu təzyiq səhnənin planşetindən dam örtüyünün bel tirinədək hər bir metr hündürlüyü üçün artıq yükləmə əmsalı 1,2 olmaqla 10 Pa qəbul edilir). Karkasın metal elementlərinin əyilməsi hesabi aşırımın 1/200-dən artıq olmamalıdır.

Əks tərəfdəki pərdənin hərəkəti (sürəti 0,2 m/s-dən az olmayaraq) özünün ağırlıq qüvvəsinin təsirindən baş verməlidir. Pərdənin hərəkətinin məsafədən idarə edilməsi üç yerdən həyata keçirilməlidir: yanğın postundan, səhnənin planşetindən və yanğın əleyhinə pərdənin bucurğad olan otağından.

Pərdə, onun qaldırılması və endirilməsi barədə xəbərdarlıq edən səs və işıq siqnalizasiyasına malik olmalıdır.

3.2. Lyukun açıq kəsiyinin sahəsi hesablama ilə müəyyən edilir və yaxud səhnəaltı döşəmədən səhnə örtüyünədək hər 10 m hündürlüyə dekorasiya asılan tirləri olan səhnə meydançasının 2,5 %-nə bərabər olaraq qəbul edilir.

Lyukların qapaqlarının açılması, onları saxlayan qurğulardan azad etdikdə, öz ağırlığının təsiri altında baş verməlidir, bu zaman qapağın perimetri üzrə kənarlarının donub yapışma qüvvəsi (0,3 kH/m qəbul edilir) nəzərə alınmalıdır.

Lyukların qapaqlarına xidmət edən bucurğad səhnənin planşetindən, yanğın dispetçer postundan və bu bucurğad üçün olan otaqdan məsafədən idarəetməyə malik olmalıdır.

Tüstü lyuklarının üstündəki tikilini HΓ qrupuna aid materiallardan, qapaqları isə Γ1 qrupuna aid materiallarından hazırlamaq lazımdır.

Səhnə qutusunun əks divarlarında tüstü lyuklarının qurulması zamanı daimi hava çəkmə təmin edilməlidir.

Ənənəvi kino nümayişi zamanı tamaşa zalının və kinoekranın parametrlərinə dair tələblər

Tamaşa zallərində ənənəvi kino nümayişi zamanı tamaşaçılar üçün yerlərin şəkil 4.1-də təsvir edilmiş zona hüdudunda nəzərdə tutulması tövsiyə olunur. Burada:

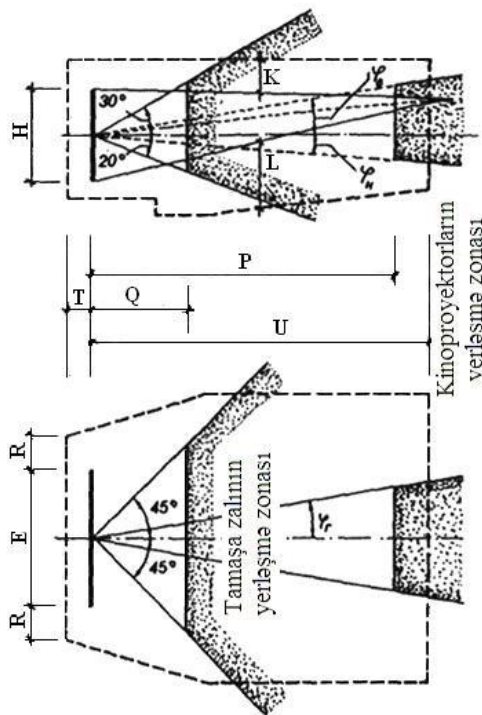
U - tamaşa zalının oxu üzrə ekrandan son cərgənin söykənəcəyinə qədər olan məsafə;

Q - tamaşa zalının oxu üzrə kinoekrandan birinci cərgənin söykənəcəyinə qədər olan məsafə; $Q=0,36U$

Kinoekranın ölçüləri cizgidə verilmişdir, burada:

E - kinoekranın işçi sahəsinin (vətər üzrə ayrıxətli) eni;

H - ekranın işçi sahəsinin hündürlüyü.

Şəkil 4.1. Kino nümayişi zamanı tamaşa zalının və kinoekranın parametrləri

H və E nisbətləri aşağıdakı kimi qəbul edilir:

$$H_f^I : E_f = 1 : 2,2$$

$$H_e : E_e = 1 : 2,35$$

$$H_k : E_k = 1 : 1,66$$

$$H_a : E_a = 1 : 1,37$$

Kinoekranın enini (E) tamaşa zalının uzunluğundan (U) asılı olaraq aşağıdakı kimi qəbul edilməsi tövsiyə edilir:

$$E_f = 0,6U(0,54U)^2$$

$$E_e = 0,43U(0,39U)$$

$$E_k = 0,34U(0,3U)$$

$$E_a = 0,25U(0,22U)$$

Kinoekranın enindən (E) asılı olaraq kinoekrandan birinci cərgənin söykənəcəyinə qədər olan məsafəni (Q) aşağıdakı kimi qəbul edilməsi tövsiyə edilir:

$$\begin{aligned} Q_f &- \text{ən azı } 0,6E_f \\ Q_e &- \text{ən azı } 0,84E_e \\ Q_a &- \text{ən azı } 1,44E_a \end{aligned}$$

Kinoekranın ayrılık radiusu U-dan az olmamaqla qəbul edilir.

Kinoproeksiya avadanlığı qurulan tamaşa zalının parametrləri şəkil 4.1-də göstərilmişdir, burada:

P - proyeksiya məsafəsidir³, 0,85U-dan az olmamaqla;

φ - kinoproektorun optik oxunun kinoekranın mərkəzindəki normaldan əyilmə bucağı:

φ_r - 7°-dən⁴ çox olmamaqla;

φ_b - 8°-dən çox olmamaqla;

φ_h - 3°-dən çox olmamaqla;

K - yuxarı proyeksiya şüasından tavanın ən yaxın səthinə qədər olan məsafə - ən azı 0,6 m;

L - aşağı proyeksiya şüasından tamaşaçı yerləri zonasında döşəməyə qədər olan məsafə - ən azı 1,9 m;

T - ekran arxası məkanın dərinliyi⁵:

-geniş ekranlı olduqda - 0,9 m;

-geniş formatlı ekran olduqda - 1,5 m;

R - ekranın kənarından divara qədər olan məsafə:

-düz ekran olduqda - ən azı 0,985 m;

-girdələnmiş ekran olduqda - ən azı 0,1 E.

Görüntünün hesabi müşahidə nöqtəsi⁶ üzərinə qurulması zamanı həmin nöqtəyə yönəlmiş baxış şüasının, qabaqda oturan tamaşaçının göz səviyyəsindən 0,14 m yuxarı qəbul edilməsi tövsiyə olunur (yenidən qurulduqda 0,12 m mümkündür).

Oturan tamaşaçının gözünün səviyyəsi döşəmə səviyyəsindən 1,2 m hündürlükdə qəbul edilir.

¹ E, H və Q parametrlərinin indeksləri aşağıda göstərilən ekranları işarə edir: f - geniş formatlı, e - geniş ekranlı, k - kaşetlənmiş, a - adi tipli.

² Mötərizədəki göstəricilər - mövsümi fəaliyyəti olan kinoteatrlar, klublar və teatrlar üçündür.

³ Yerli kinoproeksiya avadanlığı istifadə edildikdə - 34,5 m-dən çox olmamaqla.

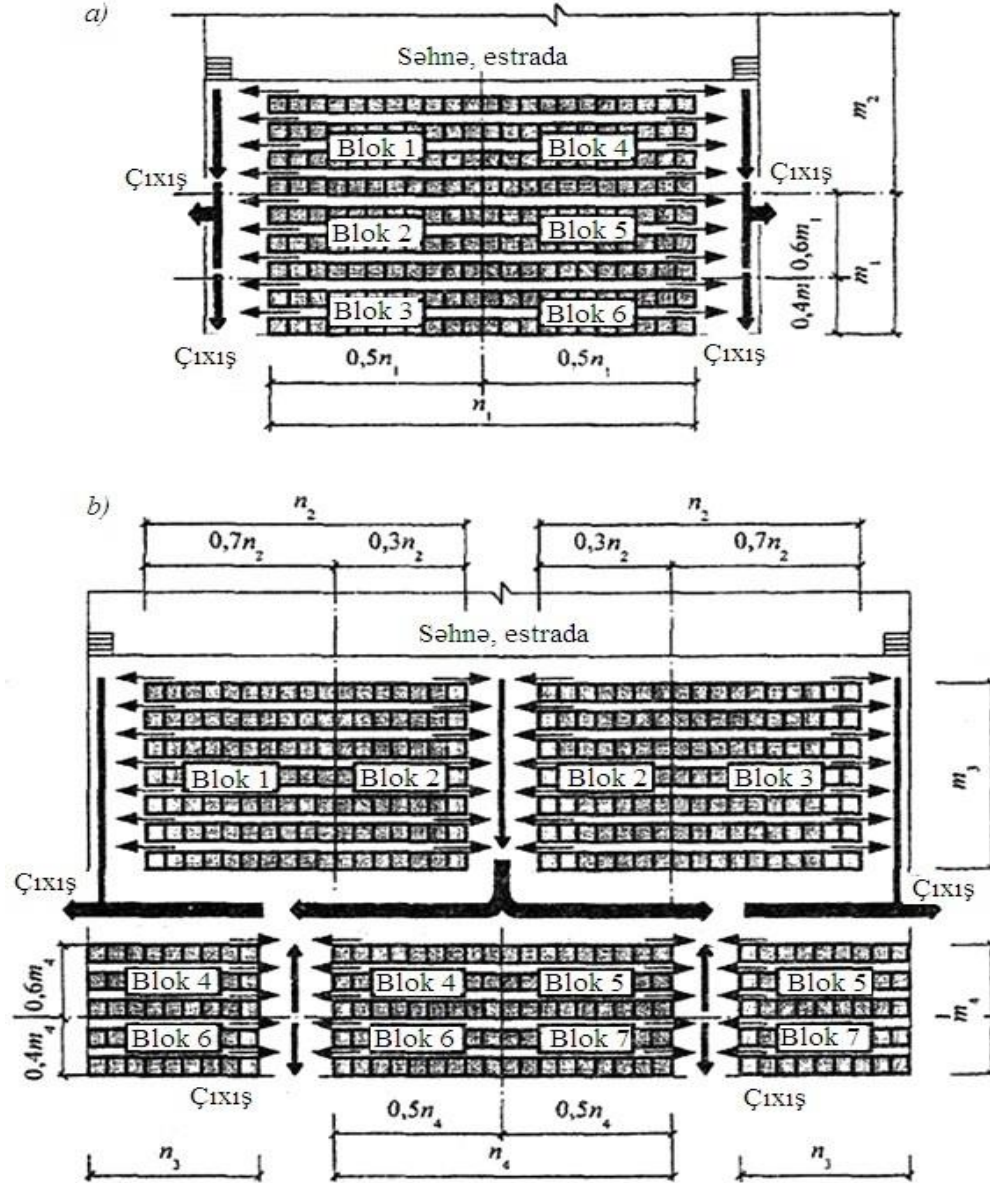
⁴ Klublarda və teatrlarda 9°-dən artıq olmamaqla qəbul edilməsinə yol verilir.

⁵ Səsin bir kanallı verilməsində və ya səsucaldanın ekranın kənarlarında yerləşdirilməsində 0,1-0,3 m olmasına yol verilir.

⁶ Kinoteatrlarda - kinoekranın aşağı kənarı.

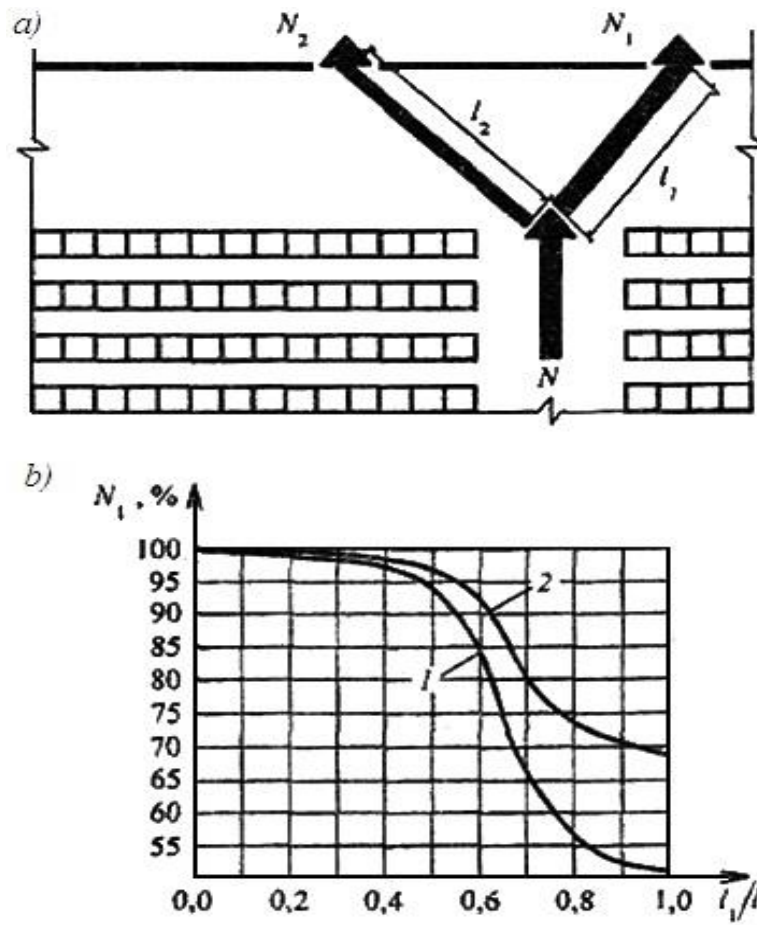
Tamaşaçıların tamaşa zallarından təxliyə marşrutları

m cərgələrindəki n tamaşaçı yerlərindən zaldan çıxışlara hərəkət istiqamətləri üzrə tamaşaçıların paylanması şəkil 5.1 (a, b)-də verilmiş sxemlərə müvafiq olaraq qəbul edilməlidir.

Şəkil 5.1. Tamaşa zallarından təxliyə zamanı adamların axınının hərəkətinin marşrutlaşdırılması
a - yan (uzununa) keçidlərlə; b - eninə keçidlə

Adamların zaldan vestibüllərə, foyeyə və s. çıxmasından sonra paylaşdırılması şəkil 5.2-də verilmiş sxemlərə müvafiq olaraq müəyyənləşdirilməlidir.

Şəkil 5.2. Tamaşaçıların sayının çıxışlar arasında paylanması

a - N nəfər sayda axınının paylanması sxemi; b - çıxışlaradək olan məsafələr arasındakı nisbətin ümumi axından çıxan adamların sayının aşağıdakı istiqamətlər üzrə paylanmasına təsiri: 1 - iki eyni cür çıxışlardan ən yaxın olan çıxışa (bayıra, pilləkən qəfəslərinə, açıq pilləkənlərə) yönələn (l_1); 2 - açıq pilləkənə (l_1) və yaxud pilləkən qəfəsinə yönələn (l_2).

Mündəricat

1. Tətbiq sahəsi.....	1
2. Normativ istinadlar.....	1
3. Əsas anlayışlar.....	3
4. Ümumi müddəalar.....	3
5. Əsas otaqlara dair tələblər.....	7
6. İstismar zamanı etibarlılığın və təhlükəsizliyin təmin edilməsi.....	13
7. Binaların odadavamlılığına və yanğın zamanı insanların təhlükəsizliyinə dair tələblər.....	19
Ümumi müddəalar.....	19
Çoxfunksional binalar.....	21
Binaların funksional yanğın təhlükəsi sinifləri.....	22
8. Mühəndis avadanlığı və sanitariya-epidemioloji tələblərin təmin edilməsi.....	30
9. Enerjiqoruyuculuq.....	39
10. Uzunömürlülük və təmirə yararlılıq	40
Əlavə 1. İctimai təyinatlı bina və otaqların əsas funksional-tipoloji qruplarının siyahısı.....	42
Əlavə 2. İctimai binaların zirzəmi və kürsü mərtəbələrində yerləşdirilməsinə yol verilən otaq və sahələrin siyahısı.....	44
Əlavə 3. Səhnə üstü örtükdə yanğın əleyhinə pərdə və tüstü lyuklarının qurulmasına dair tələblər.....	46
Əlavə 4. Ənənəvi kino nümayişi zamanı tamaşa zalının və kinoekranın parametrlərinə dair tələblər.....	47
Əlavə 5. Tamaşaçıların tamaşa zallarından təxliyə marşrutları.....	49